

Библиотека

Минут

Књига шездесет шест

СТУБОВИ КУЛТУРЕ

Уредник
Предраг Марковић

*Рукопис ове књиге награђен је
Књижевном стипендијом Фондације
„Борислав Пекић“*

Ојрема
Душан Шевић

Срејен Узричић

Бог језика и друге приче

Београд
2000.

© „Стубови културе“

Мали Христос

*Како знам за Христѡа
Благовесѡи
Тријѡиѡх о ѡкорносѡи
Пеѡељугин син
Среѡење
Оксидација
Обрнуѡа ѡерсѡекѡива*

*На корицама:
Непознати сликар,
Богородица са Христѡом, детаљ*

КАКО ЗНАМ ЗА ХРИСТА

Тако што смо се једном играли заједно.

Имали смо обојица пет или шест година тада, не више, знам јер још нисам био пошао у школу. Родитељи су ме оставили самог у стану, на пар сати, ваљда први пут у мом животу без надзора неког старијег. Одлазећи, рекли су:

– Немој никоме да отвараш врата. Ми ћемо брзо доћи. Ти буди добар, играј се, црткај, читај, али запамти – никоме не отварај, чак ни ако неко познат позвони или покуца, ни тада не отварај, као да ниси ту, као да неког нема у стану. Јеси ли разумео?

Гледао сам увис не трепћући, мајци у очи, климнуо сам главом. Сагнули су се и пољубили ме у теме, прво мајка, затим и отац. Онда су отишли.

Није прошло ни пет минута, неко покуца на врата. Тихо куцање, али чуо сам јер сам и даље стајао у предсобљу, као да сам то очекивао. Примакнем се сасвим и наслоним уво на кључаоницу, таман толико сам био висок. Ћутим и ослушкујем. Опет се зачу куцање.

БЛАГОВЕСТИ

ВЕЗИЉА

Изван врта је други свет, заблудела историја која не зна да јој кроз усковитлани песак Јудеје сипе последњи тренуци. Једна млада жена седи у врту и чита.

Свака реч је важна. Машта се јасно огледа у причи, као што се срце огледа у оку. Није испричано зато што је истина, него је истина зато што је испричано.

Њу, чедну, штиво је занело, па не види да више ништа није као пре. Јуче је кућа била скромна, старог дрводеље; ограда ниска, од храпавих дасака; земља посна, зâсад од мало поврћа и тек понеке шкрте воћке. Али данас, данас је свему дато свечано, раскошно рухо: ловор је сменио трње, слава срамоту.

Уместо трњем најеженог корова и голог шибља – грм ловора, модрозелена буктиња са мирисним пламичцима листова. Гори, а не сагорева – без сивог дима што пече очи, без сивог пепела што прља руке – у прозирном облаку свежег мириса.

– Овде нема никог – рекох гласно.

Са оне стране тишина.

– Овде нема никог – понових гласно и одлучно. – Идите кући.

На то, мали Исус мало сачека, па покуца и трећи пут.

Отворим му. Он уђе, а ја изађем.

Сачекао сам пет минута на степеништу, правећи се као да везујем пертлу, хтео сам да му дам мало времена, да се снађе, па сам пришао вратима и покуцао.

Испрва, нико ми се не одазове. Покуцам поново. Са оне стране тишина.

– Отвори ми – шапнуо сам у кључаоницу – знам да си ту.

Ништа.

Покуцам последњи пут.

– Овде нема никог – чух најзад благи глас са оне стране.

Поверовах тим речима, окренух се и одох својим путем.

Поред фонтане, кристалног дрвета са млазевима грана и пупољцима капи: густиш рузмарина. А мало даље, где – тепих детелине, уместо спрженог бодљикавог драча. Сенка фонтане оваплотила се у маслину, разгранату, разлисталу, сребрнасту.

Читатељка као да није ту, већ у књизи: одевена је лепше од било које невесте, а још не зна разлог. Хаљина је од свиле, пурпурна, вешто сашивена једном једином нити – баш оном што обликује њен стас. Разбокорени ружичњак исте је боје.

Стаза је златна и уска као врпца, одмотава се са њених стопала – пролази поред фонтане, па низ травњак, вијуга између музичких инструмената припремљених за свечаност – и дели бујно биље које мирује, као да је нацртано.

Прстен је од три навоја: неприметно јој клизи низ домали прст, као да је преширок, девојачки; онда застане, јер је ипак по мери, као веренички; па се венчани стегне и нежно уреже.

Има два мужа, а ниједан се није састао са њеним телом. Један је Јосиф, другом не зна име; онај смеран, овај свѐт. Не слутећи да је

вољена и од смртног и од бесмртног, чека да буде изабрана, спокојно, сабрано.

Глава благо погнута, врат сасвим изложен светлости. Руке, рамена и леђа заузимају исти положај као при везу.

На другом крају баште, умотан у танку позлату сунца, тврди плод нара пулсира као стиснута песница – па прсне. У рашивеном прорезу глатке коре отвара се рубинско око.

Споља је ветар који ковитла и дере, а овде, око ње, као да нема ваздуха. Топли провидни восак прелио се преко звукова, зацељује.

Бледозелени пупољци упијају меку светлост, хране се. Небеса од чистог биљура – дубока као широм раскрыљени прозор – заузимају сав простор, немају куд.

Једини листови који се покрећу бели су, у књизи.

Унаоколо су животиње, мале и велике, крвожедне и питоме – само се не виде. Кртица је у земљи. Лептир је у ружи. Голуб је сав у светлости која избија са дна неба, сличан крупној звезди, зорњачи. Једнорог је у причи коју она чита. Тигар је река на крају света.

Тамо изван врта, у ветру, лепрша вучица са два младунца под сисом. Дуги низ прасака заставе натопљене крвљу не допире ни до капије, пресахне.

Овде, стишаност је зачарала башту у тајни зверињак. Чак ни великог пауна нико не види – све очи упрте су у његов реп. И јагње је ту, још несигурних ногу, скрило јој се иза леђа. Змија је у трави – неразлучива од власти као отров од лека. Свилена буба је у чаури што као брош краси хаљину.

Животиње себе препознају у њеним осећањима – јер и осећања су невидљива, њихово присуство трепери заклоњено савршеном мимикријом. Лептир је стрепња, али једнорог је љубав. Кртица је бол, али јагње је утеха.

Кад би могла да их види, као што те животиње гледају у њу, нетремице, знала би да су спремне да је следе. Али она не намерава никуд, седи.

Једине зенице које се покрећу црне су, њене.

ГЛАСНИК

Неко јој прилази, а није ни муж, ни брат, ни Цезаров центурион. Војник је, а нема чин, ни узраст, ни пол. Неко је заборавио да га обоји. Кад би етар имао боју, била би то прозирно бела, боја крина.

У његовим устима нема укуса – доноси чисте речи. Из тела му ишчилела сенка, а из прстију додир, као време из сунчаних часовника Рима.

Животиње га не опажају, али нагон им каже да је ту.

Не гледа у незнанца, прати штиво – тако види боље, као на длану. Испрва, препознаје етерични кâд, јасно испуњен обликом и постојаношћу, као да је опипљив.

Никад се нису видели, а познају се. Писано је да ће се срести. Лева рука посетиоца разлистала се – нуди на поклон бели цвет. Десница без листова продужује се у дршку мача, а милост у сечиво.

Голуб рони са дна неба ка њему, растући, зауставља му се на рамену. Као да намерно заклања обасјану главу незнанца. Позајмљује

му крила. Врхови пера милују широка леђа, пишу по мирној води. Свака реч је важна.

Не реметећи тишину, вођен златном пантљиком, непознати стиже пред везиљу која чита. Не носе га крила, већ он носи њих, као свој једини терет. Његов је јарам благ, бремене је његово лако.

Лебди над тлом у висини њених очију, близак, неизбежан. Она подиже поглед са штива. Посетилац климне главом, склопи крила, две лепезе од чипке, додирне стопама чврсто злато пред њеним скутом.

Клекне, коленима утоне у сјај као у мед. Предаје мач и цвет. Оставши без руку, каже:
– Девице, у теби је дете.

Баштом опет завлада тишина: сузе провидног воска избијају из позадине, преливају се преко живог призора који под погледом опет нараста, без ожилјка, заустављен у слику.

Шака се одвојила од корица књиге и сад пријања уз трбух. Длан чује два срца: благовести. Двоструки откуцаји, усклађени, почели да броје време. Зрнце песка које сипи, некад мера историје, од сад је мера безначајности.

Што пре није могло, после његових речи – јесте. Сад их је троје. Врт рађа слатким

плодом. Речи не описују шта се догодило – догађај је живи одраз тих речи.

Као на венчању: речи, старије од истине, нису опис мужа и жене, него су њих двоје слика и прилика тих речи. Прстен се стопио са прстом, добио боју пүти, а пүт постојаност најплеменитијег кова.

Најсветије се зачиње једино речју. Све је кроз речи постало и без речи ништа није постало што је постало. Речи изговарају нас, разговетно, а не ми њих, нагађајући.

Марија, јер тако се зове, престала је да чита – спознавши себе и плод своје утробе, одговара:

– Нека ми буде по речи твојој.

Њена друга шака одлаже штиво на страну и спушта се. Руке се укрштају у безгрешном крилу од пурпура: спасоносни знак, као штит и поздрав.

Анђео, крилати торзо, отпоздрави јој, пољуби укрштене руке и отиде од ње пуне благодети. С њом оста Бог.

Све животиње у исти мах извирују из склоништа. Осећања пробијају копрену невидљивости. Једнорог се пропне и рогом заоре опну од воска. Из Марије буја блаженство.

СИН

Непомично лишће врта иза Марије хартија је иза речи. Гласник јој однео из косе блиставу дијадему, за плату. Али над челом се ипак задржао танки лџк одсјаја: утиснути ореол као водени жиг.

Није знала за мужа, а родиће сина; и биће јој радост и весеље, и многи ће се обрадовати његову рођењу. Зачет међу животињама, родиће се међу животињама. Јер у Бога је све што је речено.

Зачетог у пролетњем врту, у подне, родиће га у покошеном сену, у децембарску поноћ, са заустављеном кометом у зениту, над јаслама. Док густе снег звежђа споро сипи и оковом од сребра оптаче славу Витлејема.

Њен син не мора да расте – велик је и сва је слава његова. Под венцем зимзеленог ловора ожиљци од трнове круне. Види се да ово дете није склупчано у њој – руке му раширене, а крхка рамена, кичма и ноге неприродно усправљени, као да је већ изван, као да је већ човек.

Разапет и го, подупире изнутра.

Две мале силуете се преклапају: положај детета и Маријине укрштене руке – да их не дели плот трбуха, имали би једну сенку.

Син је заузео место које му припада, како му је писано. Мајка седи, а син стоји, као да је изнад ње, уоквирен тим невидљивим крстом, као обала морем.

Мајка не носи сина, једини терет – син носи њу, сву од речи. Речи увек кажу исто: да ће семе и плод заменити места, као ноћ и дан. Да би васкрсли, морамо умрети.

Син је у њој као лептир у ружи, а Марија је у њему као ружа у врту. Почетак ће бити на крају, родитељ ће бити дете. Радује се Марија, блажена међу женама.

Речи су наш живот. Међу световима остао само један и у њему је све од речи, испричано. Језик је матерњи, јер нас рађа.

Међу вртovima остао само један. У њему је фонтана – раскошно дрво живог кристала, укоренењено у чисти хумус неба, окачено о тле као лампа о свод. Прска пуним сјајем – дању бистру воду светла, ноћу густо игличасто млеко месечине.

Висока камена ограда је иза фонтане, иза рузмарина и нара, иза грана воћки повијених

од рода, иза музичких инструмената посејаних у трави, иза тишине која је притисла пољупцем сваку пору и памуком овила пупољке, иза разрогачених смарагдних очију пауновог репа, иза шума где живе све животиње овог света. Осим рибе – нацртана је на зиду: \wp као кључаоница на капији.

INTIS. Тако је Марија прочитала знак, што значи: Исус Христос, Син Бога.

Дуга сјајна стаза кроз биље, сасвим се размотала, љескајући се успут као пастрмка у бистром плићаку. Другим крајем стигла до високе камене ограде, попела се уз њу, вешто као бршљан, до врха. Налик је врпци на поклону. Украшава и раздваја.

Из златне пукотине у зиду, усправне и испрва танке попут маџе зенице, размичу се капије, полако, широм: жито. Бледо жуто пустиње превладано јарко жутиим жита.

Иза задњих редова класја је река. Чамци и лађе следе снажну матицу. Ка Јерусалиму тече Јордан. Удаљени хук може лако да се замисли. Низ обалу, даље, виногради су зелени и модро запењени, а друге обале нема.

Над морем бљесну муња.

Негде далеко, нигде: вучица са искрзане заставе извија врат, кези тупе очњаке и завија, немо, последњи пут.

Марија трепне, одобрава капцима. Тај трептај је закључни тренутак тишине. Вртом проструји музика. Ваздух се благо заталаса, преносећи тонове као полен, као безазлену епидемију радости.

Срећа заглушује грмљавину.

Овим се прича о благовештењу завршава.

ТРИПТИХ О ПОКОРНОСТИ

Како неки не знају за Христѧа

ИСИХАСТ

Ћутим, тихо живим, каже исихаст. Одмах ћу пристати. Само узимам што је моје. Немам никакву тајну, ни склониште. Удишем и издишем само једно име, које је ваздух, неопходан животу. Ништа не знам, ништа знам, каже исихаст. Падам, падам, високо, високо уздигнутих пчела рој ме следи, кроз ваздух редак али свеж и пун медног миља, куд остављам блед и гладак траг као длан по прозору, лица радосна од радости саме, косе забачене низ рамена, да пада са мнош.

И данас је празник, али тишина не би да је чују свечаном, остаје у позадини, ослонац кичми. Не познајем ниједну од седам племенитих вештина, каже исихаст, осим мале личне издаје, молитве за руке, да исплету од прстију чамац, за украс, који тоне. Гледам да погледом не повредим. Пасем ваздух као риба и пливам у светлима дана и у светлима

ноћи, које су све једно име, неопходно животу. А моја смрт ме не разликује од те компликоване позадине, па је одустала, сад сам сасвим сѧм. Немам никакву тајну, ни склониште. Одмах ћу пристати, каже исихаст. Живим тихо, ћутим.

ИСУСОВАЦ

Неки снови имају такву снагу, човека обузму толико да живот остане тек фуснота, прича Исусовац. То су снови на јави, пробуђени из свакодневне будности. Гржегорж је то знао и зато се сав предао задатку буђења, пробуђености будног. Једноставно се пробудиш из свакодневице и следиш свој позив, оно због чега си ту.

После матуре придружио нам се, прича Исусовац, Исус је био његов сан, јачи од живота који личи на било чији живот. Братство га није прихватило безрезервно од првог дана, убрзо, међутим, и то невидљиво, ничим показано, почетно неповерење ишчили. Како и не би, увек је први, најприлежнији, најрадоснији, увек спреман да помогне, за Гржегоржа не-

ма непремостиве препреке, у свему види само напредак и добро, раније устаје, касније леже, дуже учи, преданије се моли, самостално организује додатне курсеве, излете, брине о бачвама с вином које и без ичије помоћи чине ви-но светим, али он мисли да ипак није на одмет...

Десета је година сна о буђењу из будности, прича Исусовац, али Гржегорж се није приближио ни за корак, ни за мисао мање, ни за откуцај срца истинитије. Најзад га сломи залудност подухвата, угледа себе као губитника: измислио патетични лични мит и приде се упиње да у тај мит верује.

Скинувши мантију, тетовира се по мишицама и врату, прича Исусовац, оснива панк бенд, и то успешан. Бави се уметничком фотографијом. Путује ван Европе, по Европи шета као по корзоу у родној паланци. Стиче двоје ванбрачне деце, са женама које воли и које њега воле, једном много млађом и другом много старијом од себе, оснива издавачку кућу, специјализовану за издања на латинском, са едицијом речника недоумица – моралне недоумице, естетичке, теолошке, политичке, кулинарске... Дружи се са познатим

писцима и научницима, уметницима и глумцима. Чегга год се прихвати – иде му, како и не би, кад је увек први, најприлежнији, најрадоснији, увек спреман да помогне, за Гржегоржа нема непремостиве препреке, у свему види напредак и добро, раније устаје, касније леже...

Десете године након изласка из Исусовачког реда, прича Исусовац, пут га нанесе у град у који је први пут стигао пре тачно двадесет година, одмах после матуре. Оде до манастира да се поздрави, покуца на капији, препознају га.

Најбољег друга из младости, мене, прича Исусовац, замоли да га исповеди, најближег брата, са којим је делио давну наивну визију о сну на јави – о буђењу из свакодневне будности, о преданости задатку буђења, о пробуђености будног. Гржегорж исповедајући се изговори оно што онда није могао, ни умео, о томе како је и зашто одлучио да их напусти и започне другачији живот. Друг га саслуша, па му овако одговори:

– Зар си мислио да треба заспати отворених очију?

– Не разумем те – узврати Гржегорж.

– Зар и сад мислиш да треба заспати отворених очију? Никад ти није пало на памет да би било довољно просто склопити очи и препустити се?

Гржегорж се насмеши, прича Исусовац, па прекрије лице рукама. Идућег месеца поново се придружи браћи Исусовцима.

ФИЛОЗОФ

Апсолут је дефиниција наше вере, ничим ограничене, ни од чега зависне, тумачи филозоф, није вера дефиниција апсолута. Вера је апсолутна, а не Бог. Није вера одређена Богом нити подређена Богу. Ако уопште има Бога, сама вера је Бог, јер управо вера је безусловни, само у себи утемељен чин, однос. Ако је подупрта или мотивисана било чим изван себе, вера није аутентична, него је тек привид неког другог чина или односа – сазнајног, психолошког, политичког, економског... Верник не верује зато што зна, или зато што воли, или зато што је корисније, или зато што тако треба, он просто верује – верује зато што верује. Тек тада, из таквог Божанства вере, из-

виру и љубав и сазнање, делање и морал. Тако да ипак имамо нешто старије и од Бога – веру. Без вере у Бога, Бога нема, није то тек труизам, тумачи филозоф, вера је субјективни предуслов, она је – бар за нас – пре, прва, најстарија. Ирационалност овог односа показује се у очигледном парадоксу, тумачи филозоф, јер верује се управо у супротно – да је Бог први, пре вере и пре свега осталог, да је Бог – и по себи и за нас – објективни предуслов, да је Бог најстарији. У том смислу, вера је самопоништавајући, негативни апсолут, она самозаконито и спонтано потиरे сопствену безусловност, у име позитивног апсолута, Бога. И Бог, онда, на то пристаје, такође спонтано и самозаконито, чак са потпуно блаженом неупитношћу, невино и непосредно, наивно, као дете. Ако је нешто савршено, тумачи филозоф, онда је то овај тако нетипично људски чин – апсолута вере слободно и самопотврђујуће покороног Богу.

ПЕПЕЉУГИН СИН

1.

У Пепељуги куца сат. Знатно брже и неправилније него пре. Али ако не прислониш уво на њене груди, то не чујеш.

Бајку чине реченице какве нигде не можеш наћи, тајанствене и поучне. Тихо је, напољу пада први снег, унутра ти читаш. То је твоја служба. Нека деца прво науче да читају, па тек онда да говоре. Ти си такво дете. Кад читаш, редови се деле на горње и доње. Лествица те сама води. Кад пада снег, маслаци се деле на горње и доње. У центру сваке пахуље је семенка, ситна као трун прашине. Једно је сигурно: срећан крај. Ако читаш полако и пажљиво, требаће ти око тридесет минута.

У Пепељуги куца сат. Али ако не прислониш уво на њене груди, то не чујеш. Задихана је, као да се порађала. Плесала је целу ноћ. Мора да оде пре него што се претвори у нешто друго: у лутку, у ларву, у лептирицу, ухваћену у паучини. Ваздух је пропушта, не пружа отпор. Вечерас јој све полази за руком.

Клизи низ широко мермерно степениште, док са рамена и чела капљу одсјаји разливеденог сребра. Силази низ пирамиду. Кад Пепељуга пролази, степенице се деле на горње и доње. Изнад њене главе непокретни таласи пахуља, залеђени млеч. Поља маслачка заувек.

Нико у Витлејему не зна зашто она жури. У Пепељуги куца сат. Принц тражи баш њу. Јаше, с краја на крај краљевства, од почетка до почетка краљевства. У срцу му дрхти игла бусоле. Користећи астролаб, витез тачно одређује свој положај у простору и времену. Пенкалом у мапу уписује пут, као да учртвава дотад непознату реку. Понео је пушку са муницијом за нежно успављивање дивљачи.

Препознаће је по дванаест прстију. Деца која слушају бајку уче како се зову прсти: палац, кажипрст, ћутипрст, домали, мали, шести. Пепељуга плесне рукама. Принц тражи баш њу. Нанишаниће и одапеће стрелицу. На шести прст ставиће јој прстен. Кад се први пут пољубе, биће то издаја свега у шта су до тада веровали. Тако почиње срећа.

О њиховом животу причаће се деци, сваке вечери пред спавање. Деца се радују. У даљини звоне прапорци. У Јерусалиму горе др-

вореди. У кошници бруји рој. У планини пуца лед. У Пепељуги куца сат. Казаљке скривају једна другу, као када су тасови у равнотежи. И заиста, тасови су у равнотежи. Секунд после дванаест изгубиће ципелицу, а добиће бебу. Њену шуштаву балску хаљину време ће прекројити у стари ољуштени креденац, са полицама пуним распареног порцелана и чаша од танког стакла. Прашина је просута као слама. Крхка стаклена балетска ципелица лежи развезана, празна мајушна здела. Ништа не дирај, нека остане тако како јесте. На највишој полици, тамо где је срце, поуздани часовник на навијање боцка тишину витрине одлучним откуцајима. У Пепељуги куца сат.

Више нема времена. У сату је опруга, напрегнута и спремна да искочи. То је Пепељугино дете, мали Христос у мајци Марији. Данас је Божић. Прво јутро, са најсјајнијом звездом изнад новорођенчета. Последњи кратки трзај дуже казаљке. Улазе три мудра краља са Истока, отресају снег са капута и клањају се. Предају јој свете поклоне: куглу, коцку, бескрајну раван. Стари су и радосни, као три Деда Мраза.

Први је Балтазар, који каже:

– Бог постоји.

Други је Мелкхиор, који каже:

– Свет је савршен.

Трећи је Гашпар, који каже:

– Амин.

Некоме драгоцености испадају из руку, а некоме из главе. Одмах се повлаче из обасјане штале, журе, морају да оду пре него што се претворе у нешто друго: у три црвене и слатке кришке лубенице.

Деца се радују. Деца воле Пепељугиног сина. Радост је заразна и Пепељуга се смеје. Звоне прапорци, окачени о вратове питомих животиња. Ако можеш, остави штиво, ухвати је за руку, помилуј је. Ако не можеш, она ће помиловати тебе. Вечерас јој све полази за руком. Данас јој је рођендан, дошла је на свет у исти дан кад и њен син. Деца брзо расту. То су бића натприродног и надисторијског суштства. Када достигну пунолетство, деле се на оне који говоре истину и на оне који не говоре истину. На теби је да кажеш ко је у праву.

У Пепељуги куца сат. Али ако не прислониш уво на њене груди, то не чујеш. Задихана је, као да је плесала целу ноћ. Био је то безболан порођај. Свечан и тих као поноћна

литургија. Кад се Христос и Марија први пут раздвоје, биће то доказ да је Бог свемогућ. Тако почиње историја. Све се догађа први пут. Ништа не дирај, нека све остане тако како јесте.

Дужа казаљка жури. Деца брзо расту. Само Пепељугин син предосећа опасност. Беба, са дојком у устима, мљацка ритмично, безбрижно. Бог доји Пепељугу, а она Његовог Сина. Млеко кола спојеним судовима света. Деца воле Пепељугиног сина. Пуних уста, гугуче. Већ лети, јер Пепељугино наручје је дубоко и широко раскрыљено као небо. Крила му зује, као да су пчелиња.

Биће то што јесте – сџшто млеко – никада се неће претворити у нешто друго. Пробај, укусно је. Млеко је наша најздравија храна. Оставља белег изнад горње усне. Тако се зна да си пио млеко. У млеку има много беланчевина, неопходних за наш живот. У беланчеви нама се врши тајанствени процес фотосинтезе: светлости неба и земље се прво уједињују у неразлучиви чисти зелени зрак, да би се затим тај зрак делио у себи на горњи и на доњи.

У Пепељуги куца сат. Од њеног сина почиње наше рачунање времена. Лака је та ма-

тематика. Одбројава се на прсте, до дванаест и назад до један. Онда се ваља прекрстити, па испочетка. Пепељуга ужива, као да се игра жмурке. Пљесне рукама. Склапа сва три ока и наставља да гледа. Као девојчица из сликовнице. Као да живи у бајци. Блиста, њеној срећи нема краја. Пење се уз пирамиду. Њен живот је леп и истинит као Еуклидова геометрија. Неко све време мисли на њу. Неко је увек будан. Право име јој је Марија, нема презиме. Људи дају имена, а Бог презимена.

2.

О њеном животу читаће се деци. Срце јој на месту, пуно меда, млеча и полена. Хајде, прислони уво, полако, да не уплашиш малецког у њеном наручју. У Пепељуги куца сат. Пластични експлозив са програмираним механизмом. Колико је сати? Све се догађа први пут. Породица је на окупу, први пут.

– Да ли он осећа моју љубав? – пита Пепељуга.

– Он од тога живи – одговара јој муж.

Више није принц, сада има дете, сада је краљ. Има и краљицу, Пепељугу. У њеном ср-

цу је сат, а у његовом бусола. Ева је настала из мужевљева ребра, а Пепељуга из мужевље-
ве кључне кости.

Уместо пупка поспано жмирка њено треће око. Њиме види ко је какав. Ако си горак, прозре те и положи ти зрнце шећера, ситни дијамант, под прса. Осетићеш пријатно голицање. Кристал у теби постепено расте. Не можеш да разумеш, ако не пробаш.

Заветовала се да ће и после смрти штитити огорчене. Смрт не убија, само завршава наше рачунање времена. Шушну сребрнато зелене иглице. У Пепељуги куца сат. Секундара је танка као борова иглица. Време је као ватра, добар слуга, али рђав господар. Руче се у ватру не стављају. Зимзелена буктиња се распламсала, гори, а не сагорева. Пепео је још црвен.

– Много волим твога оца – каже Пепељуга сину.

Син је разуме, не гледа у Јосифа. Мајка ставља шестопрсту руку на дететово теме. Боравак у њеној утроби припрема је за живот после Божића. Боравак у Јудеји припрема је за живот после смрти. Боравак у пирамиди је бесплатан. У пирамиди је тихо. Читаш. У

Пепељуги куца сат. Аутоматски механизам са датумаром. Покретан само у једном смеру. Казалке и бројчаник осветљени. Точкић на навијање причвршћен за кућиште. Сафирно стакло не прима огреботине. Отпоран на воду до дубине од сто двадесет метара. Пепељуга живи још дубље.

– Слатко ми је да једем хлеб са тобом – каже јој муж.

– Јеси ли ти мој? – упита Пепељуга мужа.

– Твој.

– Је ли то сигурно? – упорна је Пепељуга.

– Колико је и ово дете твоје.

– Жао ми је што ти нисам кћерка – признаје Пепељуга мужу.

Јосиф јој пољуби руку. Њена лева рука сестра је близанкиња њене десне руке. Деле све што имају. И дају ближњима. Приђи и погледај: у Пепељуги сија бројчаник. Бројеви су римски. Казалке се неприметно мичу, сустичу, раздвајају. У Пепељуги куца сат. Сина је окупала млеком и чврсто умотала у пелене од белог пергаментa. Нови завет повијен у Стари завет. Папирус шушти. Тихо је, док чи-

таш. Ослушкујеш: шушти. Напољу пада јака киша. Не, то се дете мешкољи у уштирканим пеленама, као у сувом лишћу.

Ручицама хвата стопала. Хода на флуоресцентним рукама. Данас му је рођендан, дошао је на свет у исти дан кад и његова мати. Дошао да остане, да се одржи на земљи, води и небу. Тако почиње бол. Мали Христос плаче. Можда је гладан? Усран? Болестан? Нико у читавој Јудеји не зна зашто Пепељугино дете плаче. Одојче се умири, нагло, како је и заплакало. Једино Христос предосећа опасност. Ништа-ништа, није страшно, помишљаш, мало се загрцнуо, пун млека.

Глава му ситна, али чврста, као шишарка. Мама му пева, неуморно га мази и љуљашка. Њена благодот вечнија је и благороднија од уметности. И деца знају да уметност може да задржи време. У Пепељуги куца сат. Краћа казаљка касни. Поноћ је одавно прошла и сада време тече уназад. Дазану ечет емерв адас и алшорп онвадо еј ћоноп. Свака реченица бајке одаје по једну тајну, тихо, по-верљиво.

Пепељуга није приметила да десни тас претеже. Ни да су се она три весела краља већ

вратили. Само су сада млађи и ружнији и нису мушкарци него жене. То је Пепељугина маћеха са две кћери, носатом и бркатом. Брбљиве су, ласкају присутнима. Нико их не разуме. Ходају у круг, у смеру супротном од кретања казаљки на сату. Свима у штали врти се у глави.

Златна слама је просута као прашина. Одсјаји, као Сунце у препланулој коси. Вештичја стопала не подносе светлост, труле као покварено воће. Ниједна обућа им не пристаје. Међу ногама држе метле, али не мету. Погледај, израстају им нокти на рукама, оштри и црни као врх шкорпијиног репа. У Пепељуги куца сат. Незнатно брже и неправилније него пре. Присутне спопада нагон за повраћањем, окрећу главу у страну, да их не гледају. Чак и ти за тренутак скрећеш поглед. Оставио си шести прст на хартији, да знаш где си стао. И заиста, сад их нико не гледа! Хитри замах метлама – скок у облаку прашине према девици – њен разрогачен троструки поглед – нокти парају бели пергамент Старог завета – истина је огољена и незаштићена – Маријине празне руке – готово! Губе се у прашини, као последња пара. Отели одојче из

Пепељугиног наручја. Истргли мелодију из песме.

Тихо је, док читаш. Пелене су исцепане као лишће винове лозе после летње олује са градом. Прашина се споро слеже. Извори прашине су непресушни. Однели Пепељугино чедо у прљавој врећи за кромпир. Деци која читају или пред сан слушају бајку о Пепељуги застаје дах. Али ако не прислониш уво на детиње груди, то не можеш знати. У кошници престаје бруј. У мраморној намесничкој палати Понтије Пилат пере ноге.

Највећа драгоценост из Пепељугине витрине је украдена. Сада је девет и петнаест, казаљке су разапете и не померају се, заковане ексерима. Бројеви су римски. Ко је издао? У Пепељуги куца сат. Дванаест згрчених прстију. Девица не запомаже, укочена је, као флуоресцентни фосил у леденој санти. Заиста, као пластична лутка, из које се испилила лептирица, ухваћена у паукову мрежу. Право маћехино име је Црна удовица.

Утихнуше прапорци, угушени немим отпором опљачканог ваздуха. Сви јунаци ником поникоше. Принц је поново оседлао једноро-

га, креће у потеру. Али и најбржи галоп преспор је за авети.

Игла бусоле безглаво се врти у круг. Срце му куца час пребрзо, час преспоро. Али ако не прислониш уво на његове груди, то не можеш знати. Заборавио је да понесе оружје, мапу, пенкало. Вечерас му ништа не полази за руком. Спотиче се и пада, дуго и тихо као први снег. У Пепељуги куца сат. У Јудеји је смрт заразна, као радост. Већ је Јосифу у крви. Стићи ће их, јер звезде су на његовој страни. Али не види добро, све звезде су исте. Једнако сијају и оне које постоје и оне које не постоје. Заборавио је да понесе астролаб. Користећи астролаб за одређивање висине звезда изнад хоризонта, или за симулирање ротације ноћног неба, путник може да одреди свој положај у времену и простору. Али шта то сада вреди. Авети одмичу, брзо као секундара, све су мање. Њихова неухватљивост расте као функција протока времена. Компликована једначина са три непознате. Јосиф је само краљ, витез – није ни математичар, ни астроном. У Пепељуги куца сат.

Жива је као жива рана, гори, а не сагорева. Сјај одсутне ватре, окован ледом, трепери

флуоресцентно. Витезу је пут слабо осветљен и пуст. Пут којим иду лопови непроходан је од људи, од мора људи које се зове Слано, или Мраморно, или Мртво, или Црно. Носе Пепељугино чедо у прљавој врећи за кромпир. Нико у читавој Јудеји не зна шта се догађа, нико ништа не зна.

Ма сигурно ће их стићи и победити, јер војска милиона добрих пчела полетела му је у помоћ. Али из жаока уместо отрова одавно сипи само шећер у праху. Већ им је на трагу, ено за њима у планини пуца лед. У Јерусалиму горе дрвореди. Пуцкета грање изломљено ватром. Пепео је још црвен. Тихо је, док читаш, седећи шћућурен на првом степену пирамиде. У тексту нема смрти, тешиш самог себе, храбриш старог Јосифа. Пирамида је последњи оријентир, види се и са врха и са дна неба. Али авај, витезова чула су тупа и зарђала као кладиво изгубљено у непокошеној трави.

Он зна само за добро. Зло не би препознао ни у себи. Из гвожђа се расцветавају раскошне орхидеје рђе, сребро седи, само олово остаје олово. На свету више нема сјаја. У Пепељуги куца сат. Неко све време мисли на њу.

Неко је увек будан. Неко корача прашином, а неко морем. На небу ни облачка, на тлу ни ма-сљачка. Залутали Јосиф стиже пред улаз у тајне руднике сребра цара Соломона. Изнад отвора у црној земљи Црног мора пише: *Срећно!*

На улазу у подземље свет се дели на горњи и доњи. Деца су горе, а одрасли доле. Деца брзо расту. Знају да се од сребра прави новац, у ниским пећима, на високој температури. У Пепељуги куца сат. Звони на узбуну. Јосиф ставља руке у ватру. Руке се у ватру не стављају. Света плот на тим температурама подлеже белом усијању, а потом кристализацији. Остарелом Јосифу је потребна помоћ. На одваљеној стени седи велики бели анђеоло показује – кажипрстом и шестим прстом – куда треба тражити. Ђутипрст му на уснама. Али повој је празан.

– Да ли украдени син осећа моју љубав?
– пита очајни Јосиф. Склапа кристалне дланове у молитви – цин-цин! – и из те вазе ниче букет љубичица, усред пустиње.

– Он од тога живи – тихо га теши анђеоло, са сваком речју све блеђи.

– Срећно! – поздравља се Јосиф са анђелом и уноси љубичице у рудник.

– Срећно! О твом животу причаће се људима недељом у цркви.

Шта ће сад бити? Не питај. Престани да читаш. Шта ћеш ти да урадиш? Ако не пронађеш украдено дете, претворићеш се у нешто друго. У Пепељуги куца сат.

3.

Кад би време било течност, клизило би преко тврдих ствари, убрзавало и сустизало жива бића, као поток пастрмку. Текло би журећи да што пре узме облик посуде у коју га сипаш. И заиста, време тече. Посуда се чува у старом ољуштеном креденцу, стаклена папучица за балет. На дохват руке.

Лева и десна рука су близанкиње. Све деле, горњима и доњима, деци и одраслима. Дланом о длан и прошло је тридесет година, таман колико треба за бајку. Читаш, богат си, твоје време није новац. Бајку чине реченице какве нигде не можеш наћи, тајанствене и поучне. Једно је сигурно: свака реченица има срећан крај. Кад читаш, редови се деле на горње и доње.

Прича се како је у Назарету живео једном краљ са сином јединцем. Краљица му

беше већ одавно умрла. Не може да заборави њених дванаест згрчених прстију. Ако можеш, остави штиво, ухвати је за руку, помилуј. Ако не можеш, она ће помиловати тебе. Пепељуга почива у леденом ковчегу, као путник из будућности, упућен ка почетним интергалактичким одредиштима. Хладно је, али млечна пара не излази из њених уста. Суве иглице леда као дијадема на њеном челу. Не блиста, северном краљевству њене смрти нема краја. У Пепељуги стао сат.

Кад стане сат, време се дели на горње и на доње. Време стоји, горње на највишој полици, а доње на самом дну креденца. Пепељуга склапа сва три ока и наставља да гледа. Увек је волела да игра жмурке. И после смрти штити огорчене. Њена смрт издаја је свега у шта су људи до тада веровали. Тако се раздвајају свето и световно. Тако почиње бајка о Пепељугином сину. Ништа не дирај, нека све остане како јесте. Све се догађа први пут. Тихо је, док читаш. Поред твог узглавља шоља топлог млека. Млеко је наша најздравија храна. Деца воле Пепељугиног сина.

Краљ се поново оженио, каже бајка, и довео своме детету маћеху. Краљ зна само за

добро. Зло не би препознао ни у себи. Само Пепељугин син предосећа опасност. Та друга жена је била опака, а довела му је са собом и своје две кћери из првог брака. Ниједна од њих три не уме да чита. Брбљиве су, стално себи ласкају. Нико их не разуме. Ниједна обућа им не пристаје. Ниједна бајка им не пристаје. Ниједна реченица им не пристаје. Ниједна од њих три не верује у Бога. Бог је сакривен, у пирамиди. Пирамида је у пустињи. У пустињи нема никог. Тамо се таложу и чува време. У Пепељуги куца сат.

После неког времена разболи се краљ и умре, каже бајка, а његов син јединац оста у кући са маћехом и очевим пасторкама. Јосифова смрт тужна је и истинита као други закон термодинамике. Тако почињу муке. Нова краљица, Црна удовица, беше окрутна, а и њене кћери бежу окрутне, па чим је Јосиф склопио очи стадоше злостављати његово дете. Тако маћеха нареди сирочету да по кући обавља најтеже и најпрљавије послове. Одузме му очево пенкало, очев астролаб, очев прстен и очеву пушку са муницијом за нежно успављивање дивљачи. Обуче га у рите и

дроњке и нареди му да спава у штали. Није имао избора те послуша маћеху.

Неко спава међу људима, неко међу животињама, а неко сам. Неко је увек будан. Неко мора прашином, а неко морем. На небу ни облачка, на тлу ни маслачка. У злој краљици није било никог, паук је у тој празници плео шестоугаону мрежу, огромну црну пахуљу.

У Пепељуги куца сат. Хронограф од титанијума са неуништивим кристалним механизмом. Навија се без напора, сам од себе, током ноћи. Млади принц, пун млека, проводи је ноћи у слами поред краве, коња и магарета, а дане чистећи, цепајући дрва, перући, рибајући подове... Отварао је и затварао тешка врата дворца, убоги безимени лакеј. Сваког дана довлачио је на леђима вреће кромпира, белог лука и купуса.

Нико у читавој Јудеји не зна каква је судбина Пепељугиног сина. Али све је то подносио мирно и ћутке, знајући да је сам и незаштићен. Мелодија истргнута из песме. Тихо је, ћутипрст је на анђеоским уснама. Деца унапред знају да ће на магарету ујახати у Јерусалим, јер бајку знају напамет. У Пепељуги

куца сат. Дванаест римских бројева. Деца воле Пепељугиног сина. Пустите их к њему.

Усамљен је, од кад зна за себе. Једина су му утеха и друштво пријатељи из штале, као и голубови које је крадом, идући на бунар по воду, хранио. Осим тога, волео је и мале таванске мишеве, па им је сваке вечери остављао мрвице са стола.

– Слатко ми је да једем хлеб са вама – говорио им је.

Пепељугин син носи воду. Доћи ће време да вода понесе њега. Кад стигне до раскршћа, путеви се деле на доње и горње. Христос хода на флуоресцентним рукама, његови путеви су горњи. Пролази. Кад пролази Пепељугин син, време стоји. Онда водоноша застане. Време потече. Кад дође јесен, лишће се дели на горње и доње.

Мирише боровина и мајкина душица. У бачвама зри вино, ври хлеб, пупи плот. Време сада спорије тече, тек капне која суза. Испунило је врхом посуду. Море је непомични водени сат, променљивих ивица. Тих је океан, па никоме не смета. Кад дође зима, из земље тихо израста снег океана. Бела поља маслачка, заувек. Деца брзо расту. Христос је одрас-

тао неприметно, јачајући полако, као што јача млади бор. Дрво нам даје кисеоник, у његовом загрљају се лако дише. Удахни и никада нећеш издахнути. Његове руке задржавају снег. Дошао је да остане, да се одржи на земљи, води и небу.

И заиста, он је божићно дрво, на врху јелке сија звезда која му је сијала над челом кад се родио. Врх стреле хитнута из напетог месечевог лука. Стрела лети у правцу казальки сата. Казальке и бројчаник ноћу светле. У овом часу сат је бусола која показује право ка северу. Кад сат крене испочетка, из њега бљесне нежна муња чистог зеленог зрака, да би се затим тај зрак поделио у себи на горњи и на доњи. Од Пепељугиног сина почиње наше рачунање времена, откуцаји наших срца.

Данас му је рођендан. Свечано је у штали, као на поноћној литургији. Тихо је, док читаш. То је твоја служба. Повлачиш погледом, шестим прстом, испод редова. Свака реченица има срећан крај. У тексту нема смрти. У Пепељуги живи Пепељуга. У Пепељуги куца сат. Пепељугин син више није дете. Под њим пуно поклона. Над њим пише: INRI.

Деца сричу и радују се. Поноћ, време је за промену датума.

Једног дана, горњим путем стиже у краљевски двораци гласник. Тајанствено је његово послање. То си ти. У читавој Јудеји само ти знаш ко си. По белегу изнад горње усне види се да си пио млеко. Повлачиш кажипрст по доњим редовима, да би се појавили горњи. Лествица те сама води. Тражиш баш Христа. Кад си кретао на пут, понео си књигу за нежно успављивање деце.

Куцаш на врата. Ако ти отворе, треба да кажеш само две речи: реч *Срећан*, и у истом даху реч *Божих*. Истинит је тај збир, лака је та математика. Нема никог ко би то учинио уместо тебе. Христос ти отвара врата. То је твој први сусрет са њим. Од сада га више нећеш испуштати из вида. И заиста, дижеш поглед са штива, престајеш да читаш, гледаш Пепељугиног сина у очи: један другом у зеници, вршњаци. И кажеш наглас, весело, у једном даху:

– Срећан Божић!

Пепељуга плесне рукама. Жива је као жива рана. Отресе снег са голих рамена. Поново дише, из њених уста излећу пахуље,

маслачци, бели лептири купусари. Казаљке се опет поклопиле, сакриле једна другу, тасови су опет у равнотежи. Све се догађа први и последњи пут, увек. У Пепељуги куца сат. У сату је опруга, напрегнута и спремна да искочи. Али ако не прислониш уво на њене груди, то не чујеш. Задихана је, као да се порађала. Данас јој је рођендан, дошла је на свет у исти дан кад и њен син. Вратила се са бала, у прави час. Секунд после дванаест губи стаклену ципелицу, а добија сина, већ сасвим одраслог, високог и снажног као бор.

– Уђи – каже Пепељугин син.

– Изађи – узвраћаш.

Коракне он, коракнеш ти. Сударите се у капији. Челом о чело. Некоме драгоцености испадају из руку, а некоме из главе. Сагне се он, сагнеш се ти. Опет се сударите челом о чело. Ништа не боли, смејете се. Ухвати се за главу он, ухватиш се за главу ти. Вршњаци. Стојите на прагу, заглављени. Нити већег дворца, нити мањих врата. Нити он може овамо, нити ти тамо. У Пепељуги куца сат. Незнатно брже и неправилније него пре. Тада њен син ипак прође кроз тебе. шушну борове иглице. Истовремено, и ти прођеш кроз ње-

га. Као весло кроз воду, сломиш се, али уопште ниси сломљен. Избављени.

Умирена, деца су заспала блаженим сном. Крај је срећан. Од почетка до краја истекло је тридесет минута. У Пепељуги куца сат.

СРЕТЕЊЕ

Нейреводиво

Сербски цар Душан Силни пожели да му се књиге Старог Завета преведу са грчког на сербски. Сила Бога не моли, Бог силу не блажи. По предању, међу седамдесеторицом препоручених за тај велики посао, учених и језику наклоњених, нашао се и млади Симеон Филозоф.

Симеон Филозоф, као и сваки од седамдесет одабраних Серба, доби небеског опуномоћеника, анђела утешителя, да му седи на рамену док ради, да му зауздава урођену похлепу за Богом и да му помаже, да се истина открије и сачува у обличју сербске вероисповести.

Само што анђео Симеонов женски – Анђелка. Анђелка вечно млада, па као свако дете – воли да се игра. Анђелка зажмури, покрива очи длановима и шапуће, овим сербским речима:

– Нађи ме... Нађи ме...

Спокојан и усредсређен на свој посао, Симеон јој се смеши.

Анђелка читала са грчког, а преводилац писао на србском. Што се тако открило и сачувало, онда преводилац шапутао на србском, а Анђелка занавек памтила.

Симеону запало да открије и на србском сачува баш књигу пророка Исаије. Кад Исаија каже, остане записано и на србском. Кад Симеон запише – читалац занеми. Јер Срб, драги брате, писмен или неписмен – кад поверује, више не пита.

Када код Исаије наиђе на грчке речи да једном ће једна девица затруднети, и као »девица« родити сина Господњег, Спаситеља свег Израилља – а не »млада жена«, како сматрао да треба да пише, јер *како девица може осџаити девицом, а носећа* – застане у послу, неодлучан. Помисли да пророк погрешео.

Потом помислио да погрешео што помислио да пророк погрешео. Право кажу да ћуд женска нестална и превртљива – да ли се то анђео утехе на десном рамену Симеона Филозофа премеће у анђела ироније на левом рамену Симеона Филозофа? Али Симеон се не уплаши загонетке пред којом се нашао.

А ни Анђелка. Ко у праву – или старо-заветни Исаија, или млади Симеон? Анђелка на Симеоновом рамену као да се колебала, хоће ли се приклонити на страну пророка или на страну тумача. Где, слатка сестро, истина – где?

Изгледа да се на грчком може назвати девицом млада жена која у утроби носи дете, а да то ипак истина, помисли млади и бистроумни преводилац србски Симеон, јер ниједна реч нема само једно значење. Може ли се, питао се даље мученик Симеон, исто тако и на србском назвати девицом млада жена која у утроби носи дете?

– Може – одговори, сам себи србски јасно и гласно – али само ако се противречи језику. Истина као Бог – никад ту, али ако ипак има истине на свету, она у језику, нигде другде.

– Ко против србског тај против истине – потврђује Анђелка Симеону шапатам, али са којег рамена, левог или десног?

Додуше, има једна србска реч, сине Симеону Филозофу, србскозналцу, која означава и девицу и младу жену, и та реч *дјева*,

белег несвакидашње женске племенитости и лепоте.

– При том, погледај мало ближе и видећеш – рече Симеон својој Анђелки чуварки – начин употребе сербског одређује значење сербског. Серб уме да погреша, али ту, барем, Серб никада не греша. Зна се тачно кад *дјевом* мисли на племениту младост женину, истанчану врсноћ њених ситних лета – било да је телесно већ упознала мужа, било да није.

– Ма сигуран ли? – још не пристаје Анђелка.

– Сигуран, него шта! – одговара у заносу Симеон – Као што се тачно зна и кад Серб, опет, мисли на племениту невиност плотне недодирљивости, без обзира на узраст женину.

– А има ли још које значење та сербска реч *дјева* – пита, иронично, опет Анђелка.

– Још барем једно – Симеон ће брже-боље, да се види колико он зна – племенитост рода жениног и родбине њене, без обзира на узраст и без обзира на невиност или грешност плоти.

У Исаије, међутим, реч ни о једном ни о другом ни о трећем. Реч ше о очигледном противсловљу: о чистоти плотној и мајчин-

ству у једној истој особи, неспорно племенитој. То не *реч*, брате, већ *ипохивречеје*, у сербском као и у било ком другом језику, јер нема те људске речи која истовремено може да означи супротности – и девичанство и мајчинство – а да буде смислена.

Симеон морао да бира шта старије – пророкове речи, или језик којим се пророк у свом говору служи. Закључи да *језик не настаје из Пророкових речи, него његове речи из језика*. Језикозналац, какав ше млади Симеон Филозоф, никако другачије не могаше да разуме ову загонетку.

Вођен сопственим закључком, неискусни Симеон прекорачи овлашћења свога задатка, па уместо да запише како на сербском гласи Исаијино пророчанство, он се усуди да промени сам изворник. Јер ше убеђен да тамо неисправно записано.

Не зависи то, заслепљено мислио Симеон Филозоф, ни од сербске, ни од грчке, нити од ине транскрипције, већ од онога што сваком од записа *иодлежеће* – од саме истине која се немарно и лакомислено у људском говору скрива, уместо да се открива. А под

истином Симеоновом, тада, тек самоуверени разум Симеонов лежаше.

Покуша да ноктом изгребе са папируса пророкове речи. И виде Анђелка чуварка Симеонова да што не разумеју, Срби не трпе.

Сажали се Анђелка на Симеона Филозофа, свога штићеника, јер сви анђели на свету знају да не разуме једино онај који није искусио. Симеон ше учен и паметан, али млад и неискусан. И реши Анђелка да понуди Симеону прилику, да и он искуси, како би ипак разумео о чему Исаија говори, док Христа пророкује.

И спречи Анђелка Симеона у ионако узалудној накани да изгребе и у прах развеје свете речи Старога Завета. Укочи му обе руке, згрчи му шаке у чокот старе лозе која одавно не рађа, и дошапне му анђеоску утеху, која на сербском зазвуча као тајанствена женска претња, речима:

– *Живећеш све док на своје руке не примиш Христѿа.*

Анђеоска претња – Србину одлучно обећање, ако приде женска – тим још слађе.

И живео млади Симеон Филозоф, све мање младим, а све више филозофом. Хтео не хтео, искуство га мудрило, неприметно га ближило истини. Живео дуго, носећи дилему у себи а бол у рукама, чак и кад већ одавно умрли свих шездесет девет његове браће преводилаца. Живео дуго, носећи дилему у себи а бол у рукама, чак и кад ху већ одавно сви сербски цареви умрли, и краљеви, и кнезови, и господари. Живот без руку, драги брате, предуго траје.

Симеон Филозоф, сужањ живота. Преживео без руку, и кад ше народ сербског Цариграда и околине погодио велики помор, дневно умирало по пет и више хиљада. Преживео без руку и кад се страшни земљотрес из Антиохије премештао све до Саве и Дунава, а земља под ногама померала као ветар над главама.

Преживео без руку и на Видовдан триста осамдесет девете, кад Срби разменише царство земаљско за царство небеско, заветом достојним једино анђеоских војски, а ниједне људске, па ни сербске. По предању, та битка на смрт и на вечни живот ше одлучна за сва-

ког Срба, осим за Симеона, јер он, и да ше хтео, умрети славно на Косову пољу – не могаше. Јер његов живот давних дана већ размењен ше за једну реч.

Преживео старина Симеон Филозоф без руку и кад Омраз, а некад богоумилни Миодраг, чукунунук Душана Благог, а некад Силног, наредио строги пост кроз десет лета и благу молитву кроз десет зима по целом Некад-царству, а да би се Господ смиловао своме народу. Преживео без руку и кад Некад-царство спало на један град и кад овај Некад-град спао на три главе, целе три главе а једно сердце и једна једина нада.

Преживео без руку и кад из тих сербских глава опет све васкрсло, а да нико осим њега, Симеона Филозофа укочених шака, не познавао негдашњу славу, само много тишу, скромнију и отпорнију.

Други умирали, он не. Живео како му обећано: *живећеш све док на своје руке не ѓримши Христѓа*. Симеон Филозоф, сужањ живота. Ону дилему у њему и бол у рукама блажила једино молитва.

Срби мислили да му шаке укочене због старости. Симеон уз сву мудрост и даље ше неискусан, а најстарији. Анђелка, вечно млада, лепа и враголаста, с времена на време свраћала са неба да га обиђе и да му обели и поткреше косу и браду. Не хтеше му се приказивати, да убоги Симеон не пати још више.

Кад му дође, Анђелка као увек зажмури, покрива очи длановима и шапуће, овим сербским речима:

– Нађи ме... Нађи ме...

Спокојан и усредсређен на свој посао, Симеон јој се смеши.

Симеонов задатак још увек стајао тамо где једном давно ше прекинут, код Исаије, тамо далеко, далеко крај речи *дјева*. Тамо цео живот његов, тамо Србија. Јер Симеон још не ше решио лаки задатак свог мученичког живота, живео и мучио се у свом језику, јер сербски не гибак – јако се опире, не да од себе. По тврдом отпору што боли познаје се сербски.

За утеху, опетује му мила Анђелка на сербском: *Живећеш све док на своје руке не ѓримши Христѓа* и онда оде од њега. *Шѓа*,

драги браће, сирашнице: иронија као последња утџеха, или утџеха као последња иронија?

Бол коју носи у рукама ни старила ни блажила. У дубокој старости, Симеон доживео да његову непојамну доб Срби цене на више стотина година, верујући да то износи колико и вечност, или бар приближно толико.

Оно за шта на земљи сербској потребно ше четресто година, на небу светском траје четрдесет дана. И тако, четрдесетог дана по рођењу, Марија у пратњи Јосифа донесе младенца, маленог Христа, у Пећку Патријаршију, да га и пред Србима посвети Господу, како и писано.

Њена плава одећа служи њеном телу као што њено тело служи њеној лепоти.

Кад је угледа, и Срб може да научи шта ше лепота: оно у шта се заљубљујемо. Маријина лепота пробија кроз вео телесности којим се загрнула из увиђавности, да не омета људе са којима се сусреће. Али они се стално осврћу за њом, спотичу, заборавајући све своје дотадашње намере и жеље, знања и имања, следе је у запрепаштењу, губе главу, налазе сердце.

Тако и сад, умотана ше у свилене заставе над војскама, у мараме марама, плавет прикрива њено девичанство, али девичанство се сакрити не да. Маријина лепота служи Маријиним девичанству као што Маријино девичанство служи Маријиним Сину.

Али ипак нико да тога дана дочека Марију, Исуса и Јосифа. Затекло их напуштено Косово, празно и од људи и од Господа. Срби више неху ту, подлегавши урођеној похлепи за Богом, који никад ту.

После Косовског боја столећима у Срба одолеваше племенитост и слава видовданског завета. Али Бог као Бог – никад ту. Далеко од сербских очију, далеко-далеко од сербског сердца, говоре Срби, али не знају да кад тако кажу, изричу управо супротно: *далеко од срца, далеко од очију.*

Онда, у тој Божјој даљини, лаковерни и лакоруки изневерише. Слепи код очију, издали кукавички, од страха.

– Од чега, тако ти Бога, уплашени? – пита иронично Анђелка.

Симеон Филозоф ћути, као да не чује.

– Од самих себе, зар не? – помаже му мало Анђелка.

– Јесте, од тог нема већег страха – одговара Симеон чиста срдца, и даље проговара:

– Не умесмо да сачувамо Косово, што на сербском значи: себе. А још много пре свих душмана, пре Турака и Арбанаса...

– Германа и Кроата – убацује, као за себе, Анђелка, шалом блажећи Симеонову горчину и преозбиљност – Бугара и Англосаксонаца...

– ...Знасмо да више не ше у нашој моћи – не обазире се Симеон – да нећемо умети да га сачувамо. То сазнање толико нас претрава, да изгубисмо срдце и главу.

Анђелка пажљиво слушала шта Симеон има да каже. И он уздахнувши настави, овим сербским речима:

– На смрт уплашени од себе самих, сатр-смо друге, иноверне, на Бога мање похлепне. Побисмо, спалисмо, опљачкасмо, протерасмо преко Проклетија. Ни децу им не штедесмо.

Ђути сирота Анђелка, слуша раба Божијег Симеона Филозофа, Срба коме давних дана ше руке укочила.

– А да савест умиримо, њих окривисмо да ху узели од нас што одавно већ сами изгубисмо. Тако ше.

– *Други ху криви*, то неху само сербске речи за зло – теши Симеона Анђелка. – И у другим језицима ово *Други ху криви* значи исто што и у сербском.

Али Симеон једнако наставља, не да јој да му овај говор прекине:

– Слепи код очију, непочинством прво себи пред Богом наудисмо, бесповратно, па тек онда другима. За Господа знам, бескрајне милости, али како молити опроштај од људи којима толика зла нанесмо?

Тек сад зађути Симеон Филозоф. Његово срдце, сербско, најзад се укочи, као и руке.

– Недостојни ху. Тако себе издали за час тили, и све у шта се клели столећима – закључи уместо Симеона блага Анђелка. – Тако и проћердали сербско право на сербско Косово.

Онда се умори Анђелка од мучног разговора и одлепрша, не казавши кад ће му поново доћи.

Јака ше мера сербска – мисли Симеон Филозоф, мислећи да је остао сам, са собом, срдца каменог – издржавала, издржавала, али најзад ипак паде мера сербска, надјачана кукавичлуком који највећи ше у нас Серба, јер баш ми веровасмо како од памтивека најхрабрији.

– У других мера њина ни упола толико не истраја – омакне се Анђелки, јер и кад далеко од свог штићеника, она ипак увек ше ту, у његовим мислима, да утешу или да се доброћудно подсмехне. Али већ зна Симеон тврда срдца за јадац:

– Само ако, мила сестро, нудиш лажну утеху за мене – проговори сербски наглас опет, као да сам са собом прича.

Ех, лако ли се сербским речима утешити, помисли, а од тада више пута, гледајући од тог доба чешће како *сербски њоче да лаже јер сербски нема више шћа да каже. Сербски сербске славе њројаде у сербски сербске срамоше.*

Ипак, претекне трица савести, да Серби признају, да прогледају и у очи погледају, себи и другима, овим сербским речима:

– *Србија убија.* Србија убија и друге и себе.

Како признаше, тако и одоше с Косова, без ичега свог иза или испред, осим црне сербске срамоте.

Како доликује, Србе повео Патријарх сербски, као воду што води низбрдица, јер се одвећ стрмо уздиже та црна земља некад знана и звана сербском, без корена у сербским људима, без уздигнутих руку у Богу. Ко прекјуче, ко јуче, а понеко, богами, још јутрос. Куд који мили моји. И неће се вратити. Серби кад оду, драги брате, не знају да се врате.

Од шог доба у сербском нема глагола којим се казује бивство – да нечег има, а не нема – којим се казује постојање, ту где му место и сад кад му време, којим се казује живот.

Без разлога сербског бивства, ни разлога сербског јаства. А без разлога сербског јаства, брате мој, ни разлога сербског јемства, јемства да Серби кад говоре – говоре истину.

Наместо глагола који даје јемство свим другим глаголима сербског – јемство немуште празнине. Сербски не зна за истину, по серб-

ском – истине нема, то некаква туђа, несербска реч, шта ли? По тој одсутности што зврји познаје се сербски. Језик нашег срама, у коме, брате, и ово што читаш ше написано, иако не може да се напише.

Сербски без бивства као год Симеон без шака.

Међу оно мало престарелих монаха – који и после сербске стварности остали у Сербској Патријаршији, јер ће ионако убрзо умрети, па немају рашта кретати на далек и неизвестан пут – најстарији ше Симеон Без Шака. Тако га, јадног, звали: Симеон Без Шака. И сужањ живота се одазивао, покорно, тврда сердца.

У подне, кад наишла Света породица, стајао сужањ живота баш пред вратима храма Божјег, расејан и сам, не сећајући се нити зашто прекинуо молитву, коју никад не прекида, нити куда се тога јутра запутио, кад ионако нема куд одавде. Ноге га још добро служиле, али укочене шаке болеле јаче него икад.

Марија, Јосиф и Христос стали му иза леђа, не васкрсли него живи – само Бивство на каменитој стази што кроз траву и трње во-

ди ка степеништу храма Божјег – док стари-на Симеон споро вртео главом, покушавајући да се присети шта ће ту. Још их не угледа.

Закључи коначно да му нема друге него да се врати назад у келију, задњу у дугом ходнику пуне лавре, да настави молитву. Окрене се, да пође. Али не би му писано да отуд пође, него да остане где ше. Чим се окренуо, у сердцу се праметнуо.

Ах, каква Маријина лепота – сви почаствовани! – и биљке и животиње и облаци на небу, чак и земља црница – сви у светлости. Симеон Филозоф, без руку, на страшном месту кадар издржати, клекне ничице на оба колена, пред Дјеву. А болне руке Симеона Филозофа пруже се саме, према Спасу.

Прими Симеон Без Шака Сина Маријиног на своје шаке.

Дечје лице живо, дете му заплакало на рукама. Симеон не. Дечје лице живо, дете се умири. Симеон још не. У добар час сети се Анђелкине игре, склопи чврсто капке и обрати се живом лицу свога Спаситеља весело, овим сербским речима:

– Нађи ме... Нађи ме...

Дечје лице живо, дете се обрадује.

И заиста, Симеон се најзад обрадује, чисто и присно, баш као новорођенче.

Христѿос, шѿо на сербском значи: Христѿос, радосно се преметао на шакама Симеона Без Шака. И гугутао као голуб Духа Светога. И мрдао прстићима као да броји сузе радоснице Симеона Филозофа. Бол се оваплотила у радост, сочни грозд из сувог чокота.

Угледа из прикрајка добрим очима Анђелка призор који никада неће заборавити: где Дјева Марија са својим Сином, ту и Симеон Филозоф са својим Спаситељем. И заклепета звончићима Анђелка, поздрављајући мали свети скуп:

– Цин-цин! Цинци-линци-цин!

– О Анђелка, Анђелка, звонце моје мило – помисли у сердцу Симеон Филозоф – истину, мени глумом, одувек говорила. А ја спорио, ни не мневашући да неми немају шта рећи. А сад гле: ево Сина, а ево Му и Мајке, Девице Марије. Жива истина. Истина у Исаије, а не у сербском.

Спозна Симеон Филозоф: да истина се објављује тек ако исказ открива смисао који у сербском пре тога непознат.

Старији од језика у којем настају, искази одувек ху деца која тек треба да се ородитеље, дели Анђелка мисао са Симеоном. Истина – то тајна коју људи повезани једним језиком тек треба да препознају. А Срби баш такви – утврди Симеон – рођаци којима се, ето, тек чини да се разумеју.

И врати сужањ живота Сина Божијег у наручје Богородици, Девици Марији, овим сербским речима:

– Узми своје чедо, Дјево Маријо, и мене с Њим.

На те речи, Марија прихвати Сина назад у наручје. И помилује старог филозофа Симеона, ниње и присно, овим сербским речима:

– Господе, помилуј раба своего Симеона Без Шака.

Додирну Симеона Маријине речи милошћу, као трећом руком. Сердце скочи и рече:

– Хоп!

Сада Анђелка чуварка Симеонова замоли Господа да отпусти најзад из овог живота њеног штићеника, мученика, сужња.

И нађу га на степеништу пред вратима храма Божјег, Симеона Филозофа Без Шака, мртвог. Са рукама које расту увис из непомичне плоти, која ше сербска земља, Косовом звана и знана.

И нађу га у храму Божјем, живог и здравог, како пише.

Хоп! Хопа-цуп! Пише живо сербско сердце. Шкрип-шкрип, лако пером по хартији.

Пишући, Свети Симеон Филозоф, врсни језикознанац, исписујући са радошћу речи Старог Завета Господњег баш како изворно исказане – испочетка учио свој језик, сербски, који значи, кад се сав исприча:

И дјева зашрудне, и дјева роди сина, без којег ни њој нема живоша.

Свети Симеон Филозоф прави Серб. Сви Срби налик малој деци која тек уче да говоре – кад проговоре сербски тек почели да уче сербски. Уче да говоре целог живота. Уче од сербског, који какав-такав много зна и све признаје, а они ни мало.

На крају, сербски научи овог посрамљеног сербског човека, Светог Симеона Филозофа, да Пророкове речи не настају из серб-

ског, него сербски настаје из Пророчких речи. Не може истина у сербском да се чува, него само обрнуто – сербски у истини.

Свети Симеон Филозоф још и ово научио од сербског: две су расе Срба, јато малобројних рођака који сербски уобличују и стадо многобројних рођака који сербски троше, разобличавају. Јато лети високо и не види се, а стадо пасе у непрегледном броју и не да ти да прођеш. И куд ћеш – шта ћеш, нема ти, брате, друге него да их прелетиш.

Хоп! Лети Свети Симеон Филозоф, лети, узнесен: дао му Бог да пише, па лети, лако пером по хартији, а крилом по небу, још лакше крилом по хартији а пером по небу, цео дан од подне и ноћ до поноћи, без предаха, полетно, високо над светом. Оданде, неки пут, чини му се – Господ: не тако далек као што изгледа.

Али очи га најзад пеку. Јер ко пише – мора да чита, а ко чита – мора да пише. Ако не тако, ништа ни од једног ни од другог. *Свака следећа написана реченица калиграфска белешка о тачно ирочиианој ирешходној реченици.*

Најзад заспа, тако, за тесном скамијом. Глава клону. Свом тежином притиска му подлактицу. Дише врло тихо. Из заустављене шаке после неког времена испадне оловка – обрне се неколико пута око себе, склизне са рукописа, куцне о скамију. Заустави се. Али Свети Симеон то не могао знати. Већ далеко.

Очи више не пеку. Ако се превртљиви женски анђеоло на рамену нагне и погледа му преко рамена, прочитаће последњу реченицу која гласи: *Неће се вратиити*. Анђелка већ мора да зна: све последње реченице у сербском тако гласе.

Док неповратно пише што има да напише, Свети Симеон Филозоф лако маше крилима – јасно се види у прозачном јату малобројних. Са Анђелком и свим светима у добром друштву.

– Цин-цин! Цинци-линци-цин!
Ено га!

Како то пише наш Свети Симеон Филозоф? Пише неповратно, спокојан и усредсређен, као детенце, тек пробуђено, које се игра властитим рукама, у рано јутро, кад

одрасли још увек спавају чврстим сном, бригада зачарани.

Шта то пише наш Свети Симеон Филозоф, сад кад сербски превод пророка Исаије успешно окончан? Ево тих стихова, на бескрајној маргини Првога Завета:

*Земља нам црница
Пшеница бјелица
А Марија Девница*

То, по предању сербском, пише Свети Симеон Филозоф, сердцем. Руке га служе врло добро, као увек. А и крила богами, калиграфски.

Не питај да ли ће се вратити. Сербски се то лепо каже, да те цео свет разуме:

– Неће се вратити.

ОКСИДАЦИЈА

Шака у рукавици не види се као што се не види ни душа у телу, прсти се покрећу сами од себе, као ноге паука који спретно хода по лелујавој мрежи. Кад зграби, стисак је снажан, непопустљив угриз теријера.

Рукавица осећа шаком. Кадра је за мно-го шта, њени подухвати су компликовани и деликатни. Ипак, рукавица није жива, а види се – обрнуто од моје руке која је жива, а ипак невидљива, обложена заштитном кожом и крзном.

Изнутра је топло као у телу, као у голом и босом телу које стоји на снегу, на минус двеста седамдесет три, док шиба ледени ветар а дуга ноћ је тек почела. Напамет знана улица је сва од огледала и укочена, толико чврсто да се ретки праменови дима не померају – иако страшно дува – ти праменови изнад глава понеког пролазника којег не препознајем изгледају као оголено грање давно посеченог дрвореда. Нестварно заустављено, грање праменова делује сабласно, попут белих корала у дубоком стаклу Северног мора.

Ништа од тога не допире до моје шаке која сања, халуцинира, ушушкана као фетус у материци, јер рукавица тела је савршени за-клон и уточиште, али из даљине долази час буђења, час да се извуче рука, приближава се тај час, велика је брзина неминовности, наглим покретом рукавица ће се изврнути, само што није, ево!

Несвакидашњи призор: што је било спо-ља сада је унутра, а што је било унутра сада је споља, горе је постало доле, земља се пре-местила на небеса. Изврнуте напоље, чистота и топлота кратко трају, већ су успомена, халу-цинације чиле, изврнута рукавица је празна. Њена шака, моја шака, њена душа, сада је негде другде.

Дубока ноћ, или вода, свеједно, укочено, смрзнуто до белог усијања. Уска улица не скрећући води мојој кући, оцу, у коначном броју корака, пуста, ако не рачунам добро-ћудне животе високог дрвећа у дрвореду, са обе стране, вечну ноћну стражу, будну и у приправности, стражу која никаквим сечивом не може бити посечена, никаквим ордењем примерено награђена за верност и пожртво-вање до смрти.

А ту су и погрбљене уличне светиљке, прилично ниске, као да нису за људе, него за децу и патуљке, у низу сјаје и зује, тек понека жмирка, влажном светлошћу од ове улице граде бели тунел, подупиру као ребра у труплу брода тај дугачки тунел вештачке светлости, пун кисеоника.

Неко, сенка, сад улази у тунел, нем, погнуте главе, безвољно опуштених руку низ тело које корача само зато што мора, без жеља и без разлога, а тај неко сам могао и не бити ја, јадан ја, случајност по себи. Тело је изабрало путању, случајно, десном страном дрвореда, мада се обично служи левом, не примећујући при том да се раменом у пролазу очеше о свако стабло, кором о кору.

Кисеоник зева, гомилајући се бесмислено по дну, као разбацани балони од сапунице, провидне пластичне лопте за плажу које се при додиру са тврдим тлом нису распреле. Ту се кораци не чују, а поглед се оклизне о сваку опажену ствар, призори се ваљају као да сам на палуби брода ког љуљају таласи-планине хималајских крести, моје тело одбија било чије наредбе, занемарује сопствене инстинкте, прослеђује преостале жеље оцу, гаси ионако

млаке котлове, прескаче најнужније кретње и испада из колосека, машина је зарибала и тужно отказала послушност, стао сам тешко и неопозиво као пристаниште за теретне бродове, као железничка станица, тишина преузима власт.

Кад о свему размислим са безбедне раздаљине, са старинским позоришним далекозором у унутрашњем оку, намеће се претпоставка да је за све крива та рукавица која се изврнула и коју сам изгубио и бресква коју сам ко зна зашто држао у голој руци, можда зато што је била плод моје шаке којој се, ето, прохтело да на голом длану осети нешто неочекивано и чудесно. А онда, заставши иако нисам морао, појео сам брескву у три залогаја, похлепно као гладни дивљак.

Опрезно са плодовима усред зиме кад им време није, ипак, најмање лоша претпоставка, та бресква, смазана за трен, запамћена за увек. Посута црвенкастом прашином, у којој ништа не успева. Храпава кожа стеже мед и месо. Бела порозна коштица сазрелом плоду даје чврстину. Кад је оглодаш, остаће у руци мали окамењени мозак, порозни фосил лакши од облачка. Још живи нервни завршеци као

влажни коренчићи голицају длан већ сто милиона година.

То што видиш у обличју коштице јесте ум окретне ласице. Унутра ковитла мисао, неухватљива и сјајна као електрон, мисао која узвраћа уједе. Али теби још није дато да знаш ту молитву. Само си гладно дете, леђима окренуто непознатом оцу, који је твој плитки корен, кратки фитиљ којег храниш спорим али непрекидним растом, и сину, који је твоја крошња, коју, видећеш већ, узнемирили ветар не помера, него пали.

Стојим тако, лепљивих усана и прстију, не могу ни напред ни назад, што је ионако исто, леђима се ослањам на чврсто стабло најнепоузданијег дрвета у улици, иначе бих већ пао, још само неколико удисаја, још само један, удисај и издисај, крај. У кисеонику, а престајем да дишем, сасвим клоне глава, придружује се снегу асфалта и земљи земље, која је у доњим слојевима топла, испод дубоког стења, што бар личи на утеху и милост. Онда нестаје и последња мисао, изгубљен сам без иједне мисли, тако је гласила.

Горе у голом грању, нисам то знао, непомично је чучало јато крупних зифт-црних

птица, неодређене врсте, без очију и без иједне мрље на перју, скоро стотину њих, као ноћни гроздови ветром избушене крошње без листова, презреле купине у великом жбуну трња које шушти али ништа не каже. Како ипак знам за те птице, кад више не знам ни за себе? Тако што су се оне тргле, нечујним бићем ошинуте из чиста мира, баш кад сам се затекао ту испод њих, живе птице у гнездима-табакарема-саркофазима, тргле се и панично узлетеле увис, уз страховиту буку, кликтаје и лепет оштрих крила-сабљи која се сударају, да се распрше заувек и да ниједна не остане.

Као да су све биле повезане црним концем, што значи мени невидљивим, за црну руку у црној рукавици, што значи мени невидљиву, црног луткара, што значи мени невидљивог, који их је једним наглим и неприродним покретом цимнуо, као гладни рибар хоботницу која је коначно загризла мамац, уздигао их и великом брзином однео на другу страну, у ноћ ноћи, као да су непојамно криве што су заспале ту, у грању од букета угљенисаних муња, изнад моје главе.

У истом часу са птицама и кисеоник зашишти и ускомеша се, а свака влас на мом

темену усправи се и затегне у зелен-борову иглицу, обрве се накостреше као мачје, кожа на лобањи најежи се као шмиргл-папир. Отворио сам уста у запрепашћењу, ја новорођенче, младенац, сироче код живих родитеља.

И би тама – светиљке се угасе, све до једне – и моје лице над безданом, као над великим глатким огледалом, и онда се, о Боже, дрвеће у улици запали, са обе стране, само од себе, крошње се разгоре по штукиној заповести, у праве буктиње, палацају издужени црвено-златни пламенови, пуцкета ужарено грање, као црвени корали, и руши се пепео, пуне шаке врелог пепела.

Једино ово дрво уз које сам се прислонио није се запалило, остало је хладно, прибрано, а кад је споро окретање тела око стабла почело дигао сам руке, као ветроказ у живом кисеонику који је жива храна живој ватри, и још сам јако раширио прсте, тачније прсти су се сами раширили у кошчату лепезу, као да сâм Свети Дух жели да ми полиже смрзнуте нокте и улије се у мене, васкрслог, са венцем сенки које се одмотавају од мојих несигурних стопала и плешу по тлу.

Ево иде час, и већ је, да изгорим у чистом кисеонику и да ме нема, али нисам сам, јер је отац са мном, дошао је да ми каже да ме гледа и да зато добро пазим шта радим, вољени отац је са мном, мој отац је са мном, само мој, понављао сам у себи, са мном, без мене. И није ми се завртело у скалпираној глави, оне распршене слепе птице однеле су косу у канджама и више нема копрене, неуспеле фризуре, перике, између мене и неба, нема, чист сам и могу мирно кући, оцу, и ко год хоће до њега од сад ће ићи са мном, једино кроз мене мој је отац доступан, кључ је у мом џепу, за који час отворићу врата, јер остало је тек неколико корака, лаких.

Што и чиним, чио и весео, као да се ништа није десило, као да уопште нисам извукао прсте из тих рукавица које сам од њега једном давно добио на поклон, као да нисам застао код оног дрвета, највишег у запаљеном дрвореду, да поједем брескву па шта буде, као да није било оксидације, делиријума, халуцинације, хистерије, него је обична ноћ, ни по чему различита од других ноћи.

И идем, а моје срце пева јер још мирише дим самоспаљеног дрвећа у мраку, иза мојих

леђа, и голу лобању сам усправио и ако неког сретнем рећи ћу, насмејан: добро вече, као да се познајемо.

ОБРНУТА ПЕРСПЕКТИВА

Потрошивши сав кисеоник, Ћирило израња. На брзину свлачи тешку опрему са себе и трчи преко палубе ка својој кабини. Још мокар, нагиње се над мали радни сто и задихано записује, наливпером, ову реченицу:

„У дубини је плави кит.“

Или реченицу: „Вода измиче опису.“

Или: „Нека писац изабере стратегију сипе: пустити мастило и нестати!“

Или: ”Планктон успорава понирање, лелуја као магла на путу, високо у планинама.”

Или: “Ко вришти под водом, мене зове.”

Или: „Књижевност као последња вероисповест.“

Док Ћирило пише, кап океана одроњава се са врха његовог носа и пропада у бездан, пада тачно на тек стављену тачку, претварајући је у мало плаво океанско Сунце. Ћирило запише још и:

„Небо је од хартије.“

Тако мокар, Ћирило као да је сав од мастила. Заиста, сличан је сипи.

Реченице су као грње, закаче се у проласку. Ђирило осећа колико је груб и неспретан. А тек брзоплети Методије!

Хтели су да сазнају о чему говоре најлепше реченице нашег језика.

– Одлучио сам – рече Ђирило Методију. – Нећу измишљати реченице да бих приказао догађаје. Постоји нешто неупоредиво лепше од тога.

– Шта то? – упита Методије занетог пријатеља.

– Измишљаћу догађаје да бих приказао реченице.

– У праву си – прихвати Ђирилово мишљење Методије. – Приче се састоје од реченица, а не од догађаја.

Методије носи дубоки отвор у својим грудима, сличан малом отвореном балкону на који увек може да изађе и позове пријатеља.

Ђирило има само једног пријатеља. Са Методијем је одрастао не раздвајајући ниједну тајну. Обраћају се један другом редовније и истинитије него сами себи.

Ближи један другом него било која два близанца: Тигар и Еуфрат. Протон и Елек-

трон. Нирвана и Адrenalин. Маратонац и Спринтер. Атараксија и Еуфорија. Спороплети и Брзоплети. Прилика и Слика. Ђирилица и Метод.

– *Чишаћемо* – гласи њихова тајна заклетва с краја детињства.

Методије тек сада схвата: *били су корице једне књиге.*

– Ти пишеш боље – једног дана Методије призна Ђирилу. Овај му узврати:

– Опет брзоплет закључак.

Писање прича у почетку било је сувише сложено, а онда сувише просто; а питања о Богу, опет, прво сувише једноставна, да би се после страшно замрсила.

Ђирило није ни слутио да су то писмо и глава истог новчића. Тај новчић био је сво богатство које је имао, мисли Методије.

Писању је дорастао кад је научио да прочита претходно написану реченицу. Јер у њој су, по Ђирилу, следеће реченице. Само их треба, једну по једну, пажљиво прочитати. *Реченице су чињенице о којима само треба тачно извести.* Тако се писање, по Ђирилу, своди на прецизно читање.

Бог – записује млади Ћирило – тек листаста скрама испод дубоког и бистрог стакла неба, светлуцави нитратни премаз који омогућава да свет види и препозна своје лице. Наравно, само под одређеним углом или погодним осветљењем.

Тако се чинило Ћирилу, тада.

По Методију, најлепша реченица нашег језика гласи:

Зрна нара исїадају му из дланова.

О чему говори ова Ћирилова реченица?

Малецни Ћирило дуго није умео да одреди где је лево, а где десно. Никакве вежбе нису давале резултата. Онда му отац поклони прстен, стави га на средњи прст Ћирилове десне руке, као да га венчава, и рече:

– Немој никад да скидаш ову златну бурму. Чаробна је и помоћи ће ти кад год треба да одредиш страну. Погледај у прсте и знаћеш: тамо где је прстен то је десна страна, а тамо где га нема – лева.

Ћирило послуша оца – никад није скидао прстен с руке, ни кад спава. Само би га са

годинама померао, са средњег прста на домали, са домалог на мали. После премештања, остајао би танки лџк избледеле коже. Кад више није могао да га носи, примети да му прстен више није ни потребан.

Отац је лик у неким од Ћирилових прича. Али и под маском измишљених имена отац измиче опису. Изгледа да је могуће говорити само о сину. Причом о сину слави се отац.

Мајка је претходног дана отпутовала по сестру која ево већ трећу годину живи у манастиру. У соби су само њих двојица.

Велика модрозелена сенка бора расте уз отворени балкон.

Под стоном лампом, на кристалном послужавнику беле кришке јабуке и здела испуњена зрнима нара. Црвене се врпце ољуштене коре, обавијене око кратког сребрног ножића. Поред лампе лежи још неурамљена црно-бела породична фотографија – призор са леговања, са великим једром као једином позадином.

Сто поред очевог кревета прекривен чипком: ударје сестре Марте. Оловка на листу празне хартије. Шоља тамног и хладног, некад

прозирног и врелог чаја. Уместо топле мирисне паре, очев глас:

– ...Волео бих да то могу да ти објасним...

Као кад би ти неко задржао руку на грудима, велику, сигурну мирну шаку, тачно над срцем. И не би је уопште померао одатле. Длан би увек био ту. Теби би, Ћирило, било добро – длан ти не би сметао, ма шта да радиш, где год да идеш – напротив...

Говорио је тихо, гласом исцрпљеног човека који месецима лежи у кревету. Под заравњеним покривачима као да нема тела – тек лице и глас.

Страх је Ћирилу отворио сва чула. Слушао је оца и несвесно памтио сваку реч, паузу, интонацију:

– Истовремено би и том длану било добро са тобом. Тај неко, чија је рука, драг ти је, твој – као сестра, најближи пријатељ, девојка коју волиш, први учитељ, тако неко – и већ дуго држи благу руку, ту над твојим срцем, веома дуго... и док је све у реду и кад је тешко, стално, годинама...

Сенка бора порасте још мало, провири кроз отворени балкон, пружи се до врата, врхом дотакне тепих у соби.

– И онда тај неко – кад довољно ојачаш, или одрастеш – уклони руку, неприметно, док спаваш или за тренутак не мислиш на то, али тако да додир ипак остане где је и био, разумеш...

Отац види да га син чује и разуме. Онда каже још и:

– *Из ње велике њодигнутије руке нечијно ће се њросуџи неколико сийњих зрна нара*, али ти то нећеш приметити, нећеш ни знати да руке више нема. Јер топлота, и спокој, и поуздање још увек су ту. Као утиснути...

Чипка, шумови, мириси и сенке избледе до узајамне непрепознатљивости. Отац се оштро накашље, лице покаже радост, а не бол.

Младић је стискао облутак, скривен у џепу, у очајању, као да стишће очеву руку. Мали, савршени камен, давно нађен на дну мора, глатки кликер ослобођен сваког својства осим сопственог облика, који је носио свуд са собом. Отац настави:

– Знаш, ја, на пример, стално тако осећам. Тај отисак, прозирни печат, као водени жиг на хартији... То ме не напушта. На мојим грудима нема, као што видиш, ничије шаке,

али велики невидљиви длан је ипак ту и тај додир, чини ми се, никада неће проћи.

Није рекао више ниједну реч. Ћирило положи очев мирни длан себи на груди. У тишини, Ћирило, не схватајући шта се догађа, ствари у соби нису дисале, нико у соби није дисао.

Следећег јутра, смрт најбогатијег човека у земљи била је вест дана. Курсне листе забележиле су блажи пад националне валуте.

Сахрањен је по једноставном обреду, у најужем кругу породице и неколико пријатеља. Његов длан, до малочас стваран и жив над Ћириловим срцем, нестао је. Додир је и даље био ту, али младић је то приметио тек после сахране.

Има догађаја после којих, по Ћирилу, никада више, ништа више, није исто. У његовом случају, мисли Методије, то није била очева смрт, већ читање тестаментa.

Методије се још сећа како је адвокат за час застао и преко наочара погледао у окупљене око великог овалног стола. У тешкој

стакленој плочи над махагонијем одрази провидних лица заробљени као у плиткој води. Осмотривши изразе неверице – истовремене а ипак различите код сваког понаособ – адвокат продужи са читањем:

– ...Ни у добротворне сврхе, ни цркви, ни политичкој странци, ни адвокатима – никоме и ничему, познатом или непознатом, човеку или институцији – никада.

Исказујући своју последњу и непоредиву вољу, отац је оставио завет – при пуној свести и неприсиљен од било кога – да сва имовина, покретна и непокретна, како у земљи тако и у иностранству, сав капитал, укључујући све будуће ренте, дивиденде и камате, чувена уметничка збирка, коњи, кошаркашки клуб који је вишеструки шампион Европе, фондација за хендикепирану децу, итд. – дословно све што остаје иза њега – не сме припасти никоме.

Ни жени, обожаваној мајци његове деце, ни пунолетном јединцу Ћирилу, ни Ћириловој старијој сестри, монахињи Марти. Ни рођацима, ни пријатељима, ни пословним партнерима, ни држави, ни граду, ни народу...
Укратко:

никоме никада ништа.

Ритуал читања тестаментa прилично се одужио. Отац је одлучио да после његове смрти оно што му је припадало мора остати ниције – довека. Та одлука била је неопозива, неподложна изменама, интерпретацијама или правним заобилажењима.

Једна рођака шапатом запита ујака који је седео до ње:

– У чему је наша кривица?

Одбивши дим из луле, стари ујак, сећа се Методије, ништа не одговори.

Сестра Марта гледала је право испред себе, у мапу света на зиду: мапа је стара, неке континенте тек треба открити. Недокучива разуђеност обала савршена је у својој чудесној асиметричности. Вијугаве модре линије по води указују на дубину океана. Као годови великог плавог пања. Концентрични таласи око тачке где је дно најдубље.

Тирило и даље није разумевао шта се догађа.

Није ту било никакве кривице, ни покајања, ни освете, ни љубави, ту ничег није било.

Отац је за живота био познат као алтруиста, штампа је писала како је често помагао, давао, јавно и анонимно, без двоумљења. У понашању није показивао знаке ексцентричности својствене људима његове моћи и утицаја.

– Његово име је дефиниција центлмена – рекао је на телевизији министар спољних послова.

Угледни архитекта, који му је подигао неколико грађевина, тврдио је да је то био човек без религије, апсолутни агностик, свој.

А логореична, динамична председница фондације за хендикепирану децу дивила му се као преданом вегетаријанцу, објашњавајући како то само привидно нема везе са суштином његовог хуманистичког ангажмана.

– За њега, радни дан почињао је већ у седам, и трајао до касно увече, али често би за време ручка одлазио кући, породици, на сат-два – посведочио је очев пословни секретар.

За бркатог банкара, непознатог Тирилу, председника Међународног монетарног института, отац је био бунтовник унутар сис-

тема, додуше, отмени бунтовник, али ипак финансијски авантуриста који је једном стечено умео да устостручи рискантним пословним потезима, на запрепашћење и нескривену завист конкуренције.

Тирилов отац је измицао опису.

Могуће је говорити само о сину. Причом о сину слави се отац.

За живота, Тирилов отац је са ближом и даљом родбином био врло присан. Понекад је мајка неусиљено и срдачно причала о томе, уз опште одобравање:

– Као прави Деда Мраз – задиркивала би мужа – никуд без поклона.

И заиста, отац се најбоље осећао са породицом. Тек ту – међу најближим сродницима – потпуно се опуштао и уживао. Нестварно ослобођени материјалних брига, до ко зна ког колена, личили су на породицу савремених божанстава.

Засењени гости причали би о посети као о драгоценом догађају, налик одласку у елитно позориште, или оперу. Домаћинова посвећеност жени и деци подсећала је на нејасни,

егзотични култ. Па ето, ипак: *никоме никада ништа*.

Очева воља, ма колико збуњујућа и страшна, доследно је испоштована.

Заборављени облутак у прашини под креветом, као вишња уваљана у брашно, као кап росе заробљена паучином. Мислио је да га је оног дана кад је отац умро заувек изгубио, а сад, кад је намештај однет, савршени камичак се појавио.

Људи су изненада отишли, нешто их је отерало, ветар им потискује леђа као невидљиви булдожер, гурајући немилосрдно.

Сада је ту још само сетни млади господин, у незакопчаном капуту, са руком већ на кваки. Није тешко погодити: у овој кући Тирило је одрастао. Чини му се да је соба мања него пре, док су у њој биле ствари, представници толико различитих врста.

Логично би било да је већа – мисли младић. – Да после селидбе, кад се све изнесе и соба остане потпуно празна, буде пространија него пре. Покућство је заузимало простор, па кад су сви заједно наједном изнети напоље, очекивао је да соба добије на величи-

ни, да се распростре до краја... Требало би да је већа. А није, мања је.

Затвори очи, покуша да унутрашњим погледом врати соби некадашњи изглед. Отвори очи, погледа у страну, ка својој окамењеној шапи која се чврсто држи за кваку. Не може да оде.

Мати и син одселили су се, за прво време, код њених. Живели су као месечари. Опчињени загонетком, покретани инерцијом, нису се никад прилагодили.

Она је сваког поподнева цртала вазе. Уз шољу чаја, заузимала би своје место крај прозора и једва приметним покретима испуњавала би нови лист у цртаћем блоку, лист са вазом за тај дан.

Кад би се спустило вече, цртеж је био готов. Још једна празна ваза, другачија од свих претходних, али једнако празна.

Мајка би се увече, пошто заврши цртеж за тај дан, премештала у столицу за љуљање, као мајке што чине, у предвечерја.

Прошло је од тада, брзо, десет година.

Капитал ван обрта, поништен инфлацијом, сведен је на незнатни траг некадашњег.

Чак и најunosније фирме: енергетско-машиноградитељска групација, интернационално осигуравајуће друштво, мрежа продавница спортске опреме, дуги ланац рудника сребра на Блиском истоку... – низ моћних корпорација у којима су поседовали већинске пакете акција у међувремену су банкротирале.

Породичне куће, бројни стамбени и пословни објекти, клуб са спортском халом за петнаест хиљада посетилаца, виногради и друга имања, блистави возни парк, авион и јахта, итд. – нико то није користио, нико о томе није бринуо, па је све зарасло у коров и трње, као у бајци.

У каквом је све стању данас – Методије може само да нагађа. Клуб и ергела најпре су се распали, што је Ћирилу, тада, посебно тешко пало.

Само је галерија опстала. Као да је отац ту, међу сликама које је сакупљао целог живота.

Посетиоци добровољним прилозима подмирују трошкове одржавања, припреме тематских изложби, штампање каталога. Кустоси-волонтери се после сваке сезоне редовно

смењују, па међу посетиоцима не препознају некадашње власнике.

Ћирило понекад одлази тамо, хода између експоната.

– На исти начин ходао је и отац, држећи руке на леђима – примети мајка.

Ничија збирка самосврховитих предмета, помисли брзоплети Методије.

А спороплетог Ћирила овде опседа идеја о савршенству – мисли на оца, док корача полако од слике до слике, међу скулптурама – о достижном, смртном, људском савршенству. По Ћирилу, савршенство боли.

Методије се добро сећа вечери кад је Ћирилов отац први пут затражио од сина да му покаже неку своју причу. Овај изабере, свестан да неће погодити очев укус, замоли Методија да га сачека, преда текст оцу без иједне пропратне речи, седне у најдаљу фотељу.

Отац је читао усредсређено, стојећи крај прозора, као да је напољу још дан, као да му не смета недостатак светлости, као да је хартија коју држи у руци илуминисана.

Напољу је било вече, као и свако друго, за све људе на свету осим за Ћирила.

Заиста, оцу се прича није нарочито допала. Као ни следећих три, четири... Кад је прочитао пету, рече:

– Ово већ личи на нешто, има почетак, средину и крај, како Бог заповеда. Кроз те твоје реченице као да се назире неочекиван, а законит исход... Не, уопште није лоше.

Чим се вратио у своју собу и затворио врата, Ћирило је ову причу поцепао.

– Зашто? – брзоплето га упита Методије.

– Сигуран сам да је ту нешто у основи било погрешно, не знам шта, али знам да није ваљало...

Како Ћирило замишља васкресење:

било кад, било где, једноставно – узмеш омиљену књигу, отвориш корице и почнеш да читаш. Пажљиво, од почетка до краја. Бираш како ти више одговара – можеш да читаш или наглас, или у себи, уз пратњу прста или без, са подвлачењима оловком и белешкама на маргини, или само за себе и за тај тренутак, овенчан прочитаним. Укратко, само читај. То је најважније. Заповест гласи: *читај!* Спроводиш је у дело с лакоћом. С тим си се родио. Читајући, твоје руке листају страницу за стра-

ницом, али тога ниси свестан, јер си обузет штивом. Некад се насмејеш, или пак расрдиш, некад ти око засузи, или се у глави роје мисли и питања, али увек настављаш, једнако, да читаш. Кад све прочиташ, заклопиш корице, то је крај.

Не одложиш штиво, остане ти у рукама, на грудима, ако већ лежиш. Мало сачекаш, тек да се слегну утисци, може и склопљених очију. Живо навиру детаљи који ти толико значе. Примаш их благородно. Не примећујеш колико брзо протиче време. Оно је невидљиви гласник, доноси ти вести и односи их од тебе. Али ти си увек ту, на познатој адреси. Укотвљен, постојан.

Онда, из тог спокоја, који је вечан и савршен, *без одлуке и без њовода*, опет отвориш корице и почнеш да читаш. Предан потпуно, од самог почетка, као да ти је први пут. Пред тобом је још један живот.

Заклетва гласи: *Чииџаћемо.*

Једном, читали су заједно, седећи непомично у љуљашкама окаченим о високи бор. Методије *Иконостас* Флоренског, а Ћирило Паскалове *Мисли*.

Методије се не уздржи, него прочита наглас:

– Постоји икона *Тројица* Рубљова, дакле постоји Бог.

Ћирило се не одазове, као да није чуо, само се једва приметно промешкољи у корпи љуљашке.

– Реци – обрати се Методије први Ћирилу.

– Зашто Бог не покаже себе? – запита Ћирило.

– Јеси ли тога достојан? Да или не? – узврати питањем Методије.

– Да – самоуверено ће Ћирило.

– Ти си охол и макар због тога недостојан – методски закључи Методије.

– Не – Ћирило исправи свој претходни одговор.

– И тако, ти си недостојан – рече Методије, мирно, не ликујући, већ напротив, сетно.

Обојица сагну главе и наставе да читају, свако своје штиво.

– *Јуџиро ће доћи, свануће нови дан.* Ко разуман може са непобитном извесношћу да

тврди тако нешто? – пита Ћирило. – А шта ако буде помрачење, или ако у Земљу удари огроман астероид и разнесе свет у парампарчад, или ако...

– Онај који верује. Ја ти тврдим и сведочим – прекида га брзоплети Методије. – *Зар није сваки наш дан, закључно са овим данашњим даном, довољан доказ?*

– Нужан, али не и довољан доказ, нажалост – остаје при свом спороплети Ћирило.

– Поверовати значи ујединити. – другом ће приликом Ћирило – Све, све ујединити. Усмртити разлику.

– Разлика је у смрти. – одговара му Методије – Умрети атеисте и умрети верујућег разликује се као спавати и сањати.

И тако, један човек дуго није веровао – кад се не верује, то увек предуго траје. Дуго, више од пола свог века, али онда је ипак поверовао. Како? Како човек поверује?

Причу о Ћирилу може да исприча једино Методије, први јемац и сведок, који зна. Ћирилица и Метод. Каква је то књига! А њих двојица корице су те књиге.

Шта је драматичније? Има ли узбудљивије теме за причу? Има ли ичега на свету што би људе више занимало? Шта може бити важније од тога?

Методије је заљубљен, још од детињства, у Ћирилову сестру. Знао је то Ћирило, наравно.

Кад се Методије усуди да је запроси, она га помилује по образу, влажан јој беше длан, призна му да је једини на свету за кога би желела да се уда и изроди му децу. Био је то најсрећнији тренутак у Методијевом животу.

Али, после кратког ћутања – времена које он сада памти као један цео заједнички век, кристално треперав и чист – признала му је још нешто, што никоме још није признала: да је још пре неколико година *решено* да се замонаши, у њеном срцу, *без одлуке и без њовода*, да су припреме сасвим при крају и да за две недеље одлази.

Три године старија од брата, Методијева вршњакиња, три пута боља, мислио је Ћирило, три пута лепша од било које друге девојке, мислио је Методије.

Шта је љубав – објашњавао је у заносу Методије своме другу – ако не наш однос према лепоти.

Месец дана после просидбе – за коју су ионако знали само њих троје – заиста је отишла у манастир. Доби своје право име: Марта, сестра Марта.

Изабрала је један од најстаријих и најзабаченијих наших манастира, Светог Преображења, на крајњем југу земље. Тамо се путује возом, па пешке узбрдо, два сата, причао је Ћирило другу.

Кад заврши са дневним обавезама, сестра Марта се повлачи у бели собичак, везе, моли се. Шапатом чита *Нови Завеш*, где се штиво отвори.

На зиду изнад постеље икона: *Благовестии*. Очев поклон. Византија, XI век. Небески војник поздравља Богородицу која чита.

Свици у лампи се умире. Сестра Марта чипком, заплет по заплет, везе поверење у свет. Глава јој благо погнута. Руке, рамена и леђа заузимају исти положај као при читању.

Полако, Ћирило исцртава контуру своје шаке: оловка полази са дна листа, од зглавка, па нагоре, ослањајући се уз прст, заголица јагодицу, па се брзо спушта. Пет пута тако. Линија стиже на дно листа, и још мало пређе преко. Тиме је цртеж готов.

Ћирило још не подиже руку са папира. Замислио се, као дете.

Тако су се сестра и он играли кад су били мали. Уписивали би се једно другом у длан. У то време, шака старије сестре била је нешто већа од Ћирилове. Двоструки цртеж би некад успео боље, а некад није личио ни на шта. Неуспелу силуету претварали би у нешто друго – у дрво дебелих грана (баобаб који рађа перце), или у профил носатог и чувовог рођака који је исплазио језик, или у велику црвену ватру са врелим пламеновима који би те опекли ако опет примакнеш руку.

А успелу силуету украшавали би разним детаљима: Ћирило би учртао свој прстен, или сат (казалке обично на пола два), а сестра мамину наруквицу, црвено лакиране нокте, или Ћирилов облутак на средини длана.

Ћирило склони руку: отисак велике прозирне руке.

Овај цртеж није био лош. Линија верно одражава живи оригинал. Задовољан је постигнутим, баш као што би дечак био задовољан.

Из оног што види израња мапа полуострва. Сваки прст је издужени рт заривен у запенушану белину хартије. Између прстију влада сигурно затишје и ту су људи подигли градове са лукама. Ти градови никада нису међусобно ратовали. У рат су полазили удружени против заједничког непријатеља. Њихови једрењаци храбро су секли узбуркане таласе. Избивши на отворено море, брзо би досезали обзорје и нестајали из видокруга...

Отац је опет измакао опису.

Ћирило преклопи лист и стави га у коверту, адресира.

Сестра држи писмо у руци, зна да је од брата, слути да су унутра добре вести. Повлачи се у собичак у поткровљу манастирског конака. Пред иконом изговори *Оче наш*, седне на уски кревет и отвори коверту. Расклопи лист.

Док чита братовљево писмо, сестри Марти зари се лице.

Сестра Марта се придигне и оде до стола, узме оловку, а писмо стави пред себе. Положи длан унутар братовљевог, у калуп по мери. Стојећи, мирно исцрта контуру у једном потезу од почетка до краја. Склони руку (која је већ ионако без тежине) и погледа. Подигне папир и постави га наспрам лампе. Поздрав. Благовести.

Прекрсти се.

Невидљиви длан унутар истог таквог, белог невидљивог длана.

Чула је да у неким морима постоје острва унутар острва: на острву је језеро, а у том језеру опет једно мање острво. Али овај цртеж је мапа полуострва унутар истог таквог, нешто већег полуострва. То је географски апсурдно – ипак, она види да је могуће.

Сестра Марта спушта руке у крило.

Заборавио је да се потпише.

Склопи писмо начетворо и похрани га у *Светио писмо*, као у хербаријум. Млади, светлозелени лист положен у хумус. Потом се припреми за спавање.

Молитве дуго трају. Враћа им се. Враћају се. Она је камен бачен у воду, а молитве су

концентрични кругови малих таласа. На дну је златни песак, мекан као перјани јастук.

Сестра често сања брата.

Ћирило не памти своје снове. Загонетка очевог тестаментa у потпуности заокупља, хипнотише његов ум. *Никоме никада нишџа* тражило је, из дана у дан и из ноћи у ноћ, да буде растумачено.

Прошло је, споро, двадесет година размишљања.

Спороплети Ћирило најзад зна да је погрешно изједначавати *џоруку* и *оџоруку*. Дечак у њему још увек седи у оној соби са оцем, слуша, боји се смрти и не схвата шта се догађа, а зрео човек каже:

– Завет није исто што и савет. *Кад би џестаментџ нешџо значио, очев живоџ не би значио нишџа*.

Ако је важно да оџисак длана буде џу, длан мора биџи негде другде. Најзад зна.

Покушао је да то објасни мајци, још живој. Старица осећа делимичну утеху док јој Ћирило говори о томе да очев живот не би имао никаквог смисла када би тестамент значио било шта.

Од пре неког времена, престала је да црта вазе. Њише је столица за љуљање.

Раширеном лепезом нервозно тера речи које не разуме, даље од свог лица. Као да је кошчатом шаком пчепала тело огромног лептира који снажно замахује крилима, покушавајући да јој се истргне.

Разнобојни прах испуњава собу, отежавајући дисање.

Методије се сусрео са Ћириловом сестром, сестром Мартом, још само једном у животу – недавно, на сахрани Ћирилове и њене мајке.

Сестра Марта и Методије држали су се за руке, осећајући да су руке дугачке израстине на срцу. Заљубљени пар, љубили се грлили се све до пола два, тако их је некад задиркивао Ћирило. Њен стисак је био блажи од омче свезане једном нити паучине.

Отпратио ју је на железничку станицу. У тренутку кад су се точкови локомотиве покренули, у трзају олакшања, Методије јој опрости.

Јадни спороплети Ћирило, двадесет година је мислио да се може веровати само у нешто што не постоји. Јер оно стварно, сматрао је, већ налазимо у искуству. Чинило му се глупим и бесмисленим да верује у нешто што може и да опипа. Обрнуто, веровати да је Бог стваран значило би да то у шта се верује – не постоји.

Верује се само у оно што се никаквим искуством не да проверити. Али на чему онда – бунио се Ћирило свих двадесет година – утемељити своју веру, *ни на чему? На вери самој?*

С пролећа, посећивао би сестру и поверавао јој своје недоумице. Није био сигуран којој од сестара долази: рођеној, или Марти.

Ћирило путује возом на југ. Тамо је манастир сестре Марте. Сам је, време споро пролази. Као да парна локомотива вуче дугачку и претоварену композицију секунди, узбрдо. Ноћ је, Ћирило гледа кроз прозор, али као да су му очи затворене.

По Ћирилу, одувек постоје два времена: једно које почиње, и друго, које се завршава. Њихова истовременост је вечна.

Кад докони људи, као ја сад, предочавају себи временски след, мисли Ћирило, нижу увек прво прошлост, затим садашњост, да би на крају низа уследила будућност. Ћирило замисли временску ђсу као пругу: сваки тренутак је попречни праг, спаја две паралелне линије које се на хоризонту варљиво укрштају у једној тачки.

Ако време замисли у тешком облику дугачког воза – стара локомотива на пару, парадоксални спој тежине и лакоће – онда садашњост за спороплетог Ћирила постаје железничка станица, време је ту, пред нама, са нама. На станици је велика гужва, али сви присутни могу да се укрцају у композицију и да отпутују.

Ако којим случајем воза нема у станици, онда – или долази, или одлази, нема треће могућности. Да би воз био ту, мора прво да дође на станицу. Тај воз који долази је прошлост, по Ћирилу, као време које је било пре – оно је на шинама испред овог садашњег у коме смо ми. Воз прошлости касни, још није пристигао у станицу, а већ му је било време.

По истој Ћириловој саобраћајној теорији, будућност је воз који одлази, у облаку

вреле паре напушта перон, јер је то време после овог садашњег, вечног станичног, где смо ми. Воз будућег времена кренуо је пре тренутка прецизно означеног у возном реду, остављајући на станици збуњене путнике, на товарене пртљагом.

Дакле, своди рачун у себи Ћирило, ако је време као воз, онда је возни ред управо овакав: *и́рошлоси́ је време које нам долази, јер воз и́рво мора да сти́гне на сти́аницу* – прошлост је прво од свих времена. *Садашњоси́ је онда време које је и́у, са нама, и́осле и́рошлоси́и*, као воз који је управо стигао на станицу, још се пуши, долива воду у резервоаре. *А будућноси́ је увек и́оследње од свих времена, оно време које одлази од нас.*

Уколико у овој слици има неке истине, то значи да време које долази, по Ћирилу, није будућност, како су људи навикли да мисле – него прошлост. Исто тако, време које одлази више се не може сматрати прошлошћу, него – будућношћу. У Ћириловој глави смер кретања композиције времена се обрнуо.

Једино садашњост остаје иста, без обзира како се време замишља, то је непокретна

тачка око које се правац кретања обрће. Воз садашњости увек је ту, у станици, са нама, као да никада нећемо никуда отићи... Истовременост времена које почиње и времена које се завршава је вечна. Увек је сад.

А никад? *Никад* је – мисли Ћирило, већ прилично уморан од пута – супротно од *сад*. *Никад* је железничка станица на коју није приспео ниједан воз – празна, без иједног путника. Ћирило не рачуна самог себе. На тај слепи колосек ниједан воз неће стићи, са те невидљиве, оностране станице ниједан воз неће кренути, никада.

Тешка звоњава испуњава сиве и беле одаје, до врха. Зањихане мантије као журне сенке клизе по храпавој позадини манастирских зидина, мењајући неприметно боју, нису више црне него љубичасте, нису више љубичасте него бронзане... Људи корачају погнутих глава, журе, касне? Унутрашњи бруј непрецизних, сувишних питања и утисака појачава Ћирилову нервозу.

Није никако могао да се одлучи између *и́оси́оји* и *не и́оси́оји*. Јер *вероваи́и* да Бог постоји – покушавао је да објасни стрпљивој се-

стри Марти – значило би, у ствари: Бог не постоји, јер *може се веровајти само у нешто чега нема. Тек сазнање да Бог сигурно не постоји значило би да ипак има смисла веровајти.*

Признао је сестри да јој завиди.

– Нека, то ти само тако кажеш...

Зашто ме не пита за Методија? – не разуме Ђирило, али не изговара.

Уверен је да је живот лакши онима који су се определили, нарочито ако су то учинили *без одлуке и без повода*, као његова сестра: према прилици су заштићени, или кажњени; обезбеђена им је утеха, или су разрешени потребе за њом.

На крају, пољубио би сестри руку и враћао би се – одакле, питао се, и куда сад... Застао би, по навици из детињства погледао у руке: Десно? Лево?

Ђирило је истрајавао у властитој неодлучности и уздржаности.

Изабрао си немогући лебдећи положај, написала му је у писму сестра, без ослонца, са отвореном раном којој не дозвољаваш да зарасте. Буди милостив, као Отац наш што је милостив.

На ког оца мисли? – питао се реторички Ђирило.

Чинило му се да се бори са невидљивим непријатељем. Као старозаветни Јаков који се у сну борио са ухваћеним анђелом.

– Нећу те пустити док ме не благословиш – говори Јаков анђелу, стежући га чврсто рукама.

Анђео се отима, моли да га пусти, али Јаков га не испушта, ни по коју цену.

Превртали су се по земљи, напињали мишице, прштало је перје на све стране... Захтевао је да му се онострано биће обрати непосредно – благословом! – и тиме докаже да заиста постоји, да није тек плод уобразиље.

Кад анђео виде да се не може тек тако искобељати из Јаковљевог стиска, удари овог свом снагом у слабину. Јаков јаукне, ухвати се за место где је примио ударац, пробуди се. Кад је закорачио, јак бол у слабини натера га да храмље.

Ослобођен из снажног загрљаја, анђео удахне дубоко, замахне крилима и успне се пресамићеном Јакову на рамена, тако да га овај више не може дохватити. И остане ту, све до краја Јаковљевог живота.

Забринут, Методије опрезно замоли пријатеља да се помоли:

– Ко зна, можда ће ти то помоћи.

Ћирило оћута. Онда ипак рече:

– Како да се помолим? Како се то ради, Методије мој најдражи? Који је твој метод?

– Из срца, кажу људи. Из чистог срца...

– Као што је твоје?

– Као што је твоје, Ћирило.

Онда рече Ћирило:

– Шта треба да се каже?

– Овако нека каже твоје срце – радосно узврати Методије:

*Господе Исусе Христѐ Сине Божији, сми-
луј ми се.*

Тада, промаја нагло отвори прозор, а кроз прозор излете папири са Ћириловог стола. Скочи брзоплети Методије као опарен, да спасава рукопис.

Рече спороплети Ћирило:

– Господе Исусе Христѐ Сине Божији, смилуј ми се.

Успевало му је да се одржи, под окриљем незаштићености, ваљда зато што је његово

стање било слично хипнози. Ћирилова свест као да је утрнула, заражена дугогодишњом нерешивом енигмом.

Методије је очекивао је да ће се најзад пробудити, пун мастиљавих модрица и са болом на бедру као старозаветни Јаков, са болом од кога се храмље. А та бол биће спасоносна и свѐта, као први најзад поуздан знак да Ћирило анђела није сањао, него да се упустио у коштац са божанством које је стварно.

Таквог спасоносног буђења, међутим, за Ћирила није било. Ни модрица није било, ни храмања при ходу, јер борба са анђелом још је трајала, у сну из кога се није будио двадесет година.

Као да гледа увек исти филм, а не зна какав је крај. Увек од почетка, од наслова и шпике, све до пред сам завршетак, али онда као да целулоидна трака пукне – изгори од светлости којом је прејакно осветљена... Недостају кључне сцене којима се разрешава заплет, па све мора изнова, непрестано...

Бесконачно, чинило се брижном Методију, наслов тог Ћириловог филма мора да је „Бесконачно“.

Коначно, утрнулост као губа спаде с њега. Изложба збирке средњовековне уметности изазвала је велико интересовање. Ћирило је овог пута дошао сам, био је неупадљив, обичан посетилац, а опет, разликовао се у толикој мери, као да је, рецимо, ходао на рукама, наглавачке, само то нико није видео.

Посетиоци су се груписали око најблиставијих експоната: под стакленим куполама, на пурпурном сомоту брижљиво поређани крстови од злата и драгог камења, круне, накит владара и патријарха, жезла и пехари, окови Четворојеванђеља.

Ходајући издвојен од осталих, Ћирило у сали на крају ходника наиђе на колекцију византијских икона. Осветљење као да је овде било блаже него у другим просторијама галерије.

Зид је пун икона. Ћирило стоји, сам, као пред иконостасом.

Ни на једној од слика нема линије хоризонта. Представљени призори догађају се на земљи узнетој до неба, на небу наклоњеном људима, до земље.

Обзорје које се прекорачује, мисли Ћирило, није напољу, далеко у дну видокруга, видљиво – већ у човеку који гледа и верује.

Покрене руку, несвесно, и стави длан на груди. Танка модра линија без почетка и краја затрепери, затегнута као најтања струна на виолини.

Ћирило приђе низу икона које представљају војнике. Међу ратницима западне му за око лик Светог Метода, због црне рупе правоугаоног облика, која је зјапила посред груди. Није ни могао знати како се баш тај светац зове, са оне удаљености име није било читљиво. У каталогу је писало да је то Свети Метод Нерањиви, један врло млад, наочит светац, победник.

Није знао да и свети Метод беше ратник, непобедиви витез вере. Мораће то да исприча пријатељу, имењаку нерањивог свеца пробураженог лика.

Иконописац Светог Метода Нерањивог желео је да наслика уобичајену украсну плочицу, ојачање на прсима ратниковог оклопа. Али, пошто је непрецизно следио образац обрнуте византијске перспективе, уместо личног испупчења насликао је – према илузионистичком ефекту западног канона – неш-

то друго: правоугаони отвор у металу, у телу Светог Метода, а можда чак и у самој икони.

Кратке косе линије које треба да прикажу ивице те украсне плочице на грудима повучене су неспретно, у неодговарајућу страну и под погрешним углом, тако да – пред збуњеним оком посматрача – претварају гвоздени украс у отвор на телу.

Фокусиран, правоугаони отвор усред груди Светог Метода Нерањивог даље се преображава – тако бар изгледа Ћирилу – у слику унутар слике, у нешто налик малом мистичном балкону кроз чија врата се може проћи и приступити непосредно – у таму, у невидљиво.

Ћирило је сигуран да је његов побратим Методије светац, макар зато што верује у Бога, зато што никада није посумњао. То постигнуће, по Ћирилу, превазилази моћи обичних смртника.

Ћирило не зна како из несветог ниче свето – како се из Савла рађа Павле, из воде вино, из хлеба тело, из руке поклон, из изузетка дубља истина – али зна да он сам *никад* неће постати светац, онакав какав је Методије,

кога воли и у кога верује, јер је светац, јер је пријатељ.

Можда Бог није пријатељ, мисли Ћирило, него непријатељ?

Сео је на ниску клупицу пред једним Распећем из IX века, времена иконоборства, кад је иконописање било опасно по живот.

Борова даска дебљине шаке. На дрво је нанет танак слој позлате, сада сасвим испуцале.

У каталогу је, поред осталог писало, испод црно-беле репродукције:

*Распеће Са Великим Рукама
33ст x 33ст. Аутор анониман.*

Иконописац није насликао крст, оставио га је небојеног. Само га је уоквирио љуспастим златом позадине. Као да крст није представљен, већ стваран. Влакна у дрвету јасно се виде: теку од Христових стопала навише и гранају се на леву и десну страну. Бог је добар дрводеља.

Црни гвоздени клинови три су трна забодена укосе, у обрнутој перспективи. Ћирилово око се збуни, али Ћирило се не да збуни-

ти. Под тим неприродним углом и бол, помисли, мора да је неприродна.

Шаку још држи на грудима.

Види да оностраност захтева одговарајући начин представљања – онострану перспективу, постављену супротно од уобичајене, световне. Жижа замишљених линија које уобличавају дубину простора мора се преместити – са удаљеног хоризонта на место посматрачеве тачке гледишта.

Ћирило види да дубина није својствена ограниченој равној плочи слике, него бездану човечијем. Жижна тачка светог простора иконе мора бити у мени, мисли Ћирило, а не негде напољу, далеко. Зраци светости које икона лепезасто исијава треба да се улију у око и срце, а не да се изливају у провалију иза илузије видљивог хоризонта.

Брзоплети Методије објашњава шта Ћирило види, он види то што Ћирило види, и зна: на византијским иконама, свет као да је постављен наопачке – уместо да се паралелне линије перспективе сужавају са даљином и

најзад секу негде на средини линије хоризонта, оне се са дубином дивно шире. Тако су ближе фигуре мање од других, насликаних у позицији даље од посматрача.

– Кад би их било на иконама – даје пример Методије – шине пруге би се са удаљењем шириле, а не сужавале, последњи вагони воза који нам долази у сусрет били би већи од локомотиве.

И заиста, Ћирило је тако видео: *највеће је најдаље од нас.*

Златна позадина Распећа уједно је и позадина самог овековеченог догађаја: то се догодило у злату, није могло бити другачије. Распети је утиснут у дубину густог, непрозирног сјаја.

Око се прилагодило *другачијем распореду*. Икона је уверила Ћирила да је простор који се види наличје простора који се не види.

Површина неба избраздана златним жилицама сјаја, распукла се тик пред Ћириловим лицем, храпава као површина исушене и испуцале земље. Прашина се слегла и смирила, стврдла се, давно пре почетка историје.

Подлога огледала је сребро, а иодлога икона је злато. У томе је разлика, по Ћирилу, између западних и православних слика.

– Оче, зашто си ме напустио? – уздахне Распети.

Ћирило чује. Али мисли да чује своје речи, своје мисли.

– Оче, зашто си ме напустио? – понавља у пасији Христос.

Ћирило више није сигуран... Ко изговара ове речи? Покушава да провери. Ћути. Не мисли ни на шта. Чека.

У галерији влада потпуна тишина. Само Ћирилово срце удара јако.

Онда рече Христос, по трећи пут, разговорно:

– *Оче, зашто си ме напустио?*

Иза Христових леђа, мрави путују пораму у боровој дасци.

Рука једне од жена које клече под крстом пружена је, вечно, ка Распетом. Показује Ћирилу шта се догађа: Христос у патњи огољеној до бестидности, тела раскриљеног у преширок загрљај, иза је и изнад ње. Небо се ковитла

пред олују, праменови косе шипају јој лице. Њен поглед не може се истинито описати.

Али та вечна женска рука испружена у дубину, што је даља од посматрача, а ближа Распетом – све је већа, уместо да се смањује и сужава – расте, и све је светлија што је даља од ње саме, а ближа Богу.

Онда Ћирило премести поглед дубље, следећи правац који му је задат, да би боље осмотрио Исусове руке: мршаве, несразмерно великих шака, пробијени дланови широки и бледи као пун Месећ.

Ти велики дланови сасвим се примакну Ћириловом лицу – као да их је нешто нагло гурнуло напред, као да их је Христос померио да буду ближе Ћириловим очима.

Што је било заковано сада се креће, што је било далеко, сада је близу. Што је било мало, сада је велико, што је било последње, сада је прво.

Дуго загладан у икону, помилован, Ћирило је *јасно видео* и на маргини каталога записао, поред репродукције Распећа Са Великим Рукама:

*зрна нара
испѣдају му
из дланова*

После, читајући ове речи, имао је јасан осећај да их је написао неко други.

Као да је неко далек – можда баш тај средњовековни иконописац овог Распећа Са Великим Рукама – водио наливперо у Ћириловој руци.

Ћирило сагледа, у временском луку дугом две деценије, а кратком као ефекат фотоблица: *ѡо је ѡај длан!* Велики длан о коме му је отац говорио на самрти.

Тростих, опис Христа на Голготи – *ѡрецизнијег Ћирило никада није ѡрочииѡо* – поклапао се са очевим речима на самрти, као што се поклапају десни длан и леви длан.

Пљесак! Подударност два призора, подударност два отиска, благо и јасно му се указала, *без одлуке и без ѡвода*, недвосмислена, истинита.

У Јеванђељу пише: *И рука Господња беше с њим.*

И велика рука Господња беше с Ћирилом.

Лака сенка трња ситним убодима мину челом.

Ћирило поверова.

Између *ѡосѡоји* и *вероваѡи* разлика се избрисала, зарасла. Оста тек безболни ожиљак, водени жиг у облику одсутног длана утиснуо му се на груди, као на хартију.

– Не личи син на оца – сведочи Методије – него отац на сина.

Дефиниција Новог Завета.

Велики Христос

*Вечера у Емаусу
Непокрејни покрејач
Ушојија
Јерес
Мелодрама с младенцима
Кашејан из Кашернаума
Перце*

ВЕЧЕРА У ЕМАУСУ

Пушћојис

Кад вода пада на земљу, кажемо: киша. А кад се земља уздиже из воде, кажемо: свет. Свет је без кише пуст. Земља се суши и трне, уситњава се у прашину, песак сланих пустиња.

Тек што поче први пролетњи пљусак – после дугих месеци жеђи, кад су брда горела из дана у дан – али одмах стане. Облаци већ ишчилели, опонашајући милост, нема их, као гласа у узвику занемелог, као воде у мору песка.

Последње капи брзо тону из ведрога неба. Тамо где падну распрскавају боју. Хоће ли из сваког зрнца песка исклијати бледозелена влат?

Прогнана са брда пожаром, животиње силазе у јудејску долину. Подижу фино брашно прашине. Предводи их васкрсли Христос, белих удова, са јагњетом на раменима. Стадо је за Римљане невидљиво. Њихово царство допире докле поглед може да обухвати. Видљиво је *limes*. Ко је заборавио да обоји звери?

Капи кише издубиле узане канале у ваздуху, чинећи га порозним, налик хлебу. Мирише, мирише на цимет и мајчину душицу. Животиње се у помешаним крдима спуштају низ падине и дахћу, сите. Долазе ли у миру?

Кад су стигли, распореди их по гајевима и вртовима, по заставама и сазвежђима, по нашим именима и сновима. Јагње оставља лаву на леђима, са њушком загњуреном у гриву; пауна на тепих, а црва под земљу; пиле у шарено празнично јаје, а свице у фењер; малог медведа недалеко од великог медведа, а мајмуна међу друге мајмуне; јато риба у Петрову мрежу, а свињу под храст. А бисер? Бисер у шкољку.

Сваком нађе место, па се опрости и врати опет међу људе.

И заиста вам кажем: трећи је дан пошто је Исус Назарећанин, погрдно од Римљана назван Цезаром Јудејским, издахнуо на крсту, разапет. Већ трећи дан; животи наши теку даље, као да се ништа није догодило.

– Сваки наш дан одувек је био овај дан – каже Андреја Луки. У њиховим именима нису се сакриле животиње, јер Андреја значи:

Враиша ошварај од себе, а Лука значи: *Враиша ошварај ка себи*. У њиховим именима крију се људи.

Два Исусова следбеника, два мршава и у браду зарасла апостола, на кривудавом путу за Емаус, разговарају о учитељу. Следбеници су и деле мишљење: он беше – једини – достојан да га људи буду недостојни. Не можеш га хвалити, него једино славити.

Али и споре се: Андреја тврди за учитеља да је био Јудејац. Лука не одобрава и каже да је био Галилејац.

По Андреји, молитва му је била:

Разайни ме као лјук, хийни ме као сирелу.

А по Луки, молитва му је била:

Разайни ме као разбој, удени ме као йош-ку.

Још јутрос кренуше, све тако разговарајући, јер далеко је Емаус. А њихова непрестана молитва беше: *Боже, смилуј ми се, дај ми да йоверујем*, којом сами себи, смушени и ојађени, противрече. Иду тамо, а куда су се упутили – знају ли?

Малопре покисли, а већ суви. Стварно, одвећ кратко потраја дажд. Не примећују како се у убогу, испрану одећу враћају боје. Над

њима сунце, сија јарко, као и пре три дана, као и пре тридесет три дана, као и пре три хиљаде триста тридесет три дана...

– Како то? – питају се, несрећни, неиспавани.

Да ли од преобилне туге много шта не разумеју?

И заиста вам кажем: кад су били на некој пустој раскрсници, Исус им приђе. Издаје се, а сасвим близу. Придружи се, слушајући разговор крене укорак са њима. Како је изгледао? Широких плећа, меке риђе косе и тек никле браде – али неупадљив сват, сличан било ком намернику.

Подмлађен васкрсењем. У обрвама му земља, а на врховима прстију титрави ваздух. Она двојица, очајни и занесени расправом, нису га препознали. Бар очима нису.

Учтиво их упита о чему разговарају и зашто су тужни.

– О издаји Јудиној Исуса Христа је реч, младићу, о издаји учитеља нашег и Спаситеља Израилља – одговори му Лука, горко. – А тај издајник је Јуда Искариот, што значи: *Висећи њен бесне хијене.*

– О несхватљивом распећу на каменитој Голготи, што значи: *Косијурници*, као да је био, опрости ми Боже, злочинац, а не Син Твој, безгрешно зачети – упадне у реч Андреја, погледавајући у небо.

Тако му рекоше. Гледао им је у очи, намрштене, разумео је шта му говоре. И не би тужан због тога, него радостан, из пристојности кријући осмејак.

Апостоли наставе жустро да расправљају о женама које су дан после сахране нашле гробницу испражњену – баш ону у коју је Исусово измучено тело било положено. Није било спокоја, за њих двојицу, у том говору. Једно је веровати Богу, а друго – женама.

Спомињали су да је иза разваљене тешке стене остао, ако је веровати женама, тек чаршав покрова, чист као вода, без мрље крви. Што је указивало, по њима, на чудо ускрснућа, како је и било предсказано.

Уочи странац: иако је срце апостолско хтело да кличе *Да!*, глава апостолска болно сумњаше. Има ли оправдања њиховој сумњи? Зашто сумњају? Има ли им повратка са овог пута у Емаус?

– Био је најбољи међу људима – убеђивао је незнанца Андреја.

– Бољи од људи, немерљив... – поправљао је Лука, верујући да звучи још убедљивије. А не досећају се да себе желе да убеде.

– Најмање лош, тачније је и разумније рећи: *Најмање лош* – тако им је одговарао овај. Али говор трећег нису разумели, као да им се обраћа на неком туђем језику. Чули су само један другог, а за остало беху глуви и слепи.

Андреја и Лука пруже корак.

Наиђу на овакав приказ: дечак, избезумљен од беса, удара онемоћалог одраслог човека.

– Погледајте – рече онај риђи младић што иђаше са Андрејом и Луком. – Отац туче своје дете.

Његове речи не описују шта се догађа – догађај је живи одраз тих речи: јер сад заиста дечак лежи на тлу, покрио се рукама по глави, а родитељ га удара, ногама и шакама, не гледајући где бије. Лука први притрчи и обузда насилника.

Дете одмах утече, и не обрисавши сузе. Јер одрасли људи не признају да су плакали, никада.

– Шта то радиш, несрећниче! – повиче апостол, још онога чврсто придржавајући.

– Зар рођени отац да ме опљачка... – простеће кроз зубе насилник, замахујући шаком ка бегунцу, немоћан да се отме из Лукиних руку.

Како то: отац млађи од сина? Лука се превари мислећи да је овај од беса и јада побркало ко је предак, а ко потомак. Једнако га држаше, не попуштајући стисак.

– Шта би ти на мом месту учинио? – упита Луку спутани човек.

Лука, видевши да не лаже, пусти га, поражен.

Андреја приђе пријатељу који немоћно дизаше руке увис, оставши без речи. Рече Андреја Луки:

– Ма пусти, идемо својим путем.

А странац? Приђе оном човеку и рече му:

– Зар ти сам већ не крадеш, можда баш од сина. Зар и ти сам ниси дете?

На те речи, несрећник опет узе лик детета. Андреја и Лука више нису били ту, да виде чудо.

– Ко си ти, да судиш? – узврати дечак. И оде, не чекајући одговора, не следећи стопе свог одбеглог оца, јер деца не слушају родитеље, никада. Ко слуша, није дете. А неизговорени одговор беше: *Лойов сам, од оца крадем.*

– Андреја! Лука! – викну непознати младић за оном двојицом што већ одмакоше. – Хеј, сачекајте ме!

И они застану.

Споро су се примицали Емаусу. Дуго су тражили путоказе. Њиховог пута није било на картама Августове Империје. Апостоли би набасали, уместо на знакове, само на дивље звери: шкорпије и гуштере газили су нехотице, откидајући им реп пре но што би га гмизавац сам себи прогутао; залуталог мамута отераше праћком, као да су отерали брдо којег нема на римској војној мапи; вучици са младунцима – налик оној са римског стега – бацише коску да је глође и удаљише се, а застава оста да лењо лепрша; уплашеног модрог кенгура натераше својом појавом у безразложан бег, јер кад се у високим скоковима удаљио нарасту му уши и покаже се да је зец.

Једино су муве стално зујале над Андрејином и Лукином главом. А над незнанчевом, одвећ високо да би га апостоли спазили, голуб – уопште не помера крила, као да је нацртан.

Онда путем поред њих протутњи римски двопрег. Пречести беху пуцњи дугог бича над забалављеним и избеумљеним коњским главама. Црни коњи у белој пени – чега су знамење?

Центурион прејакко стезаше узде. Миоилазећи их, урликне нешто, ваљда упозорење да му се она двојица уклоне с пута. Трећег у налету ни не опази.

Великом брзином војник је грабио у супротном смеру од њиховог.

Сунчева безбојна кугла пратила их је путањом огромног лука, с краја на крај неба и земље, од Јерусалима до Емауса. Сјај и врелина нису дозвољавали да се види било шта друго осим пута, свега неколико корака испред. Било шта по страни, макар и незнатно удаљено – покретно или непокретно, живо или неживо – топило се губећи обресе лако

као што се слово губи у речи, реч у слици, а слика у оку.

И заиста вам кажем: свет је треперио у јари и брашњавој измаглици, као да је сав – опсена. Корачали су кроз привид упорно, равномерним ходом. Не, они не могу знати куда иду.

– А ти, странче, куда? – упита пратиоца Андреја.

– *Моје куда је одакле.*

– Аха. А где ти је то? – заједљиво ће Лука.

– Одакле се знање и стид повлаче... – овим неспретним речима покуша последњи пут Христос, као да не зна да говори смртнима, као да не зна да одговори смртнима.

Ма ко си ти да судиш, помисле на то Андреја и Лука, али не изрекоше. Кад би људи говорили све што мисле, видело би се да су још увек деца.

– Ми идемо у Емаус, а ти како ти драго – узврате му.

Андреја и Лука корачају у сраму, опхрвани понижењем: никада неће заборавити како је њихов учитељ био исмејан и ишибан, ис-

пљуван и изруган. Стидели су се призора на крсту, а не поносили, како их је учио и обећао им. Уз то, били су сведоци да је Божји Син издахнуо на крсту, а знали су да тако не може бити. А ако је ипак био мртав, и сахрањен, онда није могло бити истина да је васкрсао.

Претешка, преболна искушења за њихов несигурни ум! Је ли у Емаусу излаз из овог ћорсокака, или негде још даље?

Иза копрене видљивог света промицала су крда слонова, камила, жирафа, бизона, зебри и носорога. Пошто их не видеше, причини им се да земља подрхтава од земљотреса. Стрепећи, ипак продуже даље.

Недоумице су се низале једна на другу, као чворови на ужету што све јаче стеже. А сужњи се копрцају, стално новим питањима на која немају одговора, и тако доприносе властитој муци. Делили су Андреја и Лука недоумице са зебњом, све изнова преиспитујући, али неизречени страшни закључак расправе стално је на исто наводио.

Ко хоће душу своју да сачува, изгубиће је, а ко изгуби душу своју мене ради, онај ће је сачувати – могао им је рећи. Али више ништа није рекао.

Безусловна предаја за безусловну утеху и спас? Такве вере ова два сужња опсене нису налазили, бар не овуда, док тло подрхтава, на кривом римском друму за Емаус. А Христос, живи пастир свих животиња и људи, корача им уз бок.

Ретко дрвеће, што расте ту и тамо уз пут, пупело је. Могло се кроз спарину назрети како нежноцрвени рошчићи ничу по грању – чак и по корењу – али ко би још марио за то. Има ли разлике између настојања у биљу, и њиховог?

Бар Емаус више није далеко. Млади риђи странац покаже ка првим крововима, разби привиде дана, и они као да осетише олакшање. Али Андреја и Лука само убрзају корак, не обрате пажњу на наговештај.

С првим мраком пристигну у Емаус, а да се ниједном нису осврнули, прашином нехотице замећући трагове властитих корака. Да су се окренули, видели би од трагова само два, оба златних стопа, своја. Уместо трећег трага: мноштво отисака копита, шапа, канци, пераја. Која ли то небеска птица крилом мете стопе Васкрслог?

Промицали су споредним улицама, говорили тише. Небо је мењало боју и облик: разливене црвене мрље згрушавале се у бокоре љубичастих јоргована, цветне гроздове засађене у дубоке облаке. Али цветови брзо иструле, помодре, пуштајући мастило. У то мастило, ко умаче перо?

Као да је насеље под водом, у некаквом језеру, или мору. Зраци којима звезде пробијају опну ноћног свода још немају тачно име, могу само да се покажу прстом: као на мрким бодљама морског јежа, сребре се вршци игала.

Зашто ниједан, док корачају по дну, не погледа горе?

Уђу, сва тројица, у сироту али пријатељску кућу, да ту преноће. Зидови и под беху од земље, тепих од хумуса, груби намештај и посуђе од глине. Чак и восак свеће био је од земље која се топи. А та силна земља, од чега она би?

Странца боја пламена подсети на боју очију његове мајке. Он приђе и пољуби воштаницу, као да љуби усне девице, а Андреја и Лука зачуде се. Можда је то обичај из нез-

нанчевог завичаја, нама непознат, помисли Лука, који је свему тражио објашњење.

Младић клекне на под. С топлог врха воштанице скотрља се једна суза и кане на чело ждребету – да би остала заувек, као приљубљена латица, као знак распознавања. А во и магаре стајаху са стране, пасући хумус.

Не видећи животиње, Андреја и Лука примакну се сасвим клеклом. Незнанац мирно устане са земље, осврне се:

– А где нам је домаћин? – запита.

Кад су сели за трпезу, ћутке, уморни од дуга пешачења – а она двојица још више од несрећености и чамотиње – Исус први узме хлеба, као да је његов, као да је баш он овде домаћин. И нали вина у три чаше.

Лука и Андреја погну главе, захваљујући немо за храну.

И хлеб је од теста земље, јер земља је од хлеба. Прашина и брашно исто су, у читавој Јудеји напаћеној. Нико на свету више никада неће бити гладан ако заоре, да би се нахранио, тим хлебом. Благословивши, преломи га на троје и даде им.

Они подигоше главе. Како је некад лако подићи претешку главу!

Док су пружали руке да прихвате хлеб, њима се отворе очи. Већ отворене – кад видеше те пробијене незнанчеве шаке и у њима досуђене им комаде насушне хране – опет се отворише очи.

Учинио је то управо као на последњој заједничкој вечери, ону ноћ пред издају Јудину, пред троструко одрицање Петрово: иста благод без мере, исте мрве пале бешумно на сто.

И познаше га.

Мркла бура у душама доби јасно обличје – груби рељеф земље наједном се тачно уклопи у меки рељеф неба, као у калуп по мери.

Прогледаше Андреја и Лука: виде Распетог, кога нису достојни. Капи вина тежином живе капљу му из дланова. Њихова срца упију их, као две суве средине од хлеба.

И виде срамоту своју, јер срамота његова беше за славу, а не за стид.

Виде. Колико траје трептај отвореног ока?

Довољно дуго да се и напољу хаос уреди: прашина се учас сталожу, заузме задано

место. Простор се покрене као слика која се оваплотила и оживела; а време стало и прострло се као просута вода, разливена у празнини између предмета, животиња и људи, над земљом.

Зар баш све дође на своје место, к себи? У добар час – смире се апостоли и препознају се у пронађеној судбини. Отворе се врата, оба крила истовремено – и од себе и ка себи. Што је пре било немогуће, укаже им се једино стварним. Андреја и Лука најзад спознаше тајну: *да би васкрсао, морао је умреџи*. Морају ли и они тако?

Овим познањем свако биће – дотле туђе и дивље – доби име и смисао питомине. Свет поста њихов.

Јер познаше га – овог живог човека што, иако мртав и сахрањен, ево седи с њима за столом – као васкрслог Спаситеља и свог Бога. Отворених очију угледаше га, први пут онаквим како заиста изгледа, и познаше Емануила, што значи: *С Нама Бог*.

Али у исти час њега нестаде.

Свећа једнако сагорева, недри сузу за сузом. Пламичак се трза као мајушна светлуца-

ва риба, упецана на фитиљ. Топли ваздух собе трепери воденастим одсјајима.

Мало одмакнута, трећа столица је земљани престо неба. Ту је до малочас седео Цезар свих животиња и људи. Младу главу прождирала му риђа грива, споро као плима обалу. Или то беше таласасто руно овна предводника?

Тврда беше та глава, на челу – међу моћним спиралним роговима, трипут изувијаним – нешто је писало. Ти су редови шаре на крилима великог ноћног лептира. Крила су прашњава као листови праистаре књиге.

И заиста вам кажем: лептир је тај као отворена древна књига – непокретан и тајанствен, изложен само погледу упућеног читаоца. Андреја и Лука, сричући, чују речи молитве Господа Исуса Христа, Сина Бога и Спаситеља Нашег.

Чују га како позива ловца: *Разайни ме као лџк, хийни ме као сирелу*.

Чују га како шапуће ткачу: *Разайни ме као разбој, удени ме као њошк*.

Чују га како се удвара праљи: *Разайни ме као чаршав, ѡрекриј ме као роса*.

Чују га како наређује рибару: *Разайни ме као мрежу, сѝуѝај ме као звер.*

Чују га како моли грешницу: *Разайни ме као удове, ѝомилиј ме као деѝе.*

И виде Андреја и Лука – гледајући не-тремице у ситна писмена на крилима ноћног лептира – да све учитељеве молитве услише-не су, како оне упућене оцу, тако и оне упу-ћене мајци.

Посут преливима земљаног праха, непо-мични мрки инсект верно опонаша позадину празног наслона столице. Где се завршавају крила, а где почиње прах?

Ишчезнућем из вида позва их да пођу за њим.

Један од њих таман беше заустео да му се обрати, али указање не потраја ни колико најкраћа реч. Да ли су га угледали зато што је нестао, или неста зато што га угледаше?

Две нарасле сенке, Андрејина и Лукина, храпавом таваницом преломљене под правим углом – више не дрхте, лелујају мирно попут завесе, оне су чисти чаршав Спаситељевог покроба.

И соба као да је нарасла, сад је већа од читаве куће, а кућа је већа од читавог насеља емауског. Емаус је под водом, у мастилу. Или тако само изгледа зато што је ноћ. Али ноћ не почиње, иако тек што је стигла, него се упра-во повлачи, као осека која огољује бића до та-да утонула у мастило.

И заиста вам кажем: за дубоку модру воду којом се пише кажемо: време. Речи нам остају, време отече. Трећа је ноћ од кад је из-дан Исус Назарећанин, погрдно од Римљана назван Цезаром Јудејским.

У тој ноћи негдањи пријатељ Андрејин и Лукин, Јуда Искаротски, највернији од следбеника, још увек виси, далеко негде од Емауса, нигде. Трулим је плодом родила она усамљена маслина. И треће ноћи њише га властити смрад. Искежена хијена му под стопалима, побеснела од глади.

Труо је канап, црна петељка цепа се у кончиће, трупло ће пасти у зору.

Је ли свака наша ноћ одувек била ова ноћ, помисли Андреја, али не изрече. Свака, помисли Лука, јер исто се у истом часу запи-

тао. Али ни он не изрече, јер већ одавно би изречено.

У њима нестали Христов лик, ћути и чека, као пре три ноћи, као и пре тридесет три ноћи, као и пре три хиљаде триста тридесет три ноћи... Разапет – го и чист као одрана животиња – подупире изнутра.

И заиста, заиста вам кажем: неста.

Сваком нађе место и врати се опет међу звери, питоме и непокорне.

Постојана је непостојаност Христова: одби обличје, да би га дао свему другом. Што пре није имало никаквог смисла, сада је једина истина, и заувек.

На крају пута Лука и Андреја закораче још по корак: пролазе кроз широко раскриљена врата.

Не зачудивши се ни мало Спаситељевој ишчезнућу, устану од пребогате трпезе у Емаусу, истовремено, гледајући се у очи. Без речи пожуре назад у Јерусалим, да посведоче.

Тамо ће стићи у зору.

Мртве муве зеленкастим одсјајима прекривају дугачки римски друм што води од

Емауса до Јерусалима. У праскозорје свици су излетели из фењера и лампи – сад сијају око главе Андрејине и око главе Лукине.

Свима западну за око јарке боје одеће двојице апостола што су се управо вратили из Емауса. И прилазе људи да опипају тканину и да приупитају где су били и шта им се то десило на путу.

У гомили стајаше, неодлучан и знатижељан, чак и римски стражар. И оне жене што су знале за Васкрс хтедоше им прићи, али не могаху од мноштва народа.

А уз свакога човека би по једна питома животиња, као сенка обојена мастилом. И гле, модра персијска мачка јемчи за ловца. Модра свилена буба брине о ткачу. Модри пас чува праљу. Модри петао стражари уз војника. Модри пеликан стара се о рибару. Модра ласта прашта за грешницу. Модри кит је у дубини.

Подигне руку Лука и испружи кажипрст пред лицем, циљајући високо изнад града, што значи: *Приђише, да се њоклонимо.*

И говоре окупљеним људима Андреја и Лука, апостоли Христови у првом сјају новог дана, у мирису цимета и мајчине душице, пуни светости, истину им говорећи:

– Одби обличје, да би га дао свему другом. И заиста вам кажем – говори Андреја – док ти је стално пред очима, нећеш га видети.

– Тек кад га препознаш и кад срце као око њиме напуниш, изгубиће ти се из вида. Тада пођи за њим – говори Лука.

И поклоне се људи у Јерусалиму. Поклоне се до земље, толико дубоко да су обрвама покупили сву риђу прашину, песак сланих пустиња, док им руке остадоше горе, прстију заривених у ваздух, млак од даха ситих животиња.

Тако почиње дан четврти.

НЕПОКРЕТНИ ПОКРЕТАЧ

Нејомични једнакостранични троугао.

У троуглу је уписан круг.

Круг не мирује, троугао га покреће.

прва страница троугла

Људи се деле на оне који су уметници и на оне који то нису. Е, сад, они који нису уметници деле се на оне који знају да нису уметници и на оне који не знају да нису уметници. Ови први, који знају да нису уметници, деле се даље на оне који знајући да нису уметници не желе то ни да буду, и на оне који, иако знају да нису уметници, ипак желе то да буду. Рећи за ове друге да су очајници, био би ничим утемељен комплимент. Остају још они који нису уметници и при том не знају за то. Такве уопште није брига за уметност, што значи да излазе из оквира овог разматрања, па би било бесмислено делити их даље на подврсте. Што се тиче уметника, они сви одреда знају шта су. Таква је, просто, уметност –

ако ти је дата, мораш је бити свестан. Уметници се зато деле на две основне врсте: једни се јако труде да буду уметници, сакривајући што више могу, од себе и од других, чињеницу да нису само уметници него да су, између осталог, обични, смртни људи. Узалудан је то напор. А ови, пак, од друге врсте, крију од себе и од других баш то да су уметници, као да се стиде некакве ружне болести која их је снашла и пазе да се то што мање примети, опонашајући живот осталих смртника. Опет, наравно, узалудни напор. Обе врсте уметника су очајници. С тим да ови други имају више разлога за очај. Али бар је њихова уметност много више уметност од уметности оних првих. Ето таква је Кафкина уметност, као и уметност Бруна Шулца. Ето таква је Гогољева уметност, као и уметност А. П. Чехова. Уметност у толикој мери огољена да се ње уметник стиди.

друга сѝраница иѝроугла

Људи се деле на оне који су очајни и на оне који то нису. Е, сад, они који нису очајни

деле се на оне који знају да нису очајни и на оне који не знају да нису очајни. Ови први, који знају да нису очајни, деле се даље на оне који знајући да нису очајни не желе то ни да буду, и на оне који, иако знају да нису очајни, ипак помишљају да ли би, с обзиром на околности, требало да буду очајни. Рећи за ове друге да можда нису сасвим изгубљени, био би чин једноставне људске подршке. Остају још они који нису очајни и при том не знају за то. Такве уопште није брига нити ко су нити у каквом свету живе, што значи да излазе из оквира овог разматрања, па би било бесмислено делити их даље на подврсте. Што се тиче очајних, они сви одреда знају шта су и како им је. Такав је, просто, очај – ако ти је дат, мораш га бити свестан. Очајни се зато деле на две основне врсте: једни се јако труде да буду очајни, сакривајући што више могу, од себе и од других, чињеницу да нису само очајници него да су, између осталог, обични људи који још увек умеју да се обрадују, кад се неким чудом однекуд појави неки мали разлог за радост. Узалудан је напор то безусловно покораване очају. А ови, пак, од друге врсте очајника, крију од себе и од других баш

то да су очајни, као да се стиде некакве ружне болести која их је снашла и пазе да се то што мање примети, опонашајући живот смртника који нису очајни, верујући искрено да већина људи управо тако поступа, кријући брижно и педатно сопствени очај од других, јер очаја ионако има одвећ на свету. Опет, наравно, узалудни напор. Обе врсте очајника су добри људи, дакле, припадници ретке врсте. С тим да ови други можда имају мало више разлога за наду. Али је зато њихово очајање више очајање од очајања оних првих. Ето такав је очај господина Кафке, као и очај господина Шульца. Ето такав је очај господина Гогоља и очај господина Чехова. Непатворени очај, али вешто маскиран, мимикријски затомљен тако добро да човек не може а да одмах не уочи његово урличуће одсуство, које вам доноси румен у образе и обавезује на поштовање, што нити Кафка нити Шулец, нити Гогољ нити А. П. Чехов, међутим, уопште не примећују, јер и сами су већ постиђени пред вама, ма ко да сте, и труде се да вам ненаметљиво искажу своје искрено поштовање.

Људи се деле на оне који су присутни и на оне који су одсутни. Е, сад, они који су одсутни деле се на оне који знају да су одсутни и на оне који не знају да су одсутни. Ови први, који знају да су одсутни, деле се даље на оне који знајући да су одсутни желе то и да буду, и на оне који, иако знају да су одсутни, ипак не желе то да буду. Ови први су мртви, нека почивају у миру. Ови други су деца, нека дођу у миру. Остају још они који нису присутни и при том не знају за то. Такви људи су срећни, што значи да излазе из оквира овог разматрања, па би било бесмислено делити их даље на подврсте. Што се тиче присутних, они сви одреда знају где су и шта су. Таква је, просто, присутност – ако ти је дата, чини те присутним и мораш је бити свестан. Присутни се зато деле на две основне врсте: једни се јако труде да буду присутни, сакривајући што више могу, од себе и од других, чињеницу да нису непрестано присутни него да су, између осталог, понекад и обични, смртни људи. Огроман је то напор, који ипак успева, јер присутнима све успева,

зато и јесу присутни. А ови, пак, од друге врсте, крију од себе и од других баш то да су присутни, као да се стиде некакве ружне болести која их је снашла и пазе да се то што мање примети, опонашајући живот осталих смртника. Опет огроман напор, који ипак увек успева, јер присутнима све успева. Обе врсте присутних су свеци. С тим да само ови други заслужују славу. Јер њихова је светост много више светост од светости оних првих. Ето таква је Кафкина светост, као и светост Бруна Шульца. Ето таква је Гогољева светост, као и светост А. П. Чехова. Светост у толикој мери огољена, да се ње светац стиди.

УТОПИЈА

1.

Иде човек празним путем, носи своје име и презиме.

Стопира. Палац је стално у ваздуху. Хо-да бос ивицом асфалта. Летње је доба, јако Сунце, сенка трепери. На глави му сламнати шешир украшен фазановим пером.

На леђима беле кошуље написано је његово име и презиме, као на спортском дресу, само што овде нема броја. Како се зове овај човек, још младић? То мора да се прочита. Ко хоће да прочита, мора да зна посебну подваријанту редуковане ћирилице.

Уморан од ходања, сврати у цркву поред пута. Нема врата. Уђе. Сеновито је, иако један део крова недостаје. Скида капу. Светлост се кроз процеп слива као плашт од бледе пене, у косом слапу, предмете које обгрли дематеријализује, засипа сјајном прашином.

Човек стане пред високи иконостас, тешку конструкцију од изрезбареног ружиног дрвета, мало нагнуту према посматрачу. Као

да је само још паучина чува од пада. Већина икона је ту, упрљане су, али неоштећене.

Гледа, али ништа не разуме. Седне пред Распеће. Не гледа више, сагнуо је главу, бледа трава избија између камених блокова пода, па онда ипак опет погледа. Распети има склопљене капке, па се не разазнаје је ли жив или мртав. Пре ће бити да је још жив, помисли посматрач, тако би слика добила на драматичности.

Подигне руке у висину рамена, држи их тако, раширене, нагне главу на прса, нехајно опонашајући приказ. Спустила руке. Одмара се. Одмори се.

Изађе из цркве. Настави да хода. Поново подиже палац. Истина је оно што су му причали: овим друмом нема саобраћаја.

Иде човек празним путем, носи своје име и презиме. Најзад наилази један аутомобил, стаје. Бучна плава буба, модел изван производње већ двадесет година. Возач је угасио мотор и чека. Аутостопер скида шешир, отвара врата. Квака је врела. За тренутак, учини му се да унутра нема никога. Завуче главу сасвим у кабину, шкиљећи кроз трепавице каже:

– Идем према граници, је ли то и ваш правац?

– Јесте. Уђите – одговори жена за воламом.

Његових је година, или мало старија, ситна, кратке смеђе косе. Носи пластичне наочари за Сунце. На уснама нема кармина, на кратким, али ипак zgodним ногама нема ципела. Не окреће главу, поглед јој је залепљен за асфалт. На њеној хаљини је сребрним концем извезено име. Пошто је наслоњена на седиште то се не види.

Аутостопер ионако не жели ништа да је пита. Она припаљује цигарету, нуди и њему. Он каже:

– Не хвала – и то је све.

Полазе. Буба се креће споро и једнолично. Жена се плаши да кола не прокувају, зато вози пажљиво. Он се не жали. Нема саобраћајних знакова, нити пуне нити испрекидане беле линије, испред је само лош, хрпави асфалт. Ако их не зауставе, до прелаза ће им требати најмање три сата. Тачније, до првих граничара.

Небо је огромно и чисто, али се уопште не види, од прејакe јаре која кипи као млеко.

Дан, а као да је ноћ, без иједне звезде. Ово је нека друга планета, помишља жена, ово није Земља. Погледа у човека до себе. Он има склопљене капке, па се не разазнаје је ли жив или мртав. Пре ће бити да је још жив, помисли, јесмо ли од исте врсте, мали зелени изгубљени Марсовци, Јупитеријанци...?

Иде плава буба празним друмом, носи два слепа путника.

Кад касније у прљавој соби мотела јебу једно друго, различити од себе самих, то можда још увек није чин обезнањеног тргања сваке везе са спољним светом, али нису ни далеко од тога. Бар чили – болно али зато потпуно – свеprisутна безусловна зависност од Отаџбине, Народа и ЦКС-а, обожаваног Централног Комитета Спаса. Губе тло под ногама, небо су већ успут изгубили и сада плутају у вакууму, једно тело другом телу једина оријентација.

Мотел је запуштен, исти као сви мотели у земљи, последњи са ове стране границе. Од њих двоје, ближе оној страни у овом тренутку само су војници у пуној ратној опреми. Зна се да граничари имају метак у цеви и само једно наређење: убиј или буди убијен.

Пар из плаве бубе нема никакав план. Закопавају једно друго у телесност најдубље што могу, потискују из свести – дословно снагом и нежношћу удова – трагове било каквог смисла, што им причињава жестоко задовољство. Као да ће се спасити тек ако нестану једно у другом, прождирући се.

Шапућу скаредности на страном језику, забрањеном у њиховој земљи. Она је започела ту игру, ако је то уопште игра.

– *Ze akun ifugoy... Ifugoy grahes...* – вређа га она, док јој узбуђење лиже кожу, жежи је.

– *Vose buqetwm cet a kaeledid tlehe* – он јој узвраћа.

Док жена свршава, фазаново перо нежно је милује по кичми. Сваки пршљен је дотакнут и на тренутак ослобођен свакодневног притиска тежине, страха. Иде перо низ мождину, носи чаробни прах блаженог олакшања, среће.

Он вади окамењени курац из препуне али још увек халапљиве сипе њене пичке, придиже се на колена, набија га, кроз до успаничених муда, у њена уста. Ејакулира изговоривши на матерњем језику просто:

– Да.

Леже на стомацима једно уз друго, лицем према лицу, ипак се не додирујући, чак ни погледом, провидни су, као оне рибе-чудовишта из најдаљих оkenских дубина куда никаква светлост никада не продире. Имају отворене капке, али се не може разазнати јесу ли живи или мртви. Пре ће бити да су још живи, тако призор добија на драматичности. Још не спавају, али ништа им друго не преостаје. Једна њена зеница је златна, друга зелена, земљано зелена.

Нису гладни, а морали би бити, ништа нису јели читавог дана. Сан им се приближава кријући се, није им потребан. Није им више остала ниједна жеља, слободни су од сваке боли.

Велики вентилатор на плафону је про- радио – ражаловани хеликоптер, гвоздени ви- лин коњиц беспомоћно преврнут наглавачке – и сад им служи да исуши зној, расхлади огреботине.

Иде хеликоптер празним ноћним небом, носи на трбуху рефлектор, бука је несносна, сва срећа да је страшна летилица само виртуелни плод њихове подсвести, па се тишина

може поново призвати, али сноп је густ и врео као гејзир, прикива их за лежај.

Одозго, из угла таванице камера зумира: на стопалима, од прстију до пете, имају истетовиране серијске бројеве, слова, шифру. Надгледни орган нема проблема са идентификацијом.

На њеном левом рамену истетовирана је мала ружа: цвет, бодља, лист. Цртеж је невешт, делимично разливен, болан, недавно нанесен, незаконит.

Његова млечнобела рамена прошарана су пегамма као нежном рђом, избледела географска карта северног архипелага. Плови брод уским мореузима, носи лак али драгоцен товар, плећа су једра, јарбол кичма. Његова лева рука сама од себе заузима положај као при стопирању, са подигнутим палцем.

Имена и презимена истетовирана су им на леђима, крупно, машински прецизно, у масном црном луку од лопатице до лопатице. Званична државна ћирилична типографија.

Његово име – као она велика слова на картама света којима не угледаш одмах низ, него мораш да потражиш погледом следеће слово да би саставио име континента.

Њено име – као назив мале цвећаре на углу улице.

Та имена се не поклапају с именима на њиховој одећи.

Кога то ово двоје очајника мисле да преваре: Народну Милицију, Државну Безбедност, Kontraобавештајну Службу? Или просто себе, Бога? Како год било, није више ни од каквог значаја. Неутралисани су ту, на кревету пограничног мотела, у сну, не померивши се, нервним гасом спорог дејства, испуштеним из поквареног вентила на радијатору, то јест исправног.

Најважније је да су после много година обоје слободно сањали, изван домета тоталне контроле програмиране наставе НСОП-а, Непрекидног Свенародног Образовног Процеса, изван домета хладних сензација ЦНСН-а, Централног Нервног Система Народа, изван домета ултракратких таласа хипереализма ДРТЛ-а, Државне Радио-Телевизије и Литературе. Тако сањати незамислива је срећа.

Он је сањао своју омиљену телевизијску рекламу, коју је видео када је био на службеном путу у иностранству, једини пут у живо-

ту, поносан на свој пасош од рото-хартије, за једнократну употребу.

А она је сањала своју омиљену бајку, староиндијску, коју јој је старија сестра причала пред спавање, сваки пут помало измењену, али са увек истим величанственим крајем, толико лепим да се не да разумети.

Сањају лако и прецизно, нема интерференција, као да су будни.

Реклама и бајка, иако их дели четири хиљаде година, поручују исто: истина не зна за историјски прогрес, њен једини Бог је Бог језика. Реклама и бајка поручују исто: истина је јача од живота за живот и од смрти пред смрћу, она љуби у уста и из уста, дубоко и бестидно. Увек налазећи разлику и грешку у владајућем поретку, она их одаје као своје најинтимније биће, победнички кршећи принуду важећих принципа и закона. Она је велики мајстор маске и изненађења, неприметно гради свој пут и крајње одредиште, ужива да се показује тек у последњем призору, да се чује тек у последњој реплици – истина се говори тек у последњој реченици.

Иде гас празним цевима, носи слатку смрт.

2.

Све време слику не прати никаква музика, само природни звуци, ваздух који мирно дише, тишина. Повремено некакво једва чујно шуштање, као кад се графитном оловком пише по танкој хартији. Можда ни то. Јер слика је углачана, до недодирљивости.

Слика представља уски асфалтни пут кроз благо заталасани зелени пејзаж. Са једне стране травњаци, а са друге већ олистала шума. На влатима траве подрхтава роса, титрају земаљске звездице. Тамо у тепиху детелине чуче два бела зеца, дошаптавају се, а у сеновитој шуми дивљих јабука неко гради једрењак са хиљаду јарбола.

Кроз витке сенке јарбола зачуђене срне промичу бешумно. Трећи зец лежи у грму лешника, глади уши, сигуран да га нико не види. Али грдно се вара.

Ведро небо као плитка плима. Блиставо бистро јутро у касно пролеће, лако, испрано и испеглано као пелена. Екран емитује врло пријатну свежину. Оно што се не види, ту не постоји. Поред пута на клупи седи господин средњих година, по свему судећи слеп, мирно

пуши на лулу. У овој причи он је тек успутни лик (мада је дим из луле можда отрован).

Путем наилази неко на бициклу. Лагано се приближава. Што је бицикл ближе, јасније се чује шкрипави звук који уноси једину непријатну ноту у савршени ред и спокојство идиличног окружења. Оно што се види, види се добро, изузетно прецизно и јасно. Бициклом управља црнокоса девојка, у једноставној ланеној хаљини на цветиће, краткој, тако да може несметано да окреће педале. Шкрикц-шкрикц-цију! Шкрикц-шкрикц-циј!

То је Ружа. Изгледа да Ружа иде у сусрет ономе кога воли, али ко зна, то се не види, па можда то и није тачно. Све је ближа, сад је већ и слепцу јасно да је Ружа врло лепа. Пожељна као пупољак, као трешња на врху торте, или тачније, та трешња коју сви спомињу пожељна је као Ружа, јер свака пожељност на овом свету потиче од наше Руже и увире у нашој Ружи.

Ружа је свесна својих атрибута, све је ту и све заводи: бесмртни торзо извајан у клизавом емајлу, спокојан поглед високо племените баке, ненаметљива елеганција зреле жене, гипки и одлучни покрети самосвесне девојке,

осмејак девојчице занете омиљеном игром, кожа одојчета, животност ћелијског једра.

Описати је захтевало би много више времена него што дозвољава трајање једне телевизијске рекламе. Какве прозрачне очи, каква глатка и прозрачна кожа! Какве сочне и слатке усне! Нарочито треба обратити пажњу на то лице, на свиленкасте преливе пўти. Ружа зна тајну која свакој нашој жени може подарити баш такву свиленкасту пўт. Лепота почиње лепом кожом.

Лепота је неописива, јер лепо је у опису, а не у девојци. Није реч о опису лепоте, него о Ружи – о лепоти описа. Ако је лепа – а јесте, то се добро види – онда то значи да њен лик нешто описује. Само шта?

Било како било, Ружа је безбрижна, њена дуга црна коса прати је као талас белу барку, а гола колена љескају, док их подиже и спушта лаким уједначеним ритмом. Али то шкрипање је све гласније. Шкрикц-шкрикц-цију! Док призор споро и меандрирајући протиче и не додирује је, да не науди савршенству: шкрикц-шкрикц-циј!

На првој кривини Ружа успорава, скреће са асфалта, прикочи, спушта стопало на тло.

Тло је носи и не знајући шта ради, као пчела што носи полен покупљен нехотице са мирисних тучкова. Ружа силази са сица. Ослања бицикл на кратку помоћну ногу.

Сагиње се до ланца и цимне га мало напред, мало назад. Ланац шкрипи. Шкрикц-шкрикц-цију-циј! Ланац је сув и зарђао, јер је бицикл пре неку ноћ остао испред куће на киши, непокривен. А сипило је до зоре, као да никада неће стати. Зато сад ланац шкрипи. Може ли ова несмотреност наше Руже бити кобна?

Не може, наравно. Ружа зна у ком грму лежи зец. Њеним лицем мину озарење идејом. Трепне, као жива лутка.

Ружа се усправља и из корпе од плетеног прућа над задњим точком узима округлу пластичну кутијицу, прозирну као чаша воде. Одврће поклопац и прстима захвата мало беличасте помаде. То је она чудесна крема која свакој нашој жени може подарити свиленкасту пут вилинске финоће.

Затим се опет сагне, чучне и крему нанесе дужином ланца, од точка до педала, са горње и са доње стране карика. Њени прсти су нестварни, шта год да Ружа ради – остају чисти.

Прозрачни и слатки су прсти ове девојке, описују мрешкање воде на оближњем језеру.

Кад заврши са мазањем зарђалог ланца, Ружа ипак обрише руке, и чини то врло уверљиво. Све што чини, она чини као да то заиста и чини. Враћа помаду на место, опет зајаша бицикл. Подигне руку и забаци косу иза рамена, као гавран крило, у песми. Усмери поглед право напред. Види пут који јој предстоји. Њено лице зорно показује у чему је тајна лепоте – лепота почиње лепом кожом.

Један тренутак потпуне, безусловне тишине. Оно што се не види на екрану, ни не постоји. Наша свест је као тај екран – слика је углачана, до недодирљивости.

Ружа се отискује од тла као једрењак са хиљаду јарбола од пристаништа, наставља вожњу. Шума са десне стране поново крене, клизи тик низ глатку блиставост Ружине појаве и њеног бицикла. Али нешто није у реду: бицикл и даље шкрипи! Шкрикц-шкрикц-цију-циј! Да, да, Ружа безбрижно окреће педале, али бицикл једнако шкрипи. Шкрикц-шкрикц-цију! Шкрикц-шкрикц-циј!

Тај звук је неопозиво остао ту. Ружа се не обазире, уопште нема намеру да опет скре-

не с пута и прекине вожњу. Додуше, шкрипање и цијукање као да је незнатно тише, али то је само привид – зато што Ружа све више одмиче, лагано као при доласку. Врлуда безбрижно даље низ предео, смањује се постепено. Њена леђа и врат такође су врло лепо – иста једрина, иста прозачност и свежина коже – описују обресе порцеланске вазе у коју ће ставити оно цвеће са хаљине кад стигне кући.

Кући која не постоји, јер се са овог места не може видети, није приказана. А кад би постојала! Али та кућа је онострана, нема у овој реклами никакву улогу, Ружа стиже ниоткуда и одлази ко зна где. Једино је шкрипаво цијукање стварно.

У ствари, непријатни звук зарђалог ланца сада је чак и гласнији, мисли Ружа. Ипак, то јој не смета да искрено ужива. Никакво шкрипање, цијукање, звецкање или чегртање не могу је учинити мање лепом, мање пожељном, нити њену кожу мање прозачном и глатком. Њено лице је истински извор светлости која читав пејзаж омиљује, узноси.

Гледати Ружу исто је као слушати најдражу мелодију, тихо, у дубини ушију. Пре-

део је једва приметно нагнут, као бесконачно продужена низбрдица, тако да возња не изискује никакав напор. На бициклу који упорно шкрипи. Ружа најзад замиче кривином, на путу више нема никог. Куда се прозрачна лепотица упутила није важно, јер сада је реклами која шкрипи и цијуче дошао крај.

Сваки покрет на слици престаје. Онај звук се још увек јасно и гласно чује: шкрикц-шкрикц-циј! Пред очима, преко заустављене слике, на екрану ниче натпис, слово по слово:

шајна коју свака наша жена зна
Р у ж и н а К р е м а
гаранџије
ЧИСТУ ВЛАЖНОСТ
без имало масноће!

3.

Наше прво божанство, пролетњи Бог фотосинтезе по имену Латицама Овенчани, живи у светлости, у некој врсти рајског врта, где га двори стотину прелепих вила, скоро девојчица, стотину бистрих дуга. Оне му исказују своју безусловну приврженост и љубав тиме

што га посипају латицама тек никлих цветова воћки и ливадских биљака. Док лебде над њим, као стотину покретних дрхтавих ореола, сличне вилиним коњицима, он блиста, оличавајући пралик лепоте и моћи.

Али једна од заљубљених вила закачи у лету грану процвале трешње – била је непажљива јер није могла да одвоји поглед од свог Бога – и стрмоглави се на земљу. Кад се пробудила из несвести, виде да је у телу натприродно лепе, натприродно мирисне, али сироте девојчице, рођене у бројној породици која је одувек припадала касти Недодирљивих.

Девојчици су дали име по једином натприродном цвету за који су знали – Ружа. И заиста, уместо срца имала је пупољак руже.

Ружа се сећала свог претходног живота и Латицама Овенчаног кога је обожавала. Овде на земљи, изван светости, обожавање је остало, али је задавало бол. Само ноћу, кад светлост мине, било јој је мало лакше. Оно што је за Ружу била бол, људи су на њеном лицу тумачили као блажени осмех.

Родитељи деветогодишњу девојчицу удају за младића из удаљеног села, кога никада до тада није видела. Женик је био добра при-

лика, здрав и вредан младић, припадник исте касте. У његовом селу налазио се мали храм Латицама Овенчаног, убог и запуштен. Нико од мештана одавно није обраћао пажњу на сјај, заробљен чипком густог бршљена.

Ружа би добра жена своме мужу и би добра мајка бројној деци. И поред свих животних обавеза које су је исцрпљивале – у кући, у пољу, на пијаци – налазила је снаге и времена да сваког дана одлази у оближњи храм Латицама Овенчаног.

У дворишту засади трешњу. Дрво никне и разграна се, живо као млазеви у фонтани богатој водом. Пупољак у Ружином срцу поче да се отвара.

До њеног доласка у село храм је био скоро заборављен, а Ружином бригом и маром поново је заблистао. Сваког предвечерја би долазила, плевела коров, сакупљала латице, чистила и прала, палила мирисна дрвца пред олтаром, поливала засађено цвеће и дуго у ноћ молила се своме Богу.

Трешња у дворишту цветала је сваког пролећа чудесно лепим цветовима и потом рађала мноштвом слатких, јаркоцрвених плодова.

Видевши како је храм захваљујући Ружи поново оживео, људи почну чешће да долазе. Док сунце залази, огромно индијско сунце, разговарали су са њом о Латицама Овенчаном, обраћали јој се за помоћ и савет, мирисали расцветали цвет њеног срца. Ружа је у сваком човеку оживљавала трачак лепоте и вечног достојанства.

Код куће, пожртвовано је бринула о деци и марљивом мужу. Послови су му се посрећили, тако да су од неког времена мало лакше и лепше живели. Десио се незапамћен преседан – били су примљени у касту изнад своје. Ружа и њена породица постали су додирљиви. Име њихове породице узбуђено је шапутала цела Индија.

Ружин живот протицао је у складу са смртним људима и у чежњи за својим далеким небеским завичајем.

Доживела је да види унучиће, пра-унучиће и чак чукун-унучиће. Сви који су је знали сматрали су старицу светицом. Упркос борама и уморним костима, њена лепота није пролазила и то су чак и слепци могли да виде, само да су знали где да дођу и погледају.

Али после много година, прва латица њеног срца се спаруши и отпадне, спусти се бешумно у мирисни хумус мртвог цвећа.

Кад је осетила да се смрт коначно приближила, она у храму припреми себи одар. Трешња се управо осула хиљадама цветова и Ружа реши да сагради одар под том светом крошњом.

Цвеће се само од себе тргало из земље и са грана, хрлило старици у наручје. Тако је Ружа успела, упркос годинама, да сама себи припреми мирисни лежај.

Кад је умрла, пробуди се у крилу Латичама Овенчаног, млада и лепа као увек. Деведесет девет вила вршњакиња посипало их је латицама цветова свих врста и мириса. Вољени пролетњи Бог фотосинтезе помилује је, склонивши недодирљивим дланом латице са њених капака, и нежно јој рече:

– *Мила моја, ња где си ти до сад? Чишћавог јуџира смо те итражили.*

ЈЕРЕС

Сев.

Тајац.

Грмљавина.

Следили га, лако, јер лако је следити онога ко је испуњен светлошћу као стаклена чаша млеком звезда.

– Не додирујте ме, не додирујте ме – говори им.

Следили га, лако, јер лако је следити онога ко је испуњен светлошћу као најдуже грање врба водом.

– Не гледајте ме, не гледајте ме – говори им.

Следили га, лако, јер лако је следити онога ко је испуњен светлошћу као голубије крило ваздухом струјећег неба.

У смирај, уморан, обрати се гологлавим ученицима, окупанима пљуском, деца без оружја и без савести, тек у првом семену зачетима, овим речима:

– Да би васкрсли, морамо умрети.

Уплаше се, јако. Стане дрхтати ова јадна света војска, од влажне одеће и од влажног оклопа прве вере, којим се беспомоћно бране од света.

И прозре како им већ сумња сади прво прљаво цвеће рђе у тај тежак оклоп живота који с напором носе испред својих срца, још неиспуњених ни до пола.

Позна да га нису разумели.

Осим једног:

– Рави – упита Тома – а кад васкрснемо, хоћемо ли умрети?

Окрене се на ту страну и рече оштро:

– Шта ме то питаш, Томо?

– Опрости ми простоту, Рави, али ако сам те добро разумео, онда бих волео да ми кажеш – па понови Тома, на запрепашћење својих другова – по теби, кад васкрснемо, хоћемо ли потом моћи опет умрети?

– Хоћеш да кажеш, онако као што ћемо, по мени, васкрснути кад умремо?

– Баш тако. Срећан сам да си ме разумео – одговори му Тома – таман колико и ја тебе.

Други нису разумели ниједног од њих двојице.

Тома оста без свог одговора. Гледао је у земљу и чекао. Стрпљив је био Тома, колико и пун вере.

И таман кад се решио да их све напусти, и другове и Учитеља, већ се био и придигао, да се поздрави, кад се небо јаче замрачи и усковитла се олуја.

Да други не чују, нагне се и узврати најзад Томи:

– Томо, ти си ми најдражи, јер знаш и сам ко си. Остали нити су сигурни да знају сами ко су, нити су сигурни да знају кога следе. Ти бар мислиш својом главом.

Још рече, али сада да сви чују, најзад сигуран да ће схватити:

– Не слушајте мене. Чули сте Тому. Не говори он само за себе.

– Рави – побунише се остали у глас – пусти умишљеног Тому, не зна шта прича. Увек нешто измишља, или проверава, или просто булазни, тако, само да није као други.

– Тома боље зна! – одлучно их упозори. Тајац.

Па им још загрми над ситним главама:

– Обећавам свакоме своје! Обећавам!
Чак и Томи васкрслом смрт обећавам!

У тај час паде Тома ничице. И више га не видеше.

Свака зверчица личила је на Тому, сваки камен личио је на Тому, сваки лист покидан бесним ветром, сваки тмасти облак.

Где је Тома?

– Томо! – крикне неко.

Тома се не одазива. Траје тајац.

Зашто више није са њима? Је ли то смрт?

Шта ће сад бити?

Као један подигоше у очајању главе према Спаситељу.

А тамо, из Њега: некаква светлост коју не видиш али која све унаоколо чини живим и достојним да буде виђено. Наста црна рупа, Тома је пун Месец ишчупао из ноћи.

Следбеници виде: Божја зеница.

Лако је било следити га док беше испуњен светлошћу – као стаклена чаша испуњена млеком звезда, као најдуже грање врба испуњено водом, као голубије крило испуњено ваздухом струјећег неба.

Али сада тамо где беше млеко звезда појавиле се жиле и кости плоти, где беше бистра вода појави се дроб смрдљиве нечистоће, где беху небеске струје појави се неутешна тежина и укопаност стења.

– Додирните ме – рече им.

Следбеници дирају: Божје ране.

Тако им се јави на Тавору, олујној гори, од стења глатког као тамно наоблачено небо. Пред ученицима, пред својом јадном војском која се нестанком Томиним за читаву трећину осула.

Сад су они у сјају, а Учитељ у тами.

– Гледајте ме – рече им.

Раније је светлост откривала видљиво, а сакривала невидљиво. Сад ова тама, пак, сакрива видљиво, а открива невидљиво.

Нису дуго гледали, свеци. Зеница Божја узврати им поглед, блага муња проби им оклоп и сваки од њих нађе Тому, у свом срцу, ето где се особењак беше скрио.

Крену даље, сви на окупу.

МЕЛОДРАМА С МЛАДЕНЦИМА

Валовита река за њега је хук; муња је гром; окрет кључа у брави је шкљоцање; ознојени једнорог у галопу је топот; усковитлани рој пчела је зүј; низови црних квржица на нотном папиру – музика; пуцањ је дуги бич који у ваздуху великом брзином исписује нечији запетљан, нечитак потпис; гужва пред храмом је жамор.

Усамљени сиви лик крај ограде моста, широко отворених уста, док са обе руке придржава главу, чупа косу, јесте крик.

Јуче, враћајући се из винограда, угледа ту девојку први пут. Глуви виде јасније, даље и више. Бди целу ноћ, са њом пред очима, час отвореним, час затвореним, слика је иста. А данас, куд год погледа – чује њу.

Неми просе боље од речитих.

Доби девојку.

Свештеник прво упита невесту. Она изговори, изазвавши дрхтај вела:

– Да.

Потом, свештеник пита младожењу. Озарени сватови – издужених вратова, насмешених лица, благо нагнутих у страну – очекивали су да младожења климне главом. Или да прстима у ваздуху исцрта свој пристанак. Уместо тога, он проговори:

– Да.

Званице занеме од изненађења.

Слава Исусу Христу, Богу језика.

Шта каже Бог језика? Ево шта каже, нека сви чују: да наш језик има четири помоћна глагола: *радиџи*, *вероваџи*, *волеџи*, *умреџи*. Међусобно су размењиви, као четири валуте исте ковине. Без њих, човек живи немо.

Лака је та граматика. Проговорио, јер испунио је сва четири налога језика. Сад то зна. Али где је онда смрт? Ако је то последњи услов, зар само мртви говоре? Мисли брзо смењују једна другу, последња у низу гласи: како се умире, а ипак остаје жив?

На венчању се не може умрети. Смрт чека.

Шта још каже Бог језика? О осталом, Бог језика ћути, или се грохотом смеје.

Прогласе их за мужа и жену. Што пре није било, после њихових речи – јесте.

Укрсте руке, прстенују се истетовираним ловором свијеним око домалог прста на левој руци. Згази чашу и сломи је, она згази његову ципелу, тек сад види да му је жена боса.

Узели су се, а дали су реч. Стоје заједно, од речи су колико и од плоти, сад па довека.

Муж подигне вео: као да лебди над тлом у висини његових очију, блиска, неизбежна, да им руке нису спојене одлетела би увис, без иједног замаха.

Пољуби жену. Са његових усана и пољубац је реч.

Клекне пред њу, као кад је просио. Тада ништа није могао да изговори. Сада рече својој жени:

– Хоћеш ли да будеш моја девојка?

Она се дивно осмехне, пристане. Жена се наклони пред њим. Устане и стави јој сребрну дијадему у косу. Жена је венчана, а девојка овенчана.

Кад су излазили из храма, поче да пада киша.

Капи су ситне и слатке као зрна пиринча. Шуштање плјуска помеша се са радосним аплаузом окупљених званица. Муња је гром. Одсјаји светла у барицама по којима младенци газе сребре се као новчићи.

Одведе је, везујући је чврсто руком око струка за себе. За њима се спусти нежна водена завеса. Гужва пред храмом је жамор.

Све ће бити добро. Сватови запевају, крај једне песме почетак је следеће, а свака је о нашем Богу. Низови црних квржица на нотном папиру гласе: INRI! INRI! INRI!

Рамена јој гола, до провидности. Између ње и њене пурпурне венчанице – видео је то у предвечерју – није било ничега. Шапне му:

– Хаљина је сашивена једном једином нити, концем без чвора...

Сагињући се да јој пољуби врат, он узбуђено закључи:

– Повучем ли, дакле, на једном крају, извући ће се, све... Хаљина ће се распасти, делови свиле расуће се пред мојим очима.

Настави да је љуби. Тражио је... Крај пурпурне нити био је изнад десне дојке. У часу кад га је пронашао небо запара метеор, сребрне путање која луком доказује да је свод далека купола по којој планете јуре као глава шибице по храпавој површи кресива.

Загризао је слободан крај конца гладним зубима и полако, полако повукао.

Оно што се појавило пред њим могло је постати стварно само под једним условом: отелотворено његовим рукама.

– Муж нека сачини од девојке жену, а жена нека сачини од младића мужа – остало је у ушима шта им је читао свештеник – као кап воде после купања.

Речи су биле познате, али нико од сватова није знао о чему говоре. Међу речима, мора бити и таквих, које не говоре.

– Ако муж не може себи да створи жену, ни она неће моћи себи да створи мужа. Нико други то не може да уради за њих, већ морају сами. Слава Богу.

Свештеник заклопи корице и прекрсти се, Бог је своје рекао, сад младожења има пуне руке посла.

Подигао ју је и пренео преко прага: носећи је, личио је на лошег пантомимичара који се труди да увери људе како у наручју носи девојку, али авај, лакоћа је кварила илузију о њеном постојању. Младина тежина била је најмање истинита од свега осталог у вези са њом.

Врата се сама затворе за њима. Окрет кључа у брави је шкљоцање.

Месец је од меда. Зауставио се усред мрозеленог неба, пун и лепљив као тегла, тежак. Толико га има да се прелива преко обода, цури танким, меденим капима. Усковитлани рој пчела је зүј.

Рефлектујући трепераву светлост, која се дизала са пода као са воде, засветлуцају јој очи, осветливши на час чело и косу подигнуту у једноставну, елегантну пунђу.

Онда поред њих, кроз собу – пројури комета, исти онај метеор који им се враћа сваке вечери. Прође кроз зидове не оштетивши их, репа тек нешто дужег и сјајнијег од девојчине косе. Вихор јој разбије фризуру. Тамне власи залепршају, вршци праменова трном дотичу најежене брадавице. Заголицана, јаче се приви уз њега.

Око прстију мрестила се топла женскост. Благим дланом дуго је миловао већ сазрелу кајсију у којој нема коштице. Сочно унутарје сисало му је прво сваки прст, после и укочени уд.

Ознојени једнорог у галопу је топот. Стопала јој се изненада појављују изнад тла, у етру, или у паучинастом диму свећа које горе свуда по поду. Она лебди. А под њим. Као да му хода по леђима, по узбурканом мору.

Веже је чвршће руком око струка за себе. Она ипак има крила. Или се поцепао јастук. Требало је смоћи снаге, па да јој сасвим поверује.

Придигла се прво на лактове, па села на колена – пагански тотем у славу божанства нагости – трепери кроз полумрак као да је од месечине, над њим. Потом пребаци тело преко мужевог, не би ли се некако извукла из кревета: витки бели мост над тамном провалијом. Валовита река је хџк. Прихвативши нежно, обема рукама, њене тврде груди, он искористи прилику и пољуби их, гризе зелене крадене крушке.

– Где ћеш? – упита је.

– Одмах се враћам – одговори му, подижући увежбаним покретима косу у коњски реп. Не одваја поглед од мужа ни за тренутак, њен профил је као риба-лист, са оба крупна ока на истој страни лица.

Патила је од несанице, није могла да се навикне на срећу.

Она сад стоји поред постеље, усправљена, мало раширених ногу. Увек боса, поче да хода унатрашке, споро, дајући времена стварима да јој се уклоне с пута. Гледа ка мужу: ушушкан у мекоту дима, улепљен у меласу полутаме, уваљан у модрикасту прозачност изгужване постељине, као у најфиније самлевени шећер.

Желео бих да ми се вратиш, помисли. При том осети јако задовољство, изазвано сазнањем да ће му се вољена жена заиста вратити, већ за који минут, јер ту је, послује у кухињи, и доћи ће насмејана, заљубљена.

Каква срећа, помисли, као кад би се неко у скрушеној стрепњи молио Богу, а опет знајући да испуњење сигурно стиже, да је упра-

во на путу и да га ништа на свету не може задржати. Колико је слатка та молитва...

Наслађује се понављајући тихо своју молитву, лагано, спорим шапатам, овим речима:

– Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш...

Сваки следећи пут кад би то изговорио био је за степен више узбуђен, срећан, јер одбројавање до тренутка њеног повратка ближило се испуњењу.

– Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш...

И заиста, она му се врати. Полаже своје тело у његово. То је једини начин да и она заспи.

Годинама нису имали порода. Хиљаду година, чинило се њему. Хиљаду година, чинило се његовој жени. Укупно: две хиљаде година.

Онда жена забрмени.

Умрла је на порођају. Бреме је било претешко.

Победила је непобедиву несаницу и заспала дубоким, трајним сном.

Родила је три сина. Један гласнији од другог. Од речи је овај пород, колико и од плоти. Реч им је од оца, а плот од мајке.

Она вечерња комета је залутала, нема је више да их обиђе.

Палио је шибице. Тек тада синови престану да плачу, умире се, заспу, расту.

Веома смо близу, помисли. Одмарамо се једно уз друго, као да смо управо водили љубав, жестоко се рањавајући, уморно робље среће. Пуцањ је дуги бич који у ваздуху великом брзином исписује нечији запетљан, нечитак потпис, још одзвања собама.

Слика коју видим је прозирно јасна: меко поподневно сунце пролази кроз стакла, без отпора. Танка бела завеса светлости бешумно клизи, у меким плитким таласима, низ укосе нагнуту притку, гомилајући се по тиху под прозором. Као снег од улупаног беланца, као једини облак унутар читавог свет-

лоплавог видокруга. Ко би ту загазио, помисли, знао би како је на небу.

Његове мисли брзо смењују једна другу, наредна гласи: нас двоје смо, међутим, непокретни. Тек дишемо, ништа више. Нехотице, опонашамо тишину. Моје очи су широм отворене, али се ипак отварају. Видим те.

Лежиш на боку, главу си ослонила о руку. Твоје очи нешто читају. Иако не видим штиво, знам да твоје немирне зенице тачно следе трагове речи. Као, не примећујеш да те посматрам са дивљењем.

Желео бих да ми се вратиш, помисли. При том осети јако задовољство, изазвано сазнањем да ће му се вољена жена заиста вратити, већ за који минут, јер ту је, послује у кухињи, и доћи ће насмејана, заљубљена.

Каква срећа, помисли, као кад би се неко у скрушеној стрепњи молио Богу, а опет знајући да испуњење сигурно стиже, да је управо на путу и да га ништа на свету не може задржати. Колико је слатка та молитва...

Наслађује се понављајући тихо своју молитву, лагано, спорим шапатам, овим речима:

– Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш.

Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш...

Сваки следећи пут кад би то изговорио био је за степен више узбуђен, срећан, јер одбројавање до тренутка њеног повратка ближило се испуњењу.

– Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш. Волео бих да ми се вратиш...

И заиста, она му се врати. Угледавши је, он занеми.

Занемео, јер изневерио је последњи налог језика.

Славе га тихо, наша црква и наш народ. Његова икона исцељује тврде на ушима и мутаве, буди заблуделе, опомиње веште на језику. На икони ништа не пише, чак ни име свеца одузетог језика, заштитника младенаца.

Свѐт, јер је изневерио Бога језика. Дobar глас пронео се надалеко.

Валовита река за њега је ху̀к; муња је гром; окрет кључа у брави је шкљоцање; онојени једнорог у галопу је топот; усковитлани рој пчела је зу̀ј; низови црних квржица

на нотном папиру – музика; пуцањ је дуги бич који у ваздуху великом брзином исписује нечији запетљан, нечитак потпис; гужва пред храмом је жамор.

Усамљени сиви лик крај оgrade моста, широко отворених уста, док са обе руке придржава главу, чупа косу, јесте крик.

КАПЕТАН ИЗ КАПЕРНАУМА

По истинијом догађају

У тога капетана слуга се разболи и лежаше на умору.

А беше мио господару као да му је брат, а не роб. Кад чу за Исуса, посла к њему старешине јудејске да би овај дошао да му исцели слугу.

Старешине се двоумише да ли да послушају капетанов налог. Ипак, беше то добра прилика да и сами провере гласине о чудотворству Галилејца, самозваног Спаситеља Израиља.

Не пође ли му за руком да исцели полумртног римског слугу, надаху се, капетан ће га ухапсити као варалицу и лажног пророка. Тако и реше да оду до Исуса.

На небу изнад Капернаума спремаше се олуја.

И мољаху га старешине, уз помоћ фаризеја, представљајући капетана у добром светлу, што и не беше лаж.

– Достојан је да му то учиниш – наговараху га.

– Како римски центурион да буде достојан нашега учитеља? – запитају у један глас Јуда и Тома, највернији и најневернији од следбеника.

У прилог похвали рекоше фаризеји:

– Јер није чинио нажао Јудејцима, јер љуби наш народ, чак нам је и врт са животињама начинио овде у Капернауму. И понекад би народ забављао излазећи на мегдан зверима. А ми смо као деца аплаудирали његовим победама.

И нарочито ово истакоше фаризеји:

– Туђину буди туђ, брату буди брат, пријатељу буди пријатељ, противнику буди противник. Таква је воља у овог капетана капернаумског, тако он мисли и поступа, а да и не троши сувишне речи.

Вредан хвале беше капетан капернаумски.

Ученици рекоше Исусу да не иде официру мада је потреба и мада је молилац од угледа, не зато што су прозрели говор старешина и фаризеја, него зато што се бојаху безбожног римског мача, а још више безбожне римске доследности.

Исус ипак пође, призван достојанством.

Кад су били надомак куће, изађе капетан капернаумски пред њега, у пуној ратничкој спреми и са одличјима Цезара Августа на блиставом оклопу.

Овако га поздравиле:

– Дошао си. Ти си чист као вода, не труди се, јер нисам достојан да уђеш под моју стреху. Стани, а ја ћу прићи теби.

Застане Исус и виде зашто му овај човек није сам одмах пришао, него је друге слао, мање достојне.

Старешине и фаризеји стајаху около и дошаптаваху се, не схватајући шта значи овакав сусрет. Погледаваху испод ока на капетанову фалангу, бројну стражу постројену пред кућом. Ишчекиваху трен кад ће Исус изневерити наду због које је позван.

– Не држах себе достојна да ти дођем, него само реци реч и оздравиће мој слуга – замоли капетан Исуса.

На ту искрену молбу, зачуди се и обрадова Исус, окрене главу ка старешинама и ка окупљеном народу, рече им овако:

– Кажем вам, ни у Израилју толике вере не нађох.

Сви ћутаху.

– Здрав ти је слуга колико и ти си здрав, а људи виде да јеси – рече Исус. – И ја видим да јеси, јер слуга си колико је и он, а људи знају да јесте.

И реч постаде тело и усели се у капетановог слугу, пуног благодети и истине. Под кућом, једнако сви ћутаху.

Онда капетан рече:

– А сад иди даље, док ти је време, и нека ти је Бог увек у помоћи, и кад више не буде времена.

Али народ се не размакне, а ни војници, напрегнутих мишица, стиснутих зуба. Христови следбеници уплаше се.

Мастиљави беху облаци над Капернаумом, гомилаху се и претише муњом.

И стајаше Исус пред овим капетаном, Син Божји као једна од звери пуштена из кавеза да изађе на мегдан непобедивом римском заповеднику.

– Једини ја, изгледа ми, теби верујем, Назарећанине – прекине тишину капетан. – Јер и ја сам човек од власти, имам под собом верне војнике, па ако кажем једноме: убиј, он убија; а другоме: поштеди, и тај поштеди; и слузи ако заповедим својему: учини то, и он учини. Одавно знам да мора бити како је казано.

Разумевши капетанове речи, сад старешине јудејске и фарисеји са њима бојаху се непредвиђеног обрта у овом дану који не беше њихов дан, у животу који не беше њихов живот, у вечности која вечно не беше њихова.

– Јер ти си наредио – говори капетан Исусу – слуга је извршио. Казао си, ту за мене не беше ни опсене ни лажи. *Тако и ја чиним ошкард знам за себе. И моја реч сшарија беше од истине, као и твоја. Казано извршавах, што сам казао би извршено. Зато ти верујем, не проверавајући нишши сумњајући.*

Још више се обрадова Спаситељ његовим речима, а и следбеници, којих сада би више но пре, а од истог броја. Ипак, сви ишчекиваху исход.

Али људима испред капетанове куће не беше дато да одмах виде исход.

Високо у небесима облаци се узбуркаше као таласи у пени. Земљу пак притисну тешка, непомична спарина.

У кући, капетанова жена затекне слугу здрава и без болова. Човек устане – ено га, протеже удове и трља очи као да се пробудио из крепког сна. Добро је, помисли жена, молба мога мужа испуни се.

Али она би једини очевидац чуда. И нагне се жена кроз отворен прозор, да јави добру вест мужу. Али виде га како разговара са непознатим, пред варварским народом и пред војском и забрину се. Осети срцем да напољу већ друго је важније. Шта може бити важније од здравља?

– У почетку сам и сам извршавао покорно. – настави обраћање Христу достојни капетан. – Истакох се у борбама, дадох да и ја управљам. Потом целог века управљах и наређивах, а други би извршавали. Кохорта ме је без поговора следила, и у смрт, кад је писано. И ево ме сад пред тобом.

Исус му приђе сасвим, скоро на ухо могао је да му шапне реч, старију од истине.

Трајаше тајац, тајанствен и речит. Неко трепну, неко нечујно уздахну, неко нестрпљиво ишчекиваше тресак грома. Капетан је послушкивао реч Исусову, као што су војници капетанови послушкивали наредбу капетанову, стежући чвршће мачеве. Али се не померише.

– Лако је прочитати, капетане, шта пише у твојој души – шапне Христос.

Виде капетан да је ова борба на живот и смрт, и да више није јачи него слабији. Спозна да и над човеком има звер, као што је човек изнад звери. И спозна: вредан хвале клања се пред вредним славе.

Бљесне муња, позлати се дубоко небо. Али страшни ветар још не зарања до капернаумских кровова.

Рече најзад капетан, надглашавајући грмљавину, да сви чују:

– Видим да опет дође време да ја извршим. Јер ваља умрети да би се довека живело. Слава твоја истинита је, Назарећанине, прочитај ми заповед.

Старешине јудејске не могаху поверовати у оно што чују, него један другог у чуду гуркаху лактовима. Пропитиваху један дру-

гог чују ли исто, или им се, може бити, причиња: капетан се обраћа Назарећанину као војсковођа Цезару, као слуга господару.

Али не би причине у речима капетана карпенаумског. Речи су старије и од обмане. Овај центурион беше и војсковођа и слуга, а Цезар његов није у Риму, већ овде у Капернауму јудејском, пред њим.

– Господару буди гоподар, служи буди слуга – огласи заповест Христос.

Ове речи нико од присутних не чу. Окупљени народ јудејски, сличан збуњеном стоглавом чудовишту, што је још увек у кавезу, гледаше ону двојицу како прса у прса разговараху. Као кроз зарђале решетке да гледају, иако никаквих решетки ту не беше.

Само прљави прах рђе остаће међу прстима старешина јудејских и фаризеја.

На те речи, часни официр спусти бронзани штит у прашину, скиде тешки оклоп пун одличја са себе и лакне му. Скиде са главе кацигу са црвеном перушком и лакне му.

Исуче блистави мач из корица и забоде га у земљу. Сенка мача полегне по мекој по-

вршини песка, и покаже се крст, титраво исцртан танком позлатом. Покаже се, иако запењени облаци још заклањаху далеко Сунце.

Притиснут лакоћом какву никад у животу није осетио на плећима, капетан падне на колена. Положи мач пред Христова стопала, у ону титраву сенку, као у прикладније корице. И у прашини окрене врх оштрице ка себи.

Онда стражари учине исто, следећи командира, и они по немој команди. Положе оружје, један по један, у прашину под Исусовим ногама, и кад прашина као прозирна вода преломи им мачеве, они оду. Јер свака ствар уроњена у чисту воду бива преломљена, ма колико наизглед да је чврста.

Повуку се римски војници ћутке и глава погнутих, ни у највећем поразу нису тако одлазили.

Откуд вода у прашини, питаху се занемеле старешине јудејске и фаризеји. Ту би, јер рече капетан да Христос је као вода, а под водом нема прашине, него је све од прозирне светлости.

У тај час капетан се ухвати снажном шаком за срце и премине.

Жена му, што је гледала са прозора, изјури из капије и кроз атријум дотрчи до њих. Загрли, у сузама, мртвог мужа, достојног да никада не умре. Припи се уз њега као бршљан уз високо јако дрво, са свежеом зеленом крошњом пуном нарова што прскају.

Спарина нагло попусти, лишће као да зашупти, тихо. Шум не чусмо, само нам се учини, помисли Тома, најневернији међу Христовим ученицима. Ипак, чини нас опрезнијима. Има шумова, по Томи, који се никада више не понове, ма колико да се послушкује – бешумних као крошња непокретног лишћа.

Христос узме женину руку и рече:

– Муж ти је, ти га знаш најбоље. Његов мач је мој. Мој живот је његов. Жена си му, веруј ми.

Тако јој рече. И још ово:

– Треба само да му кажеш да пође са нама, за тобом, као ти што си читавог века ишла за њим.

А кад разапну руке да је прими у загрљај, виде жена како Исусу крупна зрна нара испадају из дланова. Одмах поверова и пође за њим.

Народ јудејски размакне се и они прођу – Исус први, за њим жена и њен муж, затим остали следбеници.

Као бели храм да се покренуо, а у том храму Исус беше капија кроз коју се пролази, а они – колонада. На покретним стубовима почива храм, сваки је другачијег постоља и капитела, али исте висине и носивости.

Онамо оста непомично тек дрво с нарочима. А у дубоким висинама над крошњом разбистри се небо.

Последњи одлазећи са попришта, Јуда откине са оног дрвета један крупни плод пун рубинских зрнаца, као срце што је пуно капи-ма крви.

Олуја прође не дотакавши град, ни зверињак.

После, они што су са разоружаним војницима ушли у капетанову кућу, а у гужви беху и старешине јудејске и фаризеји, затекну заиста капетановог слугу жива и здрава.

Победничка рика животиња у кавезима, питомих а непокорних, није престајала читаву ноћ.

ПЕРЦЕ

Посишање

Кад је Христос био сасвим мало дете, са непуне две године, волео је да дотрчи до ближњих и да зажмури, чврсто стиснутих капака, да би радосно рекао:

– Нема Исуса.

Дете можеш да видиш само када дете види тебе. Тако, кад зажмури – оно нестане. Читав свет зависи од тих беспомоћних очију. Кад се поново отворе – свет одмах васкрсне. Сад га видиш – сад га не видиш.

– Нема Исуса.

Срце коме би се Мали Христос изненада обратио на овај начин обрадовало би се и насмејало. Одрасли су миловали детенце по коси, љубили га у капке и у присној невиности потврђивали:

– Гле, стварно, нема нашег драгог Исуса. Где ли се денуо? Хеј, Исусе! – зову га, осврћући се око себе. – Где си? Јави се! Дођи!

Онда би Исус отворио очи.

Усијаванка

Дан пун узбуђења брзо прође. Време је за дечји сан.

Марија у тами успављује сина причом:

– Сада је ноћ. Мама је упалила свећу.

Свећа гори и осветљава твоје лице. Пламичак трепери. Дуни, сине, и угаси свећу.

– Пху! – мали Исус дуне у мрак.

– Браво, сине! Угасио си свећу – шапће срећно Марија, нагнута над детињим креветом. – Сад је опет ноћ. Мама ће ти дати један бели маслачак. Ево га. Узми, сине, маслачак и дуни у њега. Нека се разлете семенке на све стране, као снег.

– Пху! – мали Исус дуне у мрак.

– Ој! Колико сребрних семенки. Види! Свуд су се разлетеле по соби. И тамо и тамо...

– Дааа... – каже задовољно мали Исус.

– Нема их више.

Дечакове очи широм су отворене, нимало се не плаше таме. Он ишчекује последњи наставак приче.

Марија му се још малко примакне и шапне:

– А сад, пружи мами длан да ти дам перце.
Малецки Исус радосно пружа руку, отвара длан. Мајка дотакне чашицу длана врхом прста и каже:

– Ево га перце. Дуни, сине, у перце. Нека полети!

Дете брзо удахне и дуне, јуначки, у перце:

– У-пху!

– Браво, сине – каже Марија и помилује сина по челу – Гле како високо лети перце. Лети, лети и спушта се, спушта се право на нос тати Јосифу. Дуни, Јосифе, нека опет полети перце!

– Фууу! – дуне громко кроз седу браду Јосиф.

– Ау! Лети перце високо-високо. Лети, лети и спушта се, спушта се право на нос мами. Сад ће мама да дуне:

– Фу!

– Лети пе'це, лети пе'це! – узвикне мали Исус.

– Високо, горе, скроз до таванице. Види, сине, ево почиње да се спушта, полако. Види како се њише и лети према Исусу и спушта се, спушта све ближе и седа нашем Исусу право на нос. Дуни, сине!

Дете за тренутак не одговара, наслућује да се приче ближи крај. Онда брзо дуне, овог пута не толико снажно.

Перце поново узлети.

– Браво, сине! Лети перце, до таванице. Лети, лети, тамо, све даље, лети, лети, где је, нема га, одлетело...

– Од'етело пе'це тамо – потврђује тихо дете.

– Да, сине, одлетело перце. Спава перце – каже на крају успаванке Марија. – Спавај и ти. Лаку ноћ, сине мој мили.

Марија милује Исуса по челу и љуби га.

– Лаку ноћ – нагиње се и Јосиф над креветац и љуби дете.

– 'Ку но'... – отпоздравља им, већ сасвим поспаном, склопљених очију, мали Исус.

Час леишења

Две или три године касније, у дворишту иза куће, стрпљиво је бројао облаке, никако не успевајући да их скупи више од три.

– Један – два – три... Увек би му нешто засметало, неки узвик са улице, свилена нит

паучине коју је приметио у грању, нешто чега би се сетио... Један – два – три...

Једно бледо, скоро прозирно голубије перце дотакне му врх носа, скотрља се низ груди, да би се бешумно сместило у спретно подметнут длан.

– Здраво – рече Исус.

– Ох! – поскочи перце са длана, тек толико да се окрене на другу страну, да боље види с ким разговара. – Најзад приземљење. Каква је вратоломија ово летење кроз ваздух!

– Ипак – мали Исус ће на то – мора да је лепо тако летети.

– Није уопште тешко као што на први поглед изгледа. Хоћеш ли да ти покажем?

– Врло радо бих научио да летим као ти, али бојим се да то неће бити могуће.

– Вараш се. Дозволи да ти покажем. Довољно је да дунеш.

– Да дунем?

– Да. Удахни дубоко и једноставно дуну ми. Хајде, учини тако и уверићеш се.

Мали Исус дуне у перце на свом длану, у голубије перце које не само што уме да лети него уме и да говори.

На то, перце се уздигне увис, окрене се два-три пута око себе у ваздуху. Из даљине, пре него што ће се поново спустити, викне:

– Дуни у мене јаче!

Дечак дуне јаче.

Перце узлети још више, уздижући се неправилном путањом, али полетно и не без урођене елеганције.

Тада га дечак на тренутак изгуби из вида.

Гледао је у небо, лево-десно око себе, према облаку, па према оном другом, мањем, што личи оном најдаљем, трећем облаку као јастук пун перја јастуку пуном перја. Али нигде перцета. Док га није најзад поново угледао како му се лагано приближава, нишући се и треперећи, смерајући према врху Исусовог носа, као да га нос магнетски привлачи.

Мали Исус отвори длан и перце се поново безбедно приземљи.

– Диван лет, нема шта – рече Исус – благо теби.

– Видиш да није тешко. А сад пробај и ти.

– Да пробам? Али како ћу?

– Лако је, видео си мене – поучи га перце. – Спреми се. Ја ћу да дунем у тебе.

И одмах дуну перце право Исусу у прса, овако:

– Пху!

Руке Исусове подигну се увис, саме од себе, за њима рамена, и он се, на властито изненађење, сасвим одвоји од тла. Преметне се неколико пута у ваздуху.

– Хеј, шта ово би! – викну гледајући доле с висине.

– Не причај много – опомене га перце – него пази шта радиш, јер сад ћу да дунем још јаче.

Перце удахне свим плућима и дуне заиста јако, како се не би очекивало од једног бледог, скоро прозирног голубијег перцета:

– Фууу!

На то, мали Исус се узнесе толико високо да га перце потпуно изгуби из вида. Чекало га је да се врати, чекало, стрпљиво, неколико сати.

Онда и Сунце зађе, а уместо Исуса спусти се назад на земљу ноћ, препуна звезда. Светлуцају звезде, облећу једна око друге као пахуље, сребрне семенке маслачка. Неке се

сјурују одважно низ хоризонт, док друге мирно стоје на свом месту, тек да се зна да су ту.

Светлуца одасвуд тако звежђе на небу над перцетом. Гледа перце задивљено. Каже звездама, намигнувши:

– Великог учитеља чини ђак који га вишеструко надмашује.

Задовољно исходом лекције летења, перце заспи. Сједини се најзад у сну поново са паперјем под крилом голуба Светог Духа, одакле је и пало на земљу.

Јави му се Христос у сну и рече:

– Ти си лаган, а опет толико тежи од мене. Ти имаш макар некакву тежину, а ја сам без икакве. Научи ме да се спустим на земљу. Хоћу опет да ходам.

На те речи перце у сну одговори:

– Томе не могу да те научим. Права тежина није ми својствена. Питај своје срце. Оно ће ти најбоље рећи шта треба да радиш.

Има Христѿа

Сутрадан, срце је показало Исусу нову игру: како се најлепше и најлакше креће

земљом. Само треба дотрчати до неког ближњег и поверити му се, овим речима:

– Дошао сам да ти кажем да те волим.

Игра се малом Исусу веома допала. Свако коме би пришао одговарао му је другачије.

Читавог дана, све до заласка Сунца, трчкарао је унаколо, прилазио људима, знаним и незнаним, да би им се поверио, тачно тим речима које је научио од срца:

– Дошао сам да ти кажем да те волим.

Богојављење

– Сачекај да сви оду – рече Јован Крститељ.

Дечак га послуша. Чекао је стрпљиво. Име му је Емануил, што значи: Без Нас Бог. За Крститеља, ово дете још је безимено.

Онда сунце зађе и сви оду, крштени водом Јордана и Јовановом руком. Пуста је пустиња.

Емануил је све време играо своју омиљену игру: покрије лице длановима и шапуће:

– Нађи ме... Нађи ме... Нађи ме...

Крститељ му опет приђе. Склони дечакове руке са лица и обрати му се, овим речима:

– Не мисли ни на шта одређено. Прошетај овом пустом плажом коју зовемо пустиња и потражи себи леп облук. Ту је негде, лежи у топлом песку као јаје у гнезду.

Сунце је управо зашло, али велика светлост још се љуља на води. Нема ветра, површина Јордана глатка је и непомицна, као тај фини обли камен који је Емануил пронашао.

– Стави га на длан. Одмери му тежину, проучи облик.

Дечаку засмета песак у сандали. Њих двојица као да су последњи људи на свету. Река је толико широка да нема друге обале.

Дечак види да је Јордан море, бескрајно море у бескрајној пустињи.

– Приђи, скроз, до ивице воде.

Мали Христос закорачи напред.

– Стани и погледај: испред тебе нема ничега, чисти отворени простор – без иједног острва, галеба, лађе, или неког другог украса. Хоризонт је чврсто разапет у висини твојих очију. Затегнут као струна с краја на крај видокруга.

Кад се уверио да дечак јасно види слику, Јован Пустињски рече:

– Покушај да хитнеш камен ка води, али тако да не упадне у њу и не окваси се.

Застане на час, погледа крајичком ока у дете. Мали самоуверени човек гледао је право испред себе, ћутао, са рукама иза леђа, стискао у шаци свој облутак, ишчекујући.

– Неко би помислио да је то немогуће – нагласи Крститељ, осмехнувши се једва приметно. Узвраћено му је верним, умањеним одразом тог осмејка.

– Други би чекао да однекуд струја донесе неко оборено стабло, или, још боље, да наиђе велика спора барка, па би покушао да облутак убаца у пловило.

Сада је гледао Емануилу у очи, спокојно, видео му име.

А овај је, неспокојно, гледао кроз Крститеља. Модра линија треперила је пред дечаком – водоравна – није имала ни почетак ни крај.

Читав свет раздели се, потпуно и коначно, у детету и ван детета, на два симетрична дела који се огледају један у другом. Два неба, два мора, два огледала, исте непрегледне дубине и чистоте.

Тада му рече Крститељ још и ово:

– Неко трећи би, међутим, са поуздањем бацио камен – одмах, без размишљања – довољно јако и високо да тим хицем пребаци хоризонт, ту модру струну која је тако близу, на дохват руке.

Чуо је шта му Јован Крститељ говори, али га више није видео – ишчезла је и хаљина од камиље длаке и кожни појас око Јовановог паса и скакавац у чулавој бради Крститеља и мед дивљих пчела под његовим језиком.

– Шта ћеш ти да урадиш? – упита глас вапијућег у пустињи.

Велика тиха вода се покрене.

Далека наспрамна обала ипак се појави, иако су људи одавно заборавили да постоји, јер је онострана.

Нечујно надлази плима, преспора за око. Бесконачна река Јордан као свети океан премешта се са једне обале на другу, са континента на континент, са света на свет – приноси дечаку своје огромно прозирно тело, уз неизмеран напор.

Дотакнут водом, Емануил хитне облутак, лако пребаци блиско обзорје. Тамо, облутак не упадне у воду, него у небо, не окваси се.

Видевши детињи подвиг, Јован Крститељ падне на колена и узвикне у пустињи, три пута:

– Ти треба мене да крстиш! Ти треба мене да крстиш! Ти треба мене да крстиш!

Дечак је схватио ко је. Име које је носио сада понесе њега: Са Нама Бог. Би крштен. А онај који га је крстио би рођен.

Потом пустињак рече, промуклим гласом:

– Нашао сам те... Емануиле, нисам достојан ни те развезане пертле на сандали да ти вежем.

И заиста, остави му ремене развезаним.

А плима је и даље надлазила. Крститељ сасвим потоне у воду. Загњурен, очисти се од сваке прљавштине смртног живота.

И крстивши се у дубинама, изађе Јован из воде, свете као завет. Излазећи, видео је Емануила како хода по површини, развезаних сандала, поздравља галеба, овим речима:

– Дошао сам да ти кажем да те волим.

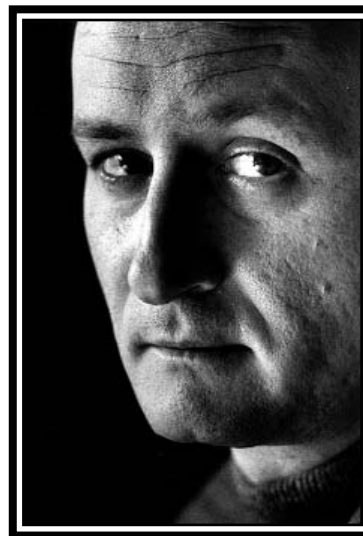
Дечак нагази на развезану пертлу, спотакне се. Али не упадне у воду, него у небо, узнет. Голуб је међу галебовима.

Наравоученије

Видећеш... Доћи ће неко, близак и неизбежан, ко ти недостаје мада тога ниси свестан. Доћи ће да ти каже да те воли. Ословиће те по имену – иако се видите први пут у животу – и открићеш како се стварно зовеш.

Доћи ће... Неко ко те је дуго тражио, једна девојчица – нестварна, а једнако жива и непредвидива као перце или младунче дивље животиње – биће у кога си већ дуго тајно заљубљен.

Доћи ће. Видећеш – стаће крај тебе, узнеће те за руку и рећи ће да је дошла да ти каже да те воли. Ништа више. Гледаће те у очи, знаће твоје право име, и то ће бити довољно да схватиш ко си.

Сретен Угричић, септембра 1997.

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Сретен Угричић рођен је 1961. године у Херцег-Новом. Дипломирао је филозофију на Филозофском факултету у Београду.

Објавио је књиге: *Упознавање са вештином*, приче о женама и метафизици (1985), *Нејоновољиво Нејоновољиво*, четворојеванђеље постмодерног романтизма, са коментарима (1988), *Маја и ја и Маја*, роман о одрастању (1992), *Инфинитив*, теоријска студија о једном измишљеном савременом филозофу (1997).

Живи у Београду. Аутор је „Стубова Културе” од 1997. године.

Срејшен Угрочић
Бог језика и друге приче

Уредници

Предраг Марковић
Гојко Божовић

Ојрема

Душан Шевић

Коректура

Десанка Сандуловић

Прелом књиге и припрема корица
“Стубови културе”

Издавач

“Стубови културе”, Београд
Градиштанска 15
тел. 403-122, 404-687
e-mail: redakcija@stubovi.co.yu
www.stubovi.co.yu

За издавача

Милан Пајевић

Штампа и повез

“Арт принт”, Сопот

Тираж

1000 примерака

САДРЖАЈ

<i>Мали Христос</i>	5
Како знам за Христа	7
Благовести	9
Триптих о покорности	20
Пепељугин син	26
Сретење	49
Оксидација	72
Обрнута перспектива	81
<i>Велики Христос</i>	127
Вечера у Емаусу	129
Непокретни покретач	151
Утопија	157
Јерес	177
Мелодрама с младенцима	182
Капетан из Капернаума	195
Перце	206
<i>Белешка о аутору</i>	223

